

Bedenken en maken: Almelo in balans

Richting een aantrekkelijke(re) stad in balans

Francine Burema
Aron Joosse
Marten Middeldorp

mei 2025

Colofon

Atlas Research
Capital C, 4^e etage
Weesperplein 4a
1018 XA Amsterdam
020 2371400
info@atlasresearch.nl
www.atlasresearch.nl

© Atlas research, Amsterdam, 2024

Inhoud

Samenvatting en conclusies	6
1 Inleiding en achtergrond	9
1.1 Achtergrond	9
1.2 Analyse kader	10
1.3 Benchmark- en sectorkeuzes	12
1.4 Leeswijzer	13
Verkenning	14
2 Economie en arbeidsmarkt	16
2.1 Arbeidsmarkt	16
2.2 Economie	26
3 Human Capital	34
3.1 Aansluiting arbeidsmarkt	34
3.2 Opleidingskansen	42
4 Woon aantrekkelijkheid en leefbaarheid	49
4.1 Woon aantrekkelijkheid	49
4.2 Leefbaarheid	61
Synthese	68
Bijlage 1: Sectorindeling	75
Bijlage 2: Aanvullende figuren	79

Samenvatting en conclusies

Dit onderzoek komt circa tien jaar na een vergelijkbaar onderzoek onder de naam 'Stadsfoto'. In de afgelopen tien jaar is veel veranderd. Tien jaar geleden kroop de economie uit een diep dal – en sindsdien is het eigenlijk alleen maar economisch hoogtij geweest. Dat is terug te zien in de economische ontwikkeling van Almelo. Dit onderzoek bouwt sterk op het analysemodel van de aantrekkelijke stad, ontwikkeld door Gerard Marlet – oprichter van Atlas Research. In dat model zijn de agglomeratiekracht en het lokale woon- en leefklimaat gelijkwaardige voorwaarden voor groei.

De banengroei in Almelo in de afgelopen tien jaar is vooral te terug te leiden op de high-tech-sector, die zowel in absolute als relatieve zin flink is gegroeid. De sector was verantwoordelijk voor 40% procent van de totale banengroei in de gemeente en groeide gemiddeld bijna twee procent per jaar sneller dan in de rest van het land. Almelo was al gespecialiseerd in de sector en is dat in de afgelopen tien jaar nog meer geworden. Hoewel bevolkings- en banengroei vaak hand-in-hand gaan, bleef de bevolkingsgroei in Almelo achter waardoor de werkgelegenheidsgraad in de afgelopen tien jaar is toegenomen. Dit uit zich onder andere in een grote inkomende pendelstroom: meer dan zestig procent van het werk in Almelo wordt uitgevoerd door mensen die niet in Almelo wonen. Deze mensen wonen vaak in Hengelo en Enschede, Tubbergen, Twenterand en Wierden.

De bevolking van Almelo is de afgelopen tien jaar gegroeid, maar minder sterk dan in de rest van Nederland. De netto participatiegraad is gestegen, en in tegenstelling tot de periode 2004-2014 komt dit nu door een daadwerkelijke toename in werkenden, vooral onder jongeren. De beroepsbevolking is in Almelo relatief sterk gegroeid, met een toename van zowel jongeren als ouderen, terwijl het aandeel 25-45-jarigen is afgenomen. Ook vrouwen hebben een inhaalslag gemaakt op de arbeidsmarkt, en de werkloosheid, met name onder jongeren, is sterk gedaald.

Een belangrijke uitdaging voor Almelo ligt op het gebied van het opleidingsniveau van de beroepsbevolking. Almelo kent relatief weinig werknemers met een hbo- of wo-diploma, en juist relatief veel jongeren zonder startkwalificatie. De trend in deze cijfers is ook niet gunstiger dan in de rest van het land – dus de positie van de gemeente is in de afgelopen tien jaar niet verbeterd.

De woonaantrekkelijkheid van Almelo blijft achter bij de rest van het land en is de afgelopen tien jaar vooral door positieve ontwikkelingen op het gebied van veiligheid gestegen. Die positieve ontwikkeling lijkt over zijn hoogtepunt heen. Het voorzieningenniveau is achtergebleven bij de ontwikkelingen in de rest van het land. De ongunstige ligging ten opzichte van de rest van het land uit zich in een lage baanbereikbaarheid – een kenmerk waar gemeentelijk beleid overigens weinig invloed op heeft. Daarmee biedt vooral het (achtergebleven) voorzieningenniveau aanknopingspunten voor beleid. De ontwikkeling van het aantal horecavoorzieningen en (niet-dagelijkse) winkels blijft namelijk achter. Juist deze voorzieningen oefenen een grote aantrekkingskracht uit op talent – dat weer belangrijk is voor de toekomstige ontwikkeling van de stad.

Niet iedereen profiteert van de sterke economische ontwikkeling. Hoewel de werkloosheid in Almelo flink is afgenomen, is het aandeel mensen met problematische schulden gestegen en wonen er nog altijd veel mensen met een laag inkomen in Almelo. Ook zijn de gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat vaak ook de gebieden met een ongunstigere ontwikkeling in de afgelopen tien jaar.

Een beleid dat er op gericht is om een aantrekkelijke(re) stad in balans te worden kan helpen om het relatief grote aandeel jonge mensen dat momenteel in Almelo woont aan de stad te binden en de (economische) positie van Almelo op de langere termijn te versterken. Zo'n beleid speelt in op de juiste economische sectoren, bindt talentvolle mensen aan de stad door het woon- en leefklimaat in de stad te versterken en helpt mensen die het niet op eigen kracht redden om het beste uit henzelf te halen.

1 Inleiding en achtergrond

Gemeente Almelo wil weten waar de uitdagingen en kansen op een brede waaier aan terreinen liggen. Dit vanuit de gedachte dat Almelo zich (meer) wil ontwikkelen naar een stad 'in balans' – een aantrekkelijke stad met een goed woonmilieu, voorzieningen en ontwikkelkansen voor iedereen. Dit onderzoek brengt uitdagingen en kansen in beeld op het gebied van economie, arbeidsmarkt, leefbaarheid en woonaantrekkelijkheid.

1.1 Achtergrond

Tien jaar geleden deed Atlas Research (toen nog Atlas voor gemeenten) onder de naam 'Stadsfoto' een vergelijkbaar onderzoek dat als doel had om niet alleen de staat en ontwikkeling van de gemeente in kaart te brengen, maar deze ook te verklaren en in breder perspectief te plaatsen. Een belangrijke conclusie uit dat onderzoek was dat de netto arbeidsparticipatie, als graadmeter voor de deelname aan en binding met de arbeidsmarkt van de lokale bevolking, was toegenomen en dat deze toename sterker was dan gemiddeld in andere Nederlandse steden. Een belangrijke verklaring voor deze toename kon echter gevonden worden in de afname van de potentiële beroepsbevolking: de participatiegraad nam dus niet zozeer toe omdat het aantal werkenden sneller groeide dan in de rest van het land, maar vooral doordat de beroepsbevolking kromp.

Een tweede belangrijke conclusie betrof de aantrekkingskracht van de stad op verhuizende huishoudens. Die was beneden gemiddeld, voornamelijk door het relatief lage aantal bereikbare banen en een beperkt voorzieningenniveau. Het gevolg van deze geringe aantrekkingskracht was dat de bevolking in Almelo kromp, terwijl het inwoneraantal gemiddeld genomen in de Nederlandse steden toenam.

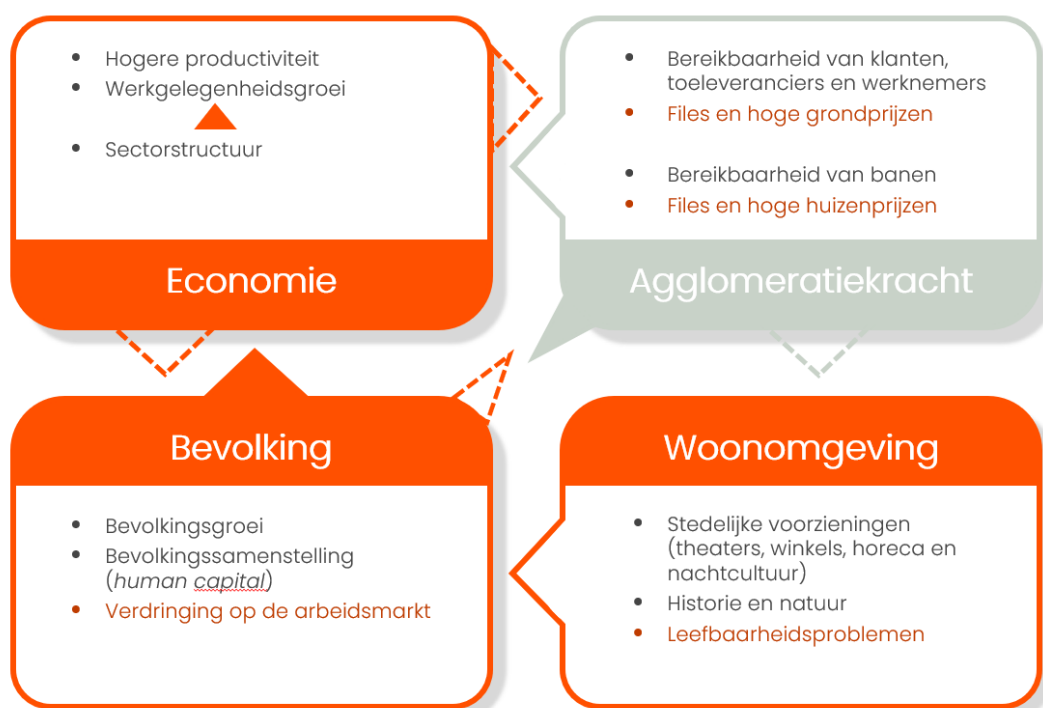
Inmiddels zijn we tien jaar verder en is er behoefte aan een update (en uitbreiding) van het onderzoek om de stand en ontwikkeling van de sterkten en zwakten van Almelo op het gebied van economie, arbeidsmarkt, leefbaarheid en woonaantrekkelijkheid in beeld te brengen. De focus in het huidige onderzoek ligt niet op de vergelijking met *alle* Nederlandse steden, maar op de verschillen tussen en gelijkenissen met meer vergelijkbare gemeenten. Bovendien is de ambitie van de stadsregio Twente om in 2050 uit te groeien naar de vijfde 'stad' van Nederland met 420.000 inwoners. Om deze reden wordt in dit onderzoek Almelo ook in relatie tot Hengelo en Enschede geplaatst.

De vraag die centraal staat in dit onderzoek is *“Wat zijn de sterkten, zwakten en trends op gebied van economie & arbeidsmarkt en leefbaarheid & woonaantrekkelijkheid in Almelo, en welke aanknopingspunten biedt dit voor het ontwikkelen van lokaal beleid gericht op het versterken van de woonaantrekkelijkheid en economie?”* Met dit onderzoek willen we een overzicht geven van de staat van de stad Almelo in relatie tot haar *daily urban system* en vergeleken met steden in het land die gelijksoortige uitdagingen kennen als Almelo. Hierbij focussen we ons op de thema’s leefbaarheid & woonaantrekkelijkheid en arbeidsmarkt & economie.

1.2 Analyse kader

Steden hebben te maken met kansen en problemen die specifiek zijn voor stedelijke gebieden. Zo biedt een stad over het algemeen meer economische kansen dan een niet-verstedelijkt gebied, maar heeft een stad ook vaak te maken met typische stedelijke problemen als sociaaleconomische achterstanden, overlast en onveiligheid.

Figuur 1.1 Analysemodel voor de stad.¹

¹ Afkomstig uit Marlet, G. (2009). De aantrekkelijke stad. Nijmegen: VOC Uitgevers.

De groei van steden komt voor een groot deel door het (binnenlands en buitenlands) migratiesaldo. Voor een stad met groeiambities, zoals Almelo, is het dan ook belangrijk om aantrekkelijk te zijn voor huishoudens om naartoe te verhuizen – of niet weg te gaan. Deze aantrekkingskracht is afhankelijk van enerzijds de kwaliteit van de woningen en de mate van overlast en onveiligheid in de woonomgeving. Anderzijds wordt die aantrekkingskracht bepaald door het voorzieningenniveau in de stad, de natuurlijke kwaliteiten en de economische kansen die de regio biedt.

Hierbij spelen wisselwerkingen mee tussen de verschillende componenten – zie Figuur 1.1. Een voorbeeld hiervan is de wisselwerking tussen aantrekkingskracht en baanbereikbaarheid. Steden waar mensen graag willen wonen, trekken vaker talentvolle mensen aan. Om deze mensen aan zich te kunnen binden, vestigen bedrijven zich in deze aantrekkelijke regio's. Waar talentvolle mensen wonen, groeit het aanbod banen. Andersom is het aanbod (bereikbare) banen een belangrijke component in de aantrekkingskracht van een stad: talentvolle mensen willen graag wonen waar ze een grote kans op werk hebben – en waar ze hun carrière verder kunnen brengen door van baan te veranderen. Om deze reden zijn regio's met veel banen aantrekkelijk.²

Een ander voorbeeld is de wisselwerking tussen werkloosheid en veiligheid. In steden die een combinatie kennen van enerzijds een economisch kansrijke omgeving en anderzijds een hoge werkloosheid blijken vaker te kampen met overlast en onveiligheid. Niet alleen economische kansen, maar ook de mate waarin men hier gebruik van weet te maken is hier dus van belang. Overlast en onveiligheid maken een regio minder aantrekkelijk – wat weer gevolgen kan hebben voor economische kansen en de aantrekkingskracht op talentvolle mensen.

Om aanknopingspunten voor beleid te identificeren om de groeiambitie van Almelo waar te maken, gaat dit onderzoek in op de verschillende aspecten van het analysemodel die samenspielen. De economische kansen en de mate waarin de inwoners van Almelo hier gebruik van weten te maken, zijn in het thema 'economie en arbeidsmarkt' opgenomen. Het thema 'talent en onderwijs' gaat in op de mate waarin de regio talent weet aan te

² De baanbereikbaarheid definiëren wij als het aantal bereikbare banen binnen acceptabele reistijd – waarbij we rekening houden met de gemiddelde reistijdwaardering van Nederlandse werknemers. Banen in de eigen en omliggende gemeenten wegen dus zwaarder dan banen waarvoor een langere reistijd nodig is om ze te bereiken. Omdat de ligging in het land in belangrijke mate bepalend is voor de baanbereikbaarheid, en dit grotendeels buiten de invloedssfeer van individuele gemeenten ligt, zal dit onderwerp een beperktere rol spelen in dit onderzoek.

trekken en de kansen op onderwijs. In 'woonaantrekkelijkheid en leefbaarheid' staat de woonomgeving centraal.

1.3 Benchmark- en sectorkeuzes

Benchmarks

In de Stadsfoto van Almelo in 2014 werd Almelo vergeleken met de 57 Nederlandse centrumsteden. Hieronder valt echter ook een groot aantal Randstedelijke gemeenten, die op veel vlakken een ander karakter hebben dan meer perifeer gelegen steden. Zo hebben deze steden een groot aantal bereikbare banen en voorzieningen beschikbaar door het aanbod in nabijgelegen steden, terwijl perifeer gelegen steden met hun aanbod vaak niet alleen de eigen inwoners bedienen maar ook de inwoners van omringende kleinere steden en dorpen.

Om deze reden is gekozen om Almelo in dit onderzoek te vergelijken met een groep meer vergelijkbare gemeenten. Voor de mate van vergelijkbaarheid is gekeken naar onder andere het inwonertal, de rang van het inwonertal binnen de provincie (de eerste / tweede / etc. stad) en de mate van stedelijkheid. Op basis hiervan is, na afstemming met gemeente Almelo, gekozen om de volgende twaalf gemeenten in de groep benchmarkgemeenten op te nemen: Assen, Lelystad, Leeuwarden, Ede, Heerlen, Roermond, Helmond, Bergen op Zoom, Alkmaar, Hoorn, Veenendaal, Vlissingen. Deze steden worden in de rest van het rapport vaak 'de benchmarksteden' genoemd.

Gezien de nabije ligging en gezamenlijke ambities, wordt hiernaast vergeleken met Enschede en Hengelo in het bijzonder. Om de positie van Almelo, Hengelo, Enschede en de benchmarksteden in breder perspectief te plaatsen wordt ook een vergelijking gemaakt met alle overige Nederlandse gemeenten.

Sectorindeling

Als basis voor de sectorindeling is gekozen voor een indeling die we vaker gebruiken en die sterk lijkt op een sectorindeling van het Planbureau voor de Leefomgeving, met als doel een balans tussen differentiatie en overzichtelijkheid. Gezien de focus van Almelo op bedrijvigheid in de Hightech-sector, is besloten de topsector High Tech Systemen en Materialen als aparte sector mee te nemen. De sectoren uit de basis-indeling die volledig opgaan in de Hightech sector worden los niet meer meegenomen. De sectoren die deels opgaan in de

Hightech sector krijgen voor het overblijvende deel de suffix '(non-Hightech)'. Zie Bijlage 1 voor een volledige lijst van de sectoren en de hieronder vallende SBI-codes.

1.4 Leeswijzer

Het rapport is opgedeeld in een verkenning en een synthese. De hoofdstukken 2 tot en met 4 vormen samen de verkenning. Hierin brengen we de staat en ontwikkeling van Almelo in beeld op de thema's 'economie en arbeidsmarkt', 'talent en onderwijs' en 'woonaantrekkelijkheid en leefbaarheid' in relatie tot de hierboven toegelichte benchmarkgroepen. De afgelopen tien jaar staan hierin centraal: de periode tussen het uitkomen van de *Stadsfoto Almelo 2014* en nu.

In de Synthese worden deze bevindingen verbonden aan de doelen die Almelo heeft gesteld en worden richtingen voor beleid onderzocht. De Synthese bouwt voort op de Verkenning. In dit deel worden de onderzoeksresultaten in een breder perspectief geplaatst, trekken we conclusies en doen we aanbevelingen. De lezer die in korte tijd de belangrijkste ontwikkelingen, conclusies en aanbevelingen tot zich wil nemen, zou zich kunnen beperken tot het lezen van de Synthese.

Verkenning

2 Economie en arbeidsmarkt

De regionale economie en arbeidsmarkt zijn van groot belang voor de aantrekkingskracht van een stad. Steden die in trek zijn bij jonge, economisch kansrijke, huishoudens blijken over het algemeen ook de steden te zijn waar het economisch het beste gaat en de participatiegraad het grootst is.³ Gemeenten streven er over het algemeen dan ook naar om de participatiegraad onder de bevolking te vergroten en de werkloosheid te verlagen. Vanuit economisch belang: hoe meer mensen werken, des te beter voor de economie. Vanuit sociaal belang: werk maakt gelukkig, is de beste weg uit armoede en bevordert de leefbaarheid. Tenslotte is er ook een duidelijk financieel belang: hoe meer mensen werken, hoe lager de uitkeringslasten voor de gemeente – en werkenden dragen bij aan de betaalbaarheid van voorzieningen.

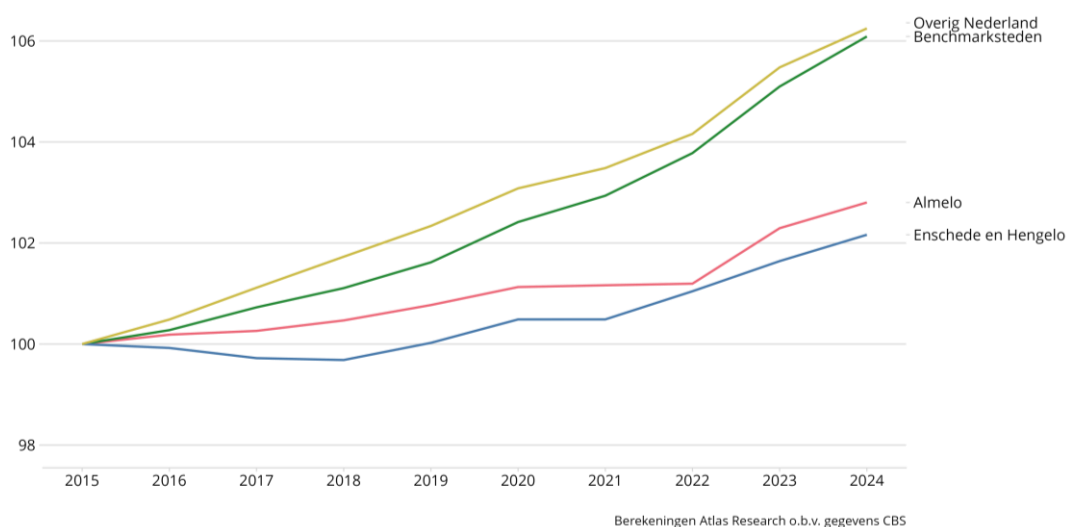
Om deze reden kijken we in dit hoofdstuk eerst naar de arbeidsmarkt van Almelo. Hoe is de (potentiële) beroepsbevolking opgebouwd? Hoe ontwikkelt deze zich? Welk deel van de beroepsbevolking participeert op de arbeidsmarkt? Welke economische kansen biedt de regio haar bevolking?

2.1 Arbeidsmarkt

In *Stadsfoto Almelo 2014* bleek dat de bevolking in Almelo nagenoeg gelijk bleef in tien jaar tijd, terwijl deze in andere steden juist sterk steeg. Figuur 2.1 laat zien dat de afgelopen tien jaar de bevolking in Almelo wel is gegroeid, maar dat deze groei vergelijkbaar is met dat van Enschede en Hengelo en achterblijft bij de rest van Nederland.

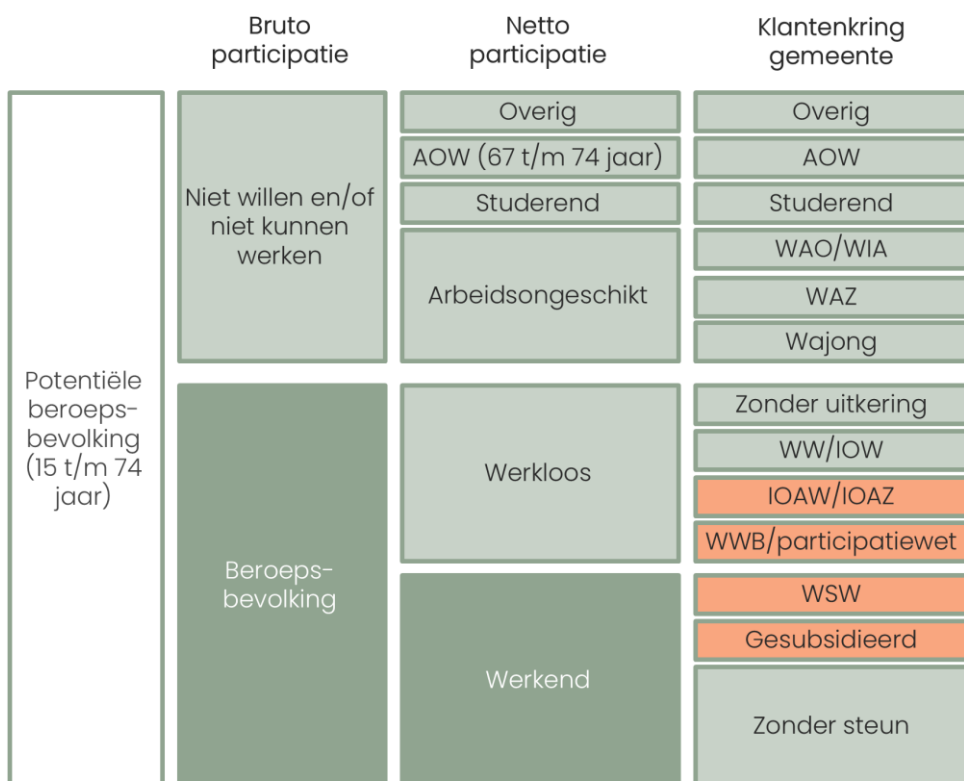
³ Marlet, G., Woerkens, C. van (2015). *Stadsfoto Almelo*. Afdruk 2014. Utrecht: Atlas voor gemeenten.

Figuur 2.1 Bevolkingsontwikkeling naar benchmarkregio (index, 2015 = 100)

Om te bepalen in welke mate inwoners van Almelo participeren op de arbeidsmarkt, is het belangrijk om die mensen te identificeren die mogelijk zouden kunnen participeren; de potentiële beroepsbevolking. Voor gemeenten is vervolgens van belang welke van deze mensen (al dan niet met ondersteuning) werken, wie dit wel zou willen maar geen baan vindt, en wie niet kan of wil werken. Gemeenten zijn namelijk verantwoordelijk voor het inkomen van veel mensen die niet participeren op de arbeidsmarkt. Figuur 2.2 (volgende pagina) geeft de uitsplitsing van de potentiële beroepsbevolking schematisch weer, en welke groepen de klantenkring van de gemeenten vormen.

Figuur 2.2 Een schematische voorstelling van de samenstelling van de potentiële beroepsbevolking

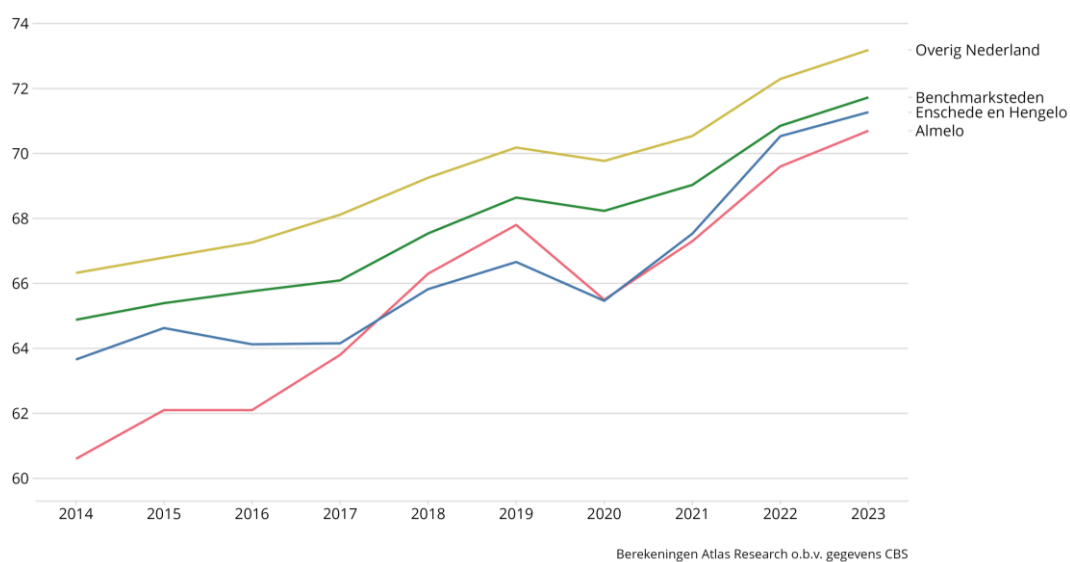
Een hogere arbeidsparticipatie...

In de periode 2004–2014 steeg de netto participatiegraad in Almelo, zo bleek uit de Stadsfoto Almelo 2014. Hoewel dit op eerste oogopslag een goede ontwikkeling is, bleek bij nadere verkenning dat deze toename niet werd veroorzaakt door een toename in het aantal werkenden, maar voornamelijk door een afname van de potentiële beroepsbevolking – de bevolking van 15 tot 75 jaar. Het aantal werkenden nam in de periode 2004–2014 ook sterker af dan gemiddeld in Nederlandse steden. Al met al zijn dit ongunstige ontwikkelingen geweest voor Almelo. De vraag is hoe dit in de tien jaar hierna is gelopen.

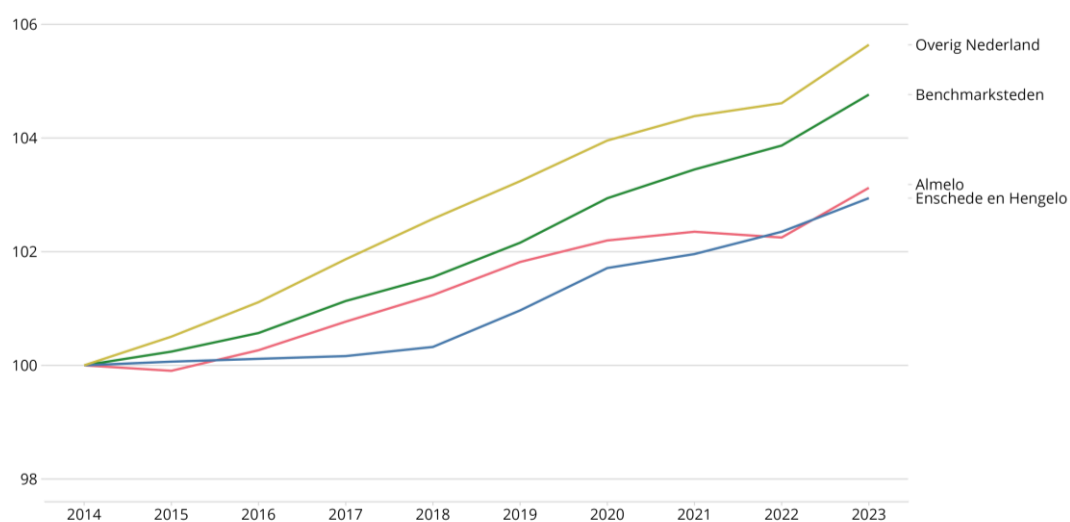
Uit Figuur 2.3 blijkt dat de netto participatiegraad in Almelo ook in de afgelopen tien jaar, sinds het uitkomen van de Stadsfoto, is gestegen – van iets meer dan zestig naar iets meer dan zeventig procent. Bovendien is deze stijging sterker dan in de rest van Nederland. Waar de toename in de eerdere periode vooral werd veroorzaakt door een afname in de potentiële beroepsbevolking, is dit in de afgelopen tien jaar niet het geval geweest. Sinds 2014 is de potentiële beroepsbevolking in Almelo gestegen – zie Figuur 2.4. Deze stijging is

vergelijkbaar met de stijging in Enschede en Hengelo, maar blijft wel achter bij de benchmarkgemeenten en de rest van Nederland.

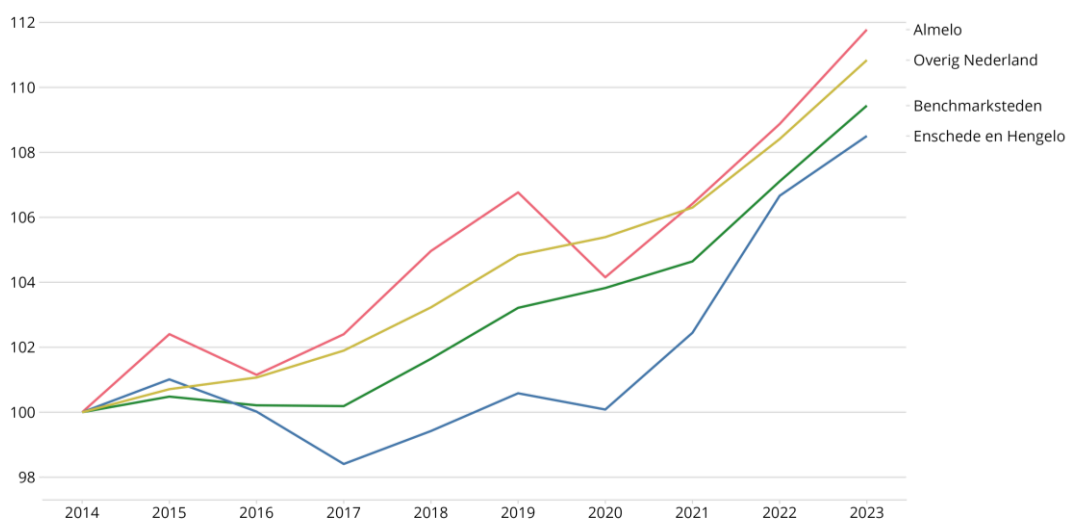
Figuur 2.3 De netto participatiegraad naar benchmarkregio (in %)

Figuur 2.4 Potentiële beroepsbevolking naar benchmarkregio (index, 2014 = 100)

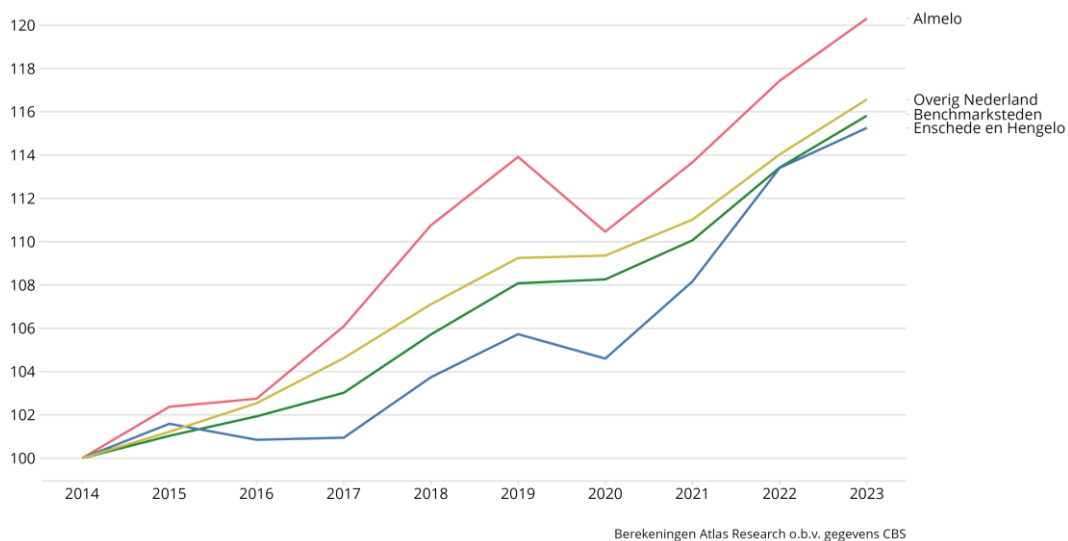

Figuur 2.5 Beroepsbevolking naar benchmarkregio (index, 2014 = 100)

De beroepsbevolking is in Almelo echter iets sterker gestegen dan in de vergelijkingsgroepen – zie Figuur 2.5. Dat de beroepsbevolking harder is gestegen dan de potentiële beroepsbevolking, betekent dat in verhouding in Almelo de arbeidsdeelname is toegenomen – een kleiner deel van de potentiële beroepsbevolking kan of wil niet werken (omdat zij arbeidsongeschikt zijn, studeren of om andere redenen niet willen werken).

Figuur 2.6 Werkzame beroepsbevolking naar benchmarkregio (index, 2014 = 100)

Ook het aantal mensen van 15 tot 75 jaar dat werkzaam is, is in Almelo sterker gestegen dan in de rest van het land – zie Figuur 2.6. Waar de stijging in de netto participatiegraad tussen 2004 en 2014 dus een teken bleek van negatieve ontwikkelingen, is dit in de periode 2014-2023 juist een positieve ontwikkeling.

... in een verjongende én verouderende beroepsbevolking...

In *Stadsfoto Almelo 2014* bleek dat de samenstelling van de beroepsbevolking samenhangt met de netto participatiegraad. Zo bleken gemeenten die relatief veel inwoners hebben in zowel de hogere (veel ouderen) als de lagere (veel jongeren) leeftijdscategorieën een lagere arbeidsparticipatie te hebben.

In Almelo is de afgelopen tien jaar de beroepsbevolking van 25 tot 45 jaar afgenomen, terwijl de beroepsbevolking van 45 tot 75 jaar en van 15 tot 25 jaar juist toenam – zie Figuur 2.7. Deze verandering in samenstelling is groter dan in alle benchmarkregio's. Zo begon Almelo in 2014 met het kleinste aandeel jongeren van 15 tot 25 jaar in de beroepsbevolking, samen met Enschede en Hengelo het hoogste aandeel 25 tot 45 jarigen en een gemiddeld aandeel 45 tot 75 jarigen – zie Figuur 2.7 en Bijlage 2.

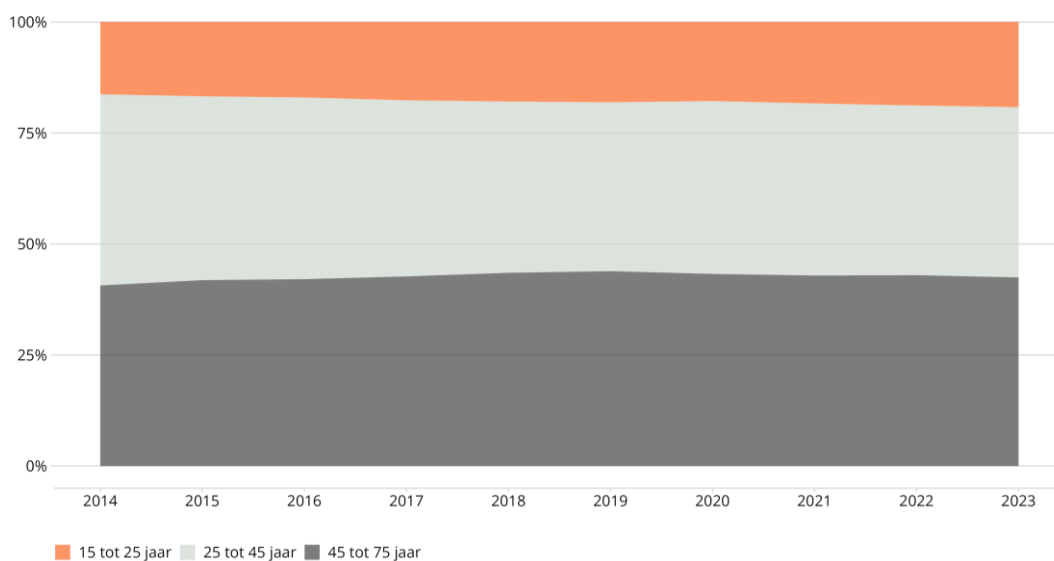
Het aandeel jongeren in de beroepsbevolking is in Almelo sterker gestegen dan in de rest van het land, waardoor dit aandeel in 2023 hoger ligt dan in de benchmarksteden en in de overige steden van Nederland – zie Figuur 2.8. Het niveau van het aandeel jongeren in Enschede en Hengelo lag in 2014 zoveel hoger dan in Almelo, dat Almelo wel dichterbij is gekomen maar het aandeel jongeren in Enschede en Hengelo nog steeds hoger ligt.

Met name het aandeel 25 tot 45 jarigen is in Almelo sterk afgenomen in de afgelopen tien jaar ten opzichte van de rest van het land. Waar dit in 2014 nog het hoogste was, is dit aandeel in 2023 ruim lager dan de andere groepen. Het aandeel 45 tot 75 jarigen in de beroepsbevolking ontwikkelt zich in Almelo in lijn met de rest van het land, waarbij het licht is toegenomen ten opzichte van de rest – zie Bijlage 2.

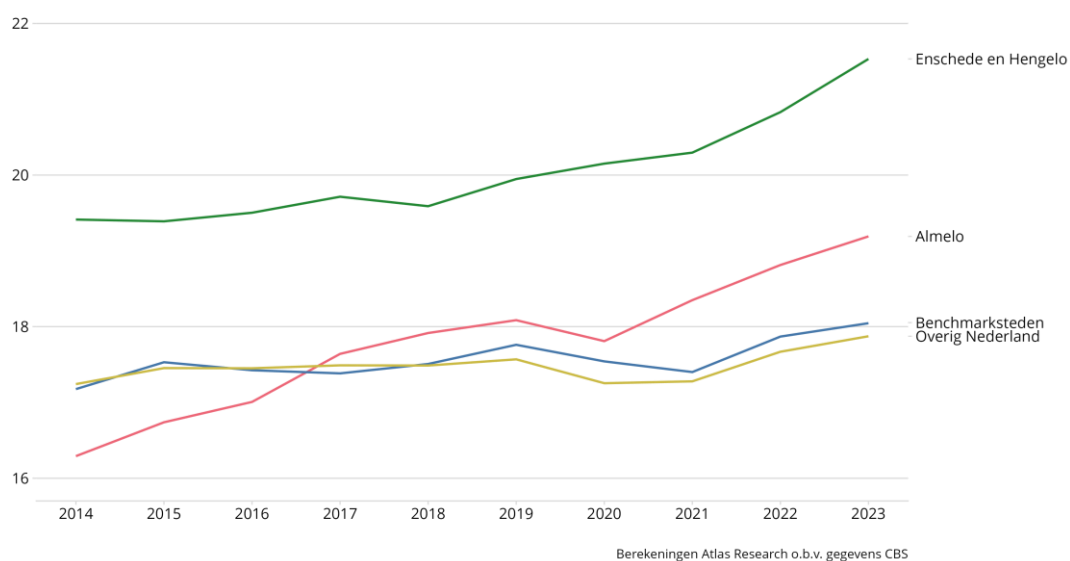
Eerder zagen we dat de beroepsbevolking in Almelo sterker is gestegen dan in de rest van het land (Figuur 2.5). Deze stijging heeft zich plaatsgevonden in de leeftijdsgroepen 15 tot 25 jaar en 45 tot 75 jaar, terwijl de beroepsbevolking in de leeftijd 25 tot 45 jaar licht is afgenomen – zie Tabel 2.1. Hoewel het aandeel jongeren in de beroepsbevolking het hardst is gestegen in Almelo, is in absolute aantallen de beroepsbevolking van 45 tot 75 jaar het meest gegroeid. Enschede en Hengelo laten een vergelijkbaar patroon zien, terwijl in de rest van Nederland in alle leeftijdsgroepen de beroepsbevolking is gestegen.

Hoewel in *Stadsfoto Almelo 2014* dus bleek dat de combinatie van een jongere én oudere beroepsbevolking samenhangt met een lagere netto arbeidsparticipatie, gaat dit voor Almelo niet op. Hier is de afgelopen tien jaar het aandeel jongeren en ouderen in de beroepsbevolking gestegen, maar is de netto participatiegraad relatief hard gegroeid.

Figuur 2.7 Ontwikkeling van de beroepsbevolking naar leeftijdsgroep in Almelo (in %)

Figuur 2.8 Aandeel 15-25-jarigen in de beroepsbevolking naar benchmarkregio (in %)

Tabel 2.1 Bevolkingsontwikkeling naar leeftijdscategorie tussen 2014 en 2023 (afgerond op honderdtallen)

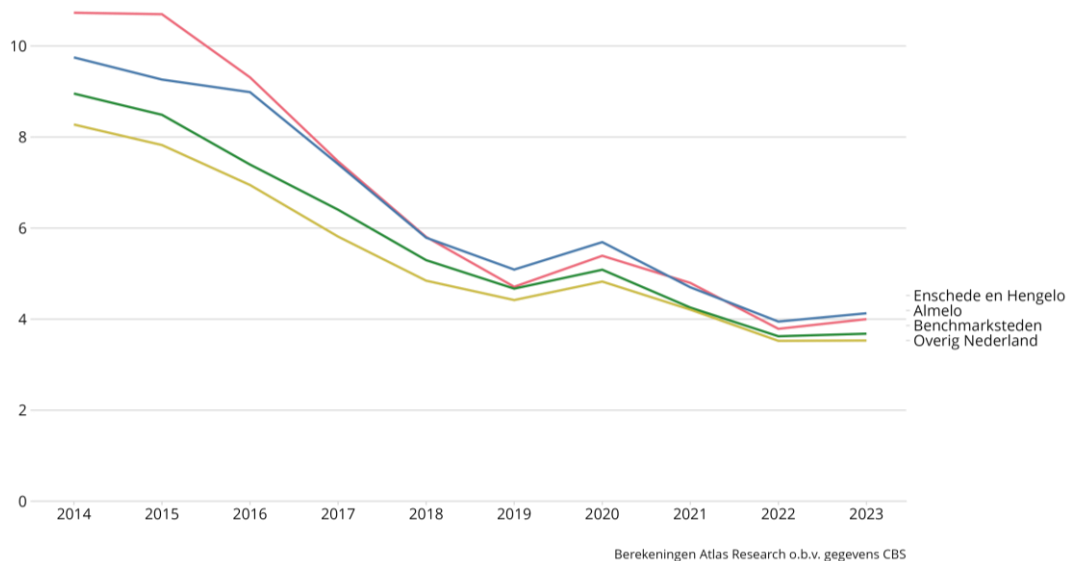
Regio	Leeftijd	2014	2023	Toe-/afname (%)
Almelo	15 tot 25 jaar	6.000 (16%)	7.900 (19%)	+ 31%
Almelo	25 tot 45 jaar	15.800 (43%)	15.700 (38%)	- 1%
Almelo	45 tot 75 jaar	15.000 (41%)	17.400 (42%)	+ 17%
Enschede en Hengelo	15 tot 25 jaar	25.000 (19%)	30.000 (20%)	+ 20%
Enschede en Hengelo	25 tot 45 jaar	55.400 (43%)	54.900 (39%)	- 1%
Enschede en Hengelo	45 tot 75 jaar	48.300 (38%)	54.600 (39%)	+ 13%
Benchmarksteden	15 tot 25 jaar	89.300 (17%)	102.500 (18%)	+ 15%
Benchmarksteden	25 tot 45 jaar	219.100 (42%)	227.700 (40%)	+ 4%
Benchmarksteden	45 tot 75 jaar	211.400 (41%)	237.900 (42%)	+ 13%
overig Nederland	15 tot 25 jaar	1.468.500 (17%)	1.685.300 (18%)	+ 15%
overig Nederland	25 tot 45 jaar	3.527.100 (41%)	3.762.900 (40%)	+ 7%
overig Nederland	45 tot 75 jaar	3.521.500 (41%)	3.980.900 (42%)	+ 13%

... waar met name meer jongeren werken...

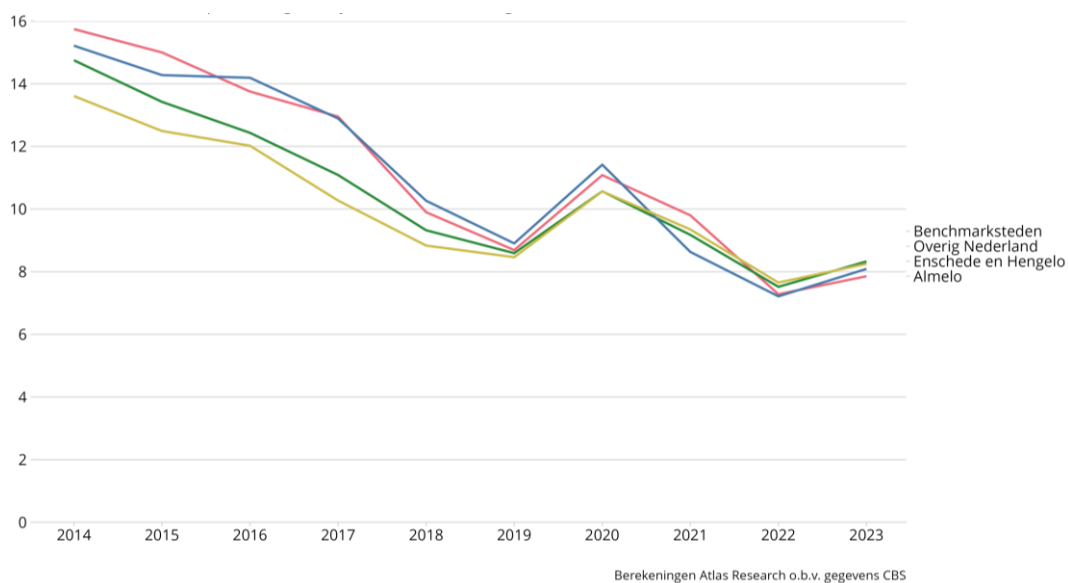
Zowel de volledige als de werkzame beroepsbevolking zijn in de afgelopen tien jaar gestegen. De verhouding hiertussen blijkt uit het werkloosheidspercentage; het aandeel werklozen in de beroepsbevolking. In Nederland is het werkloosheidspercentage de afgelopen tien jaar sterk gedaald, waarbij de daling in Almelo het grootst is geweest – zie Figuur 2.9. De jeugdwerkloosheid – de werkloosheid onder 15 tot 25 jarigen – is over het algemeen groter dan de werkloosheid onder de gehele beroepsbevolking. Ook hier is een sterke daling te zien over dezelfde periode voor alle vergeleken groepen, en wederom is de daling in Almelo sterker dan in de rest van het land – zie Figuur 2.10. Waar in 2014 de jeugdwerkloosheid in Almelo nog het hoogst is van alle vergelijkingsgroepen, is dit in 2023 juist het kleinst.

Kortom, een groter aandeel van de beroepsbevolking heeft een baan en met name onder jongeren is deze toename het grootst. En in Almelo is dit aandeel (jongeren) met een baan sterker gestegen dan in de rest van het land.

Figuur 2.9 Werkloosheidspercentage naar benchmarkregio (in % van de beroepsbevolking)

Figuur 2.10 Aandeel werkloze beroepsbevolking 15-25 jaar naar benchmarkregio (in % van de beroepsbevolking 15-25 jaar)

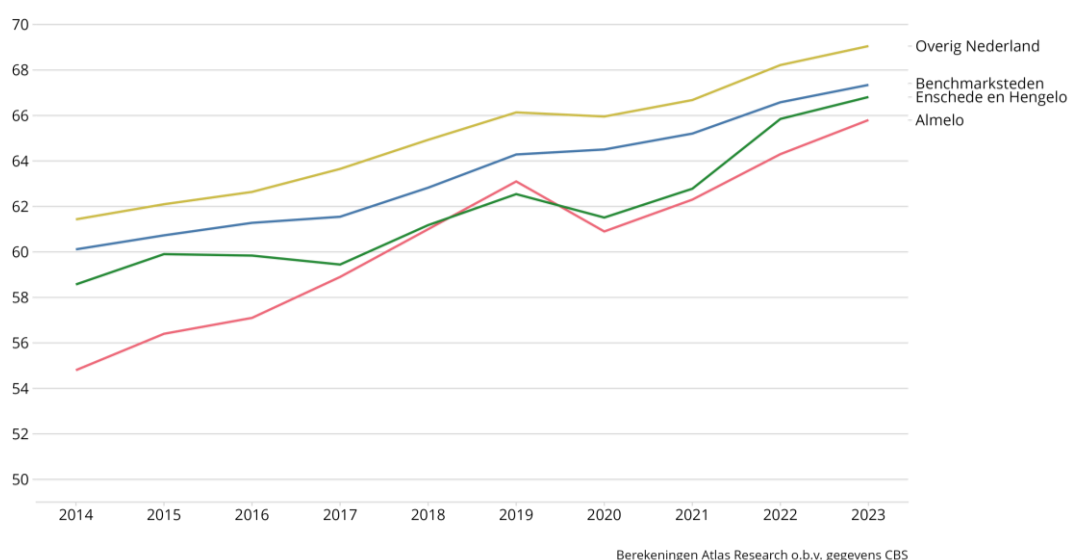

... en vrouwen een inhaalslag maken op de arbeidsmarkt...

Vrouwen werken, om verschillende redenen, minder vaak dan mannen – en in Almelo was de arbeidsparticipatie van vrouwen bijzonder laag. Nog steeds werkt in vergelijking met de rest van het land een relatief klein aandeel van de Almelse vrouwen – zie Figuur 2.11. Het

aandeel vrouwen dat werkt is in Almelo echter sterker gestegen. Hierdoor is het gat tussen Almelo en de rest van de Nederlandse gemeenten in de afgelopen tien jaar kleiner geworden, hoewel nog steeds geldt dat de netto arbeidsparticipatie onder vrouwen in Almelo lager is dan in de rest van Nederland.

Figuur 2.11 Netto participatiegraad vrouwen naar benchmarkregio (in %)

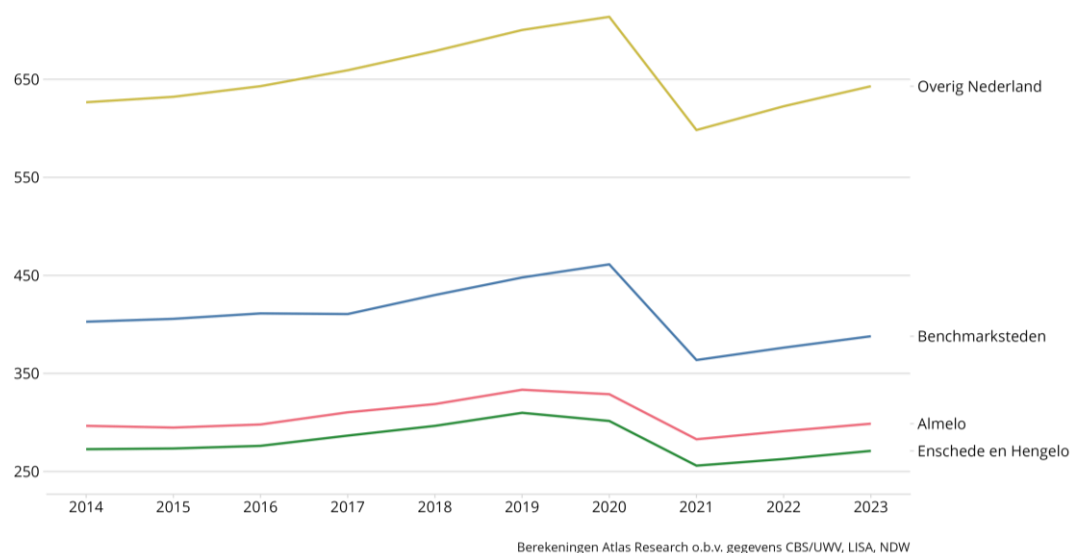
... doordat het aanbod banen in lijn met de beroepsbevolking is gegroeid

Hoe komt het dat een groter deel van de beroepsbevolking werkt? Een mogelijke verklaring kan een stijging in het aantal banen ten opzichte van de beroepsbevolking zijn. De beschikbaarheid van banen, en specifiek voor hoger opgeleiden, hangt samen met een hogere arbeidsparticipatie. Als er meer banen beschikbaar zijn, is het gemakkelijker voor mensen die dat willen om werk te vinden.

De afgelopen tien jaar is het aantal bereikbare banen relatief constant gebleven in Almelo – zie Figuur 2.12. Tot en met 2019 was er sprake van een lichte groei, waarna tussen 2020 en 2021 een dip te zien is die samenhangt met de verlaging van de maximumsnelheid op snelwegen naar 100 km/u. In dezelfde reistijd zijn hierdoor dus minder banen te bereiken en de baanbereikbaarheid sindsdien weer licht toeneemt. Ook de vergelijkingsgroepen laten deze trends zien, al is het effect van de verandering in maximumsnelheid in de benchmarksteden en de rest van Nederland groter dan in Almelo, Enschede en Hengelo. Een toename

in de hoeveelheid bereikbare banen lijkt dus niet de reden te zijn voor de groei in de werkzame beroepsbevolking.

Figuur 2.12 Aantal bereikbare banen tijdens de spits naar benchmarkregio (x 1.000)

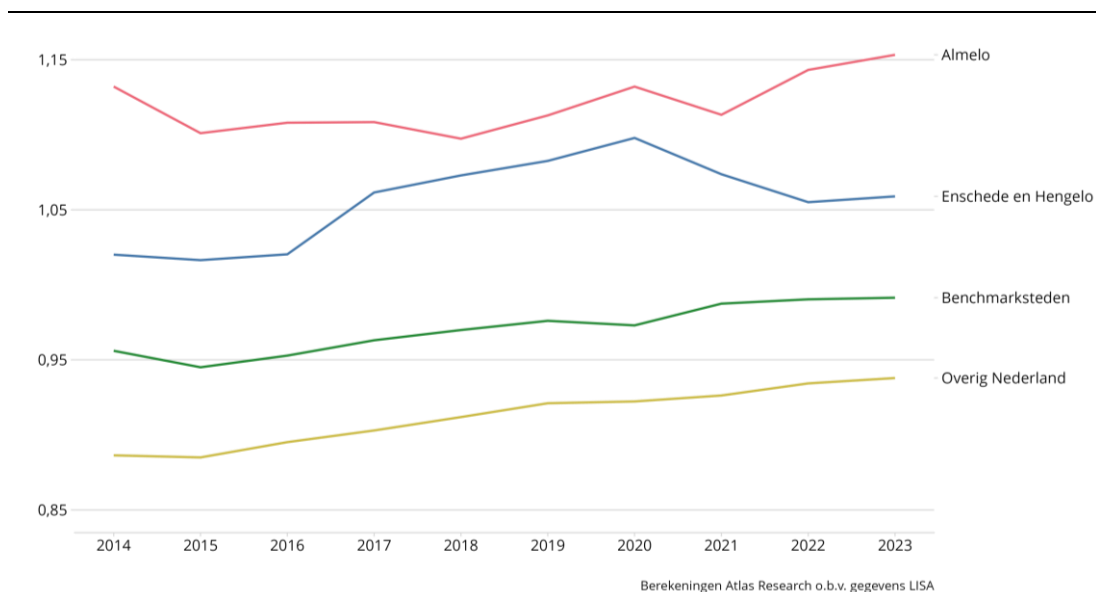

2.2 Economie

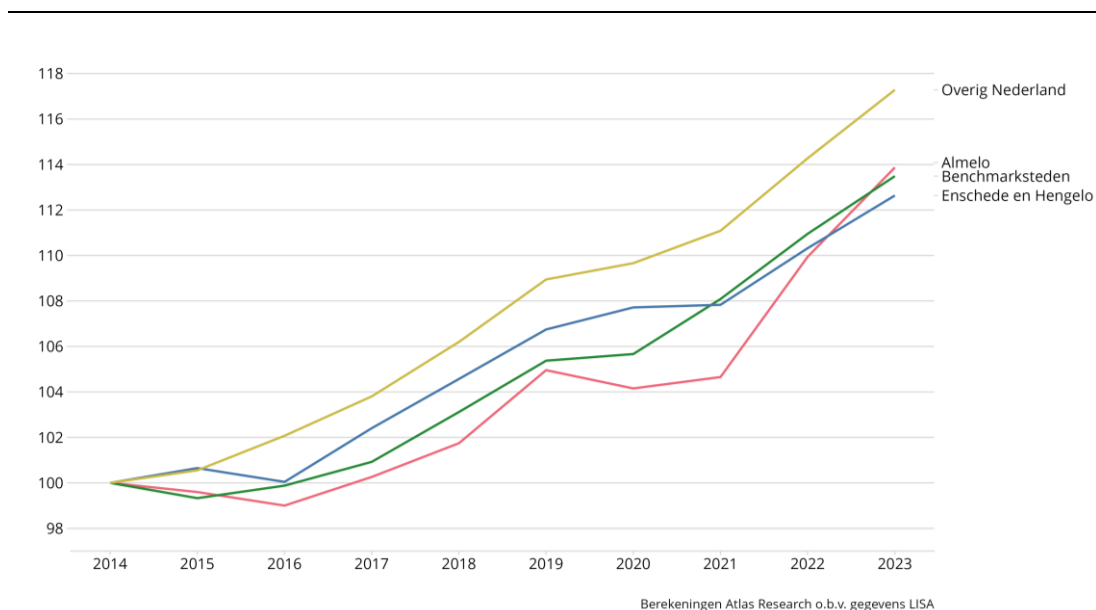
Almelo telt veel banen per inwoner...

In Almelo is het aantal banen ten opzichte van de beroepsbevolking, de zogenoemde werkgelegenheidsgraad, groter dan elders in Nederland en in de periode 2014-2023 vrijwel gelijk gebleven – zie Figuur 2.13. De werkgelegenheidsgraad is in Almelo relatief hoog ten opzichte van de rest van het land. Dit kan een indicatie zijn dat Almelo een centrumfunctie in de regio heeft, maar kan ook betekenen dat bedrijven zich weliswaar graag in Almelo vestigen, maar voor hun personeel meer afhankelijk zijn van de beroepsbevolking in de wijdere omgeving. In Enschede en Hengelo, de benchmarksteden en de rest van het land groeit de werkgelegenheidsgraad ook al vóór 2021. In Almelo wordt vooral in de laatste jaren een sterk stijgende lijn ingezet – zie Figuur 2.14. De komst van VDL naar bedrijventpark Bornsestraat en het gereedkomen van bedrijventpark XL 1 in 2021 lijken de gemeente een werkgelegenheidsboost te hebben gegeven.

Figuur 2.13 Aantal banen per hoofd van de beroepsbevolking (werkgelegenheidsgraad) naar benchmarkregio

Figuur 2.14 Aantal banen naar benchmarkregio (index, 2014 = 100)

.. vanwege een gunstige sectorstructuur...

Figuren 2.15 en 2.16 werpen meer licht op de dynamiek in de werkgelegenheid. Elke figuur laat zien in welke sectoren Almelo (Figuur 2.15) en Enschede en Hengelo (Figuur 2.16) gespecialiseerd zijn, en in hoeverre het aantal arbeidsplaatsen in die sectoren sterker steeg dan het gemiddelde in Nederland in de periode 2014-2023. Op de horizontale as is de

specialisatie weergegeven als de relatieve grootte in het aantal banen ten opzichte van de relatieve omvang van de landelijke bedrijfstak. Op de verticale as is de groei als het absolute verschil tussen de (relatieve) groei van het aantal banen tussen 2014 en 2023 in een sector en de landelijke ontwikkeling in diezelfde sector weergegeven. De ondergrens om opgenomen te worden is 100 banen per sector. Sectoren met een groei of een afname ten opzichte van het aantal banen van meer dan vijf procent zijn ten behoeve van de leesbaarheid van de figuren op vijf procent gezet. Tussen haakjes is in deze gevallen de daadwerkelijke waarde weergegeven. De grootte van de bol staat voor het aantal arbeidsplaatsen en de kleur correspondeert met de bedrijfstak.

Sectoren in het kwadrant rechtsboven zijn de stuwende sectoren van de lokale economie (in deze sectoren is de regio gespecialiseerd en er is sprake van bovengemiddelde groei van de werkgelegenheid) en sectoren linksboven zijn 'opkomende' sectoren (er is weliswaar sprake van sterke groei, maar de sector is nog niet bovengemiddeld sterk aanwezig in de regio). Sectoren rechtsonder lijken over hun top en zijn potentiële 'probleem'-sectoren (de regio is gespecialiseerd in de sector, maar de werkgelegenheid groeit minder hard dan in de rest van het land).

Almelo is gespecialiseerd in Hightech en de sector groeit bovendien bovengemiddeld hard in Almelo ten opzichte van de groei in de rest van het land – zie Figuur 2.15. Ook in de Machine-industrie (dat deel dat niet onder Hightech valt) is Almelo sterk gespecialiseerd en is de groei bovengemiddeld sterk. Het gaat hier echter wel om een kleinere sector. Veel van de werkgelegenheid in deze sectoren is ontstaan in de postcodes 7601 en 7609, wat overeen komt met het gereedkomen van bedrijventerreinen Bornsestraat en XL 1.

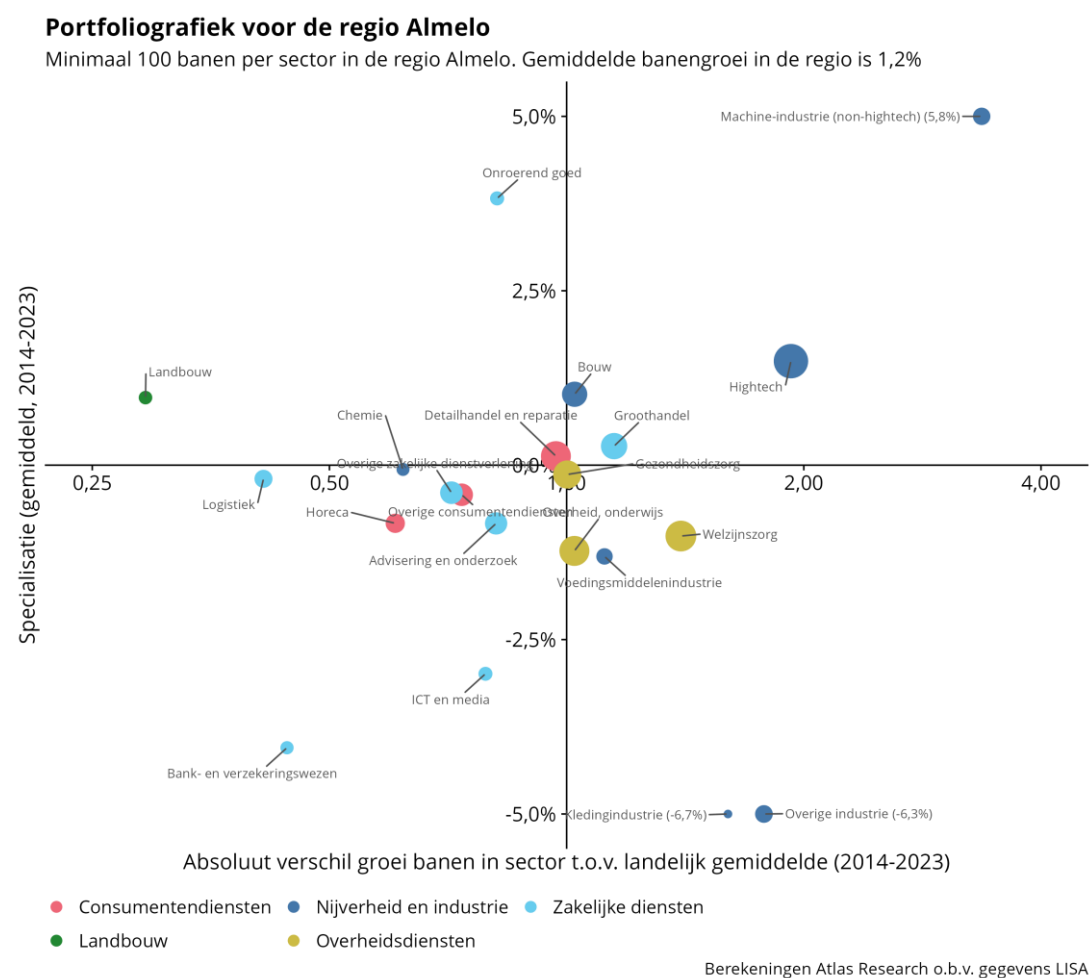
Ook de Bouw en de Groothandel zijn sectoren die voor Almelo in het meest gunstige kwadrant vallen – die van bovengemiddelde groei en specialisatie. De onroerend goed-sector groeit eveneens hard in Almelo, al is de regio hier niet in gespecialiseerd. Tot slot is een aantal sectoren belangrijk voor Almelo doordat het om grote sectoren gaat, ook al is de regio er niet in gespecialiseerd en groeit de sector niet bijzonder hard in de regio, zoals de Detailhandel en reparatie en de Gezondheidszorg.

De figuur laat een sterke specialisatie zien in Almelo in de Hightech en Machine-industrie. Dit is een heel ander beeld dan bijvoorbeeld in Hengelo en Enschede. Deze regio's zijn in meer sectoren in een mindere mate gespecialiseerd, en meerdere sectoren groeien in de regio bovengemiddeld hard – zie Figuur 2.16. Voor deze regio zijn het de Onroerend goed,

Overige zakelijke dienstverlening en de Elektro-industrie (non-hightech) die in het kwadrant van specialisatie en bovengemiddelde groei vallen.

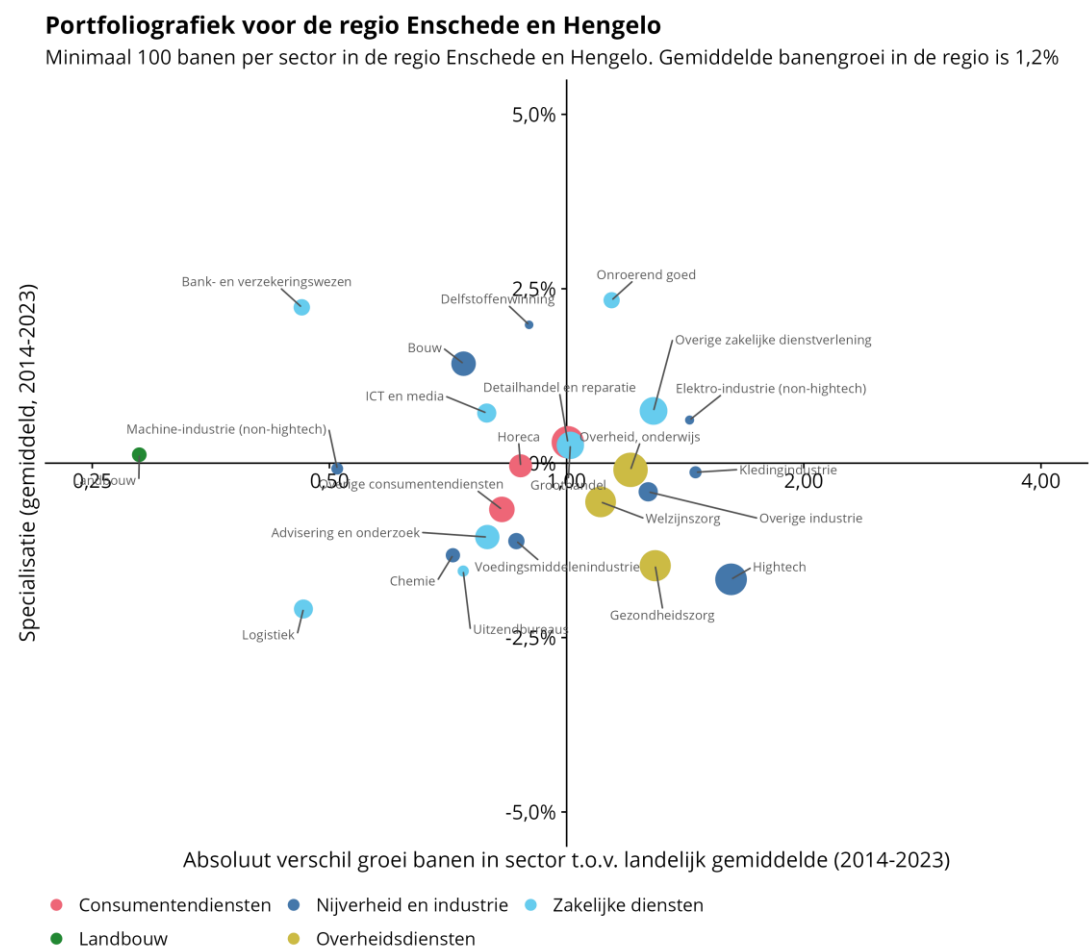
Een risico van een sterke specialisatie is dat de regio gevoeliger wordt voor sectorspecifieke (conjunctuur)schokken.⁴ Wanneer het niet goed gaat met de sector waar de regio in is gespecialiseerd, dan zal dit direct merkbaar zijn in de werkgelegenheid en naar verwachting resulteren in een snel oplopende werkloosheid.

Figuur 2.15 Portfoliografiek voor de regio Almelo (specialisatie v.s. absoluut verschil in groei banen in de sector t.o.v. het landelijk gemiddelde)

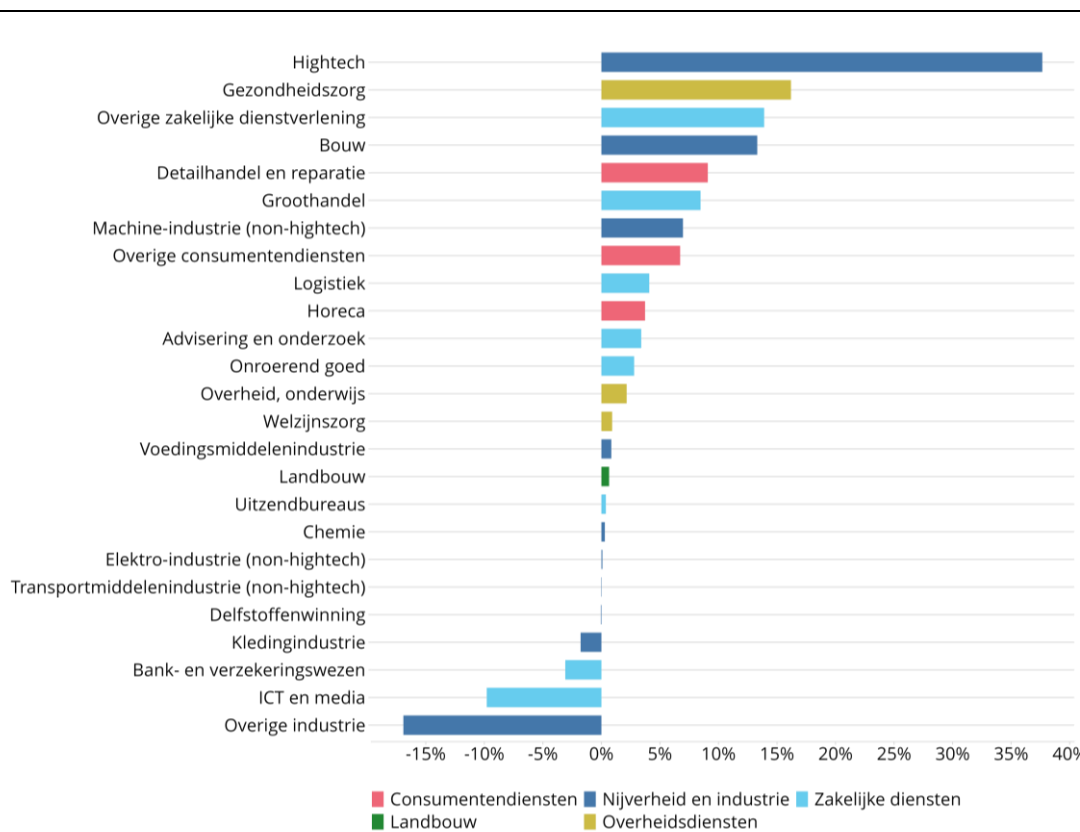

⁴ Denk bijvoorbeeld aan het plotseling opleggen van een importtarief op een specifieke productgroep, of het instorten van de vraag naar vakanties en vliegreizen door COVID-19.

Figuur 2.16 Portfoliografiek voor de regio Enschede en Hengelo (specialisatie v.s. absoluut verschil in groei banen in de sector t.o.v. het landelijk gemiddelde)

Figuur 2.17 Bijdrage van sectoren aan de werkgelegenheidsgroei in Almelo tussen 2014 en 2023 (in %)

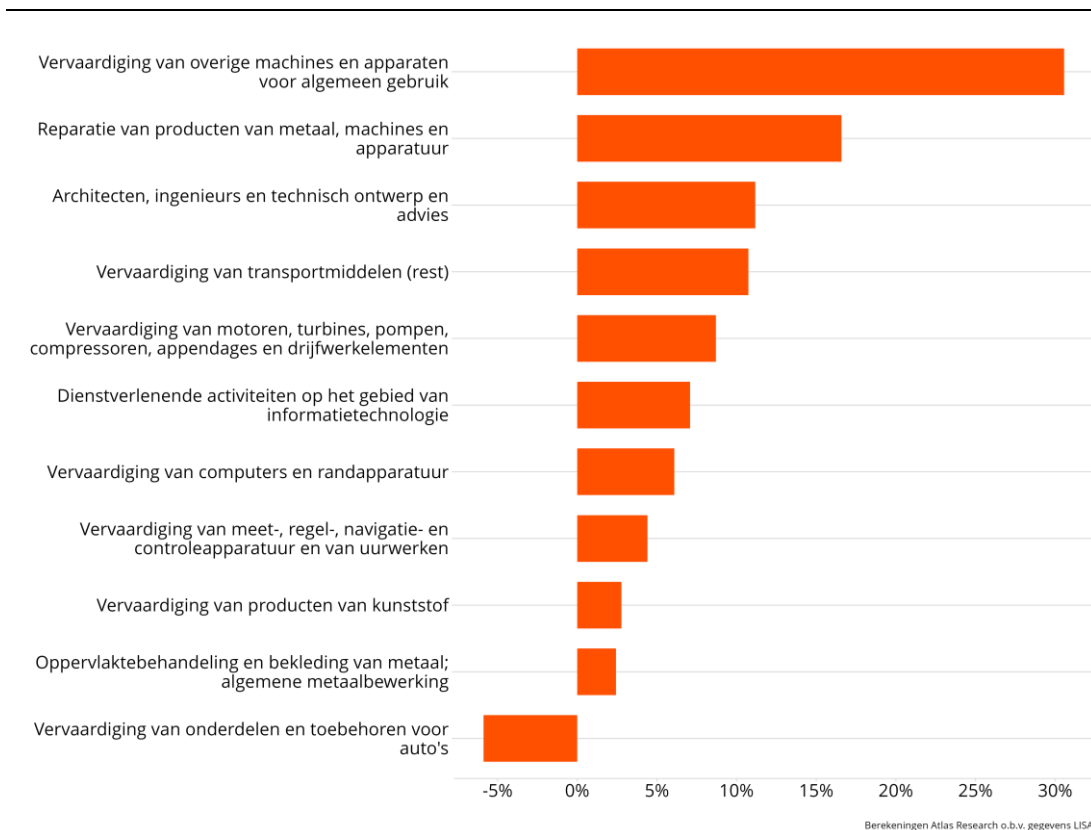

Het zijn in Almelo voornamelijk de sectoren die in Figuur 2.15 zich in het kwadrant rechtsboven bevinden (specialisatie én relatief grote groei) die een grote bijdrage leveren aan de banengroei tussen 2014 en 2023 – zie Figuur 2.17. Met name de grotere sectoren, zoals Hightech, Gezondheidszorg, Bouw en Detailhandel en reparatie, waar de regio in is gespecialiseerd en/of bovengemiddeld in is gegroeid leveren de grootste bijdrage. Opmerkelijk op eerste oogopslag is misschien de Overige zakelijke dienstverlening, waar Almelo niet in is gespecialiseerd, noch hard in is gegroeid. Deze middelgrote sector is echter overal in het land sterk gegroeid, waardoor zelfs een benedengemiddelde lokale groei nog kan resulteren in een flinke groei in het aantal banen.

In figuur 2.17 zijn binnen de Hightech-sector enkele subsectoren uitgelicht met de grootste positieve en negatieve bijdrage aan de werkgelegenheidsgroei binnen de Hightech-sector. De subsectoren *Vervaardiging van overige machines en apparaten voor algemeen gebruik* (31%) en *Reparatie van producten van metaal, machines en apparatuur* (17%) hadden

in de periode tussen 2014 en 2023 de grootste positieve bijdrage aan werkgelegenheidsgroei. Enkel *Vervaardiging van onderdelen en toebehoren voor auto's* had met bijna -6% in deze periode als enige een sterke negatieve bijdrage.

Figuur 2.18 Hightech sub-sectoren met hoge positieve of negatieve bijdrage aan de werkgelegenheidsgroei in Almelo tussen 2014 en 2023 (in %)

3 Human Capital

In het vorige hoofdstuk stond de arbeidsmarkt en de economische structuur van Almelo centraal, gezien de belangrijke rol hiervan in de aantrekkingskracht van de stad. In dit hoofdstuk richten we ons op de vraag: wie wil Almelo aantrekken (of behouden⁵)? Dit is belangrijk voor het beleid dat de stad voert om haar doelen te bereiken.

Als het doel is om meer inwoners naar werk te bewegen, is het belangrijk om te weten wat voor soort banen passen bij deze inwoners. En als er wel banen zijn, maar te weinig geschikte werknemers, is het essentieel om na te denken over hoe je mensen uit de omgeving van Almelo beweegt om deze vacatures te vervullen – al dan niet door zich in de stad te vestigen.

Ook de samenstelling van de bevolking heeft invloed op de leefbaarheid van de stad, een onderwerp dat in het volgende hoofdstuk aan bod komt. Mensen met een groot sociaal netwerk dragen positief bij aan de leefbaarheid in een gebied.⁶ Werkenden hebben doorgaans een groter sociaal netwerk dan mensen zonder baan, en mensen met een HBO- of WO-diploma zijn over het algemeen sociaal actiever.⁷

Daarom is het human capital in Almelo – de kennis, vaardigheden en ervaring van haar inwoners – een cruciale factor voor de ontwikkeling van de stad. In dit hoofdstuk zoomen we vooral in op het onderwijs: hoe goed sluit het opleidingsniveau van de bevolking aan bij de werkgelegenheid? En hoe zit het met de factoren die invloed hebben op de kansen op opleiding?

3.1 Aansluiting arbeidsmarkt

Het grootste deel van de Almelose beroepsbevolking heeft MBO-opleidingsniveau...

Uit de Stadsfoto bleek dat in de periode 2004-2013 het aandeel laagopgeleiden in de beroepsbevolking in Almelo groot was ten opzichte van andere steden, maar wel sterker

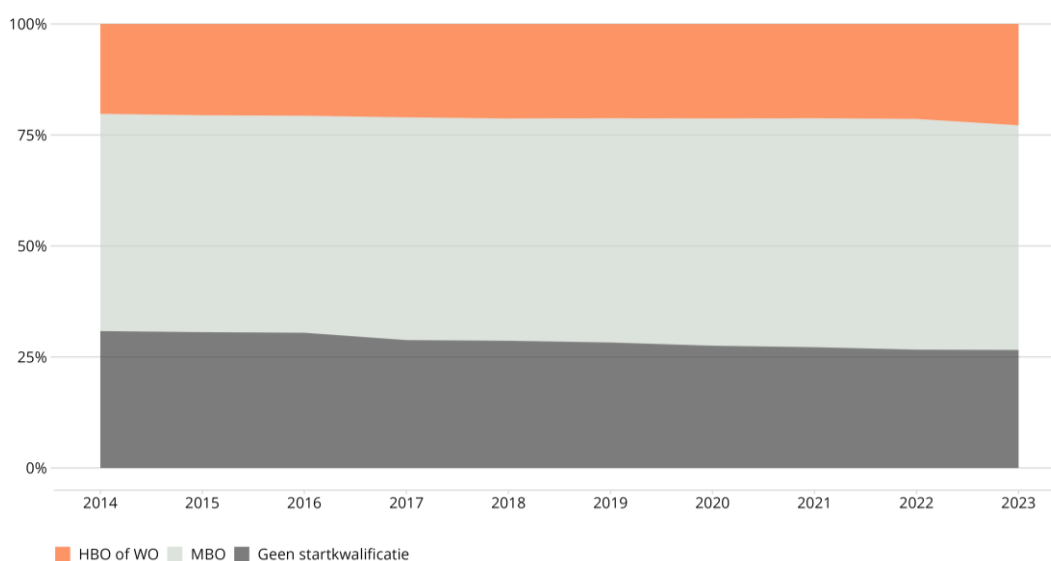
⁵ Het is in de wetenschappelijke literatuur een gangbare opvatting dat het lastig is om mensen te bewegen om te verhuizen. In die zin is het dus waardevoller om na te denken hoe je talent (human capital) kunt behouden. Zie bijvoorbeeld: Fischer & Malmberg (2001). Settled People Don't Move: On Life Course and (Im-)Mobility in Sweden, *International Journal of Population Geography*, vol. 7 (5), pp. 357-371.

⁶ Mandemakers et al. (2021) Leefbaarometer 3.0. Instrumentontwikkeling. Amsterdam: Atlas Research & In.Fact.Research

⁷ Schnabel, P., Bijl, R., De Hart, J. (2008). Betrekkelijke betrokkenheid. Studies in sociale cohesie. Sociaal en Cultureel Rapport 2008. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

daalde. In deze paragraaf onderzoeken we de ontwikkelingen in het opleidingsniveau van de beroepsbevolking in de periode hierna. Het aandeel mensen in de beroepsbevolking zonder startkwalificatie⁸ en het aandeel met een MBO-diploma⁹ is in Almelo relatief groot ten opzichte van alle vergelijkingsgroepen, en het aandeel mensen met een HBO- of WO-diploma juist relatief klein – zie Figuur 3.1.

Figuur 3.1 Beroepsbevolking naar opleidingsvorm in Almelo (in %).¹⁰

Het aandeel mensen zonder startkwalificatie in de beroepsbevolking is de afgelopen tien jaar gedaald. Deze daling is in lijn met de andere gemeenten in Nederland en zal te maken hebben met de groeiende vraag naar geschoolde werknemers en de invoering van de kwalificatieplicht¹¹ in 2007. Hiermee worden jongeren tussen 16 en 18 jaar die geen startkwalificatie hebben verplicht om volledig dagonderwijs te volgen.¹² In 2023 is het aandeel

⁸ Een startkwalificatie houdt in dat iemand een diploma havo, vwo of mbo 2 of hoger heeft.

⁹ Onder het aandeel met een MBO-diploma valt iedereen met een MBO-diploma niveau 2 of hoger, of een diploma havo of vwo.

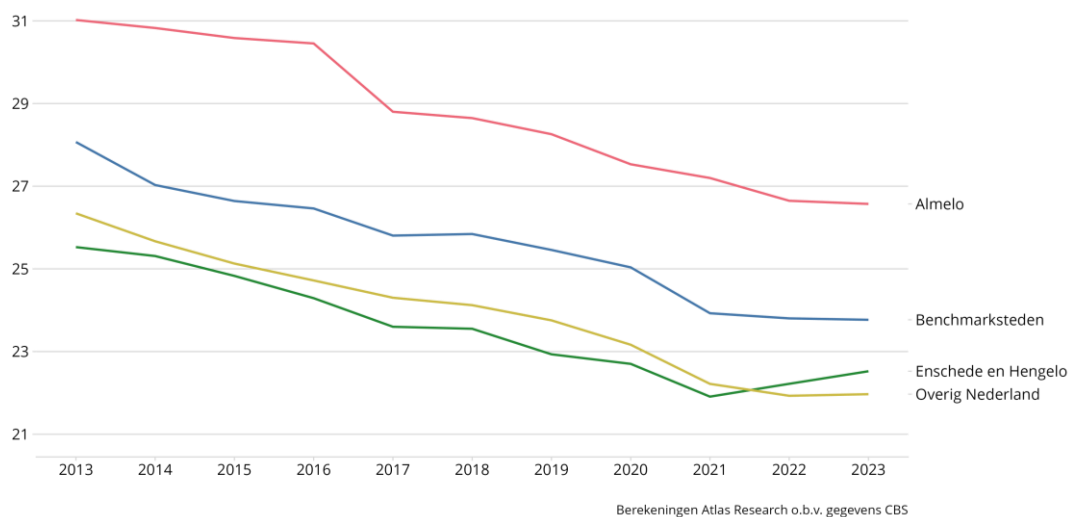
¹⁰ Figuren 3.2, 3.4 en B3 voor de ontwikkeling van de individuele categorieën en de verhouding tot de ontwikkelingen in Enschede en Hengelo, de benchmarksteden en overig Nederland.

¹¹ Toevoeging aan de Leerplichtwet 1969

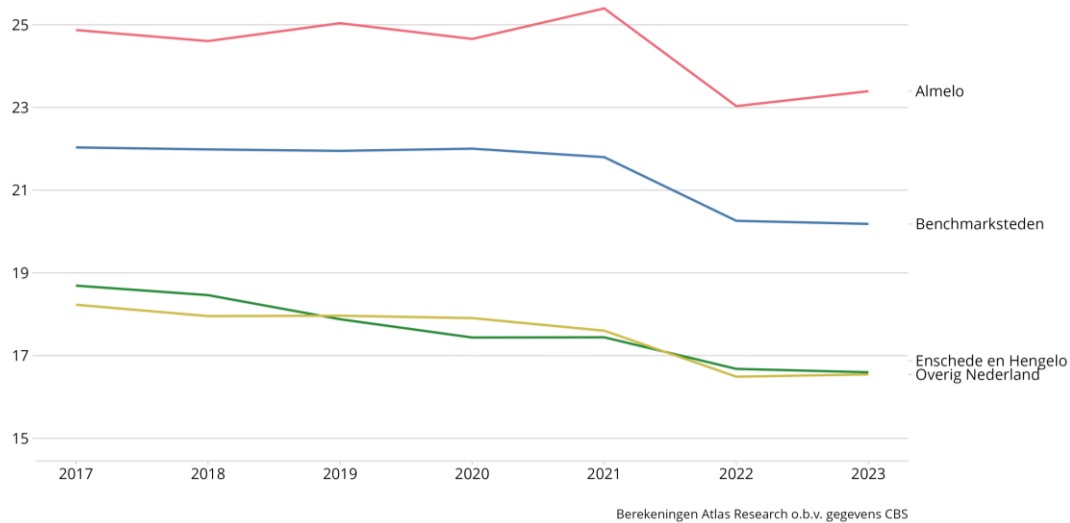
¹² Een startkwalificatie is (minimaal) een diploma havo, vwo of mbo (niveau 2 of hoger). De kwalificatieplicht geldt niet voor jongeren die onderwijs hebben gevolgd in het praktijkonderwijs. Als een leerling onderwijs heeft gevolgd in het uitstroomprofiel arbeidsmarktgericht of dagbesteding op het voortgezet speciaal onderwijs (VSO), is deze ook niet meer kwalificatieplichtig. De kwalificatieplichtige jongeren moeten volledig dagonderwijs volgen. Ze mogen niet voltijd werken. Volgt een leerling de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) in het mbo? Dan kan hij leren en werken combineren. Zie <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht/leerplicht-en-kwalificatieplicht#:~:text=De%20kwalificatieplicht%20is%20een%20van,geregeld%20in%20de%20Leerplichtwet%201969.>

mensen zonder startkwalificatie in Almelo echter nog steeds groot ten opzichte van Enschede en Hengelo, de benchmarksteden en de rest van Nederland – zie Figuur 3.2.

Figuur 3.2 Aandeel mensen zonder startkwalificatie in de beroepsbevolking naar benchmarkregio

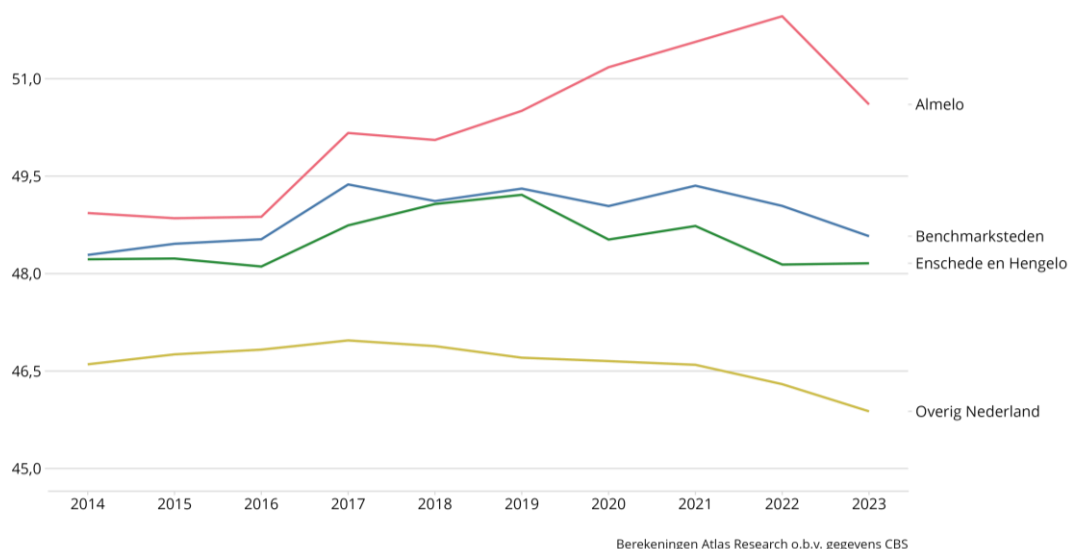

Figuur 3.3 Jongeren zonder startkwalificatie (in %)

Ook wanneer we specifiek naar jongeren zonder startkwalificatie kijken, zien we dat dit aandeel in Almelo relatief hoog is, maar – in lijn met de rest van het land – langzaam daalt – zie Figuur 3.3. Waar deze daling in de rest van het land na een sterke daling tussen 2021 en 2022 in het jaar erna afvlakt, is in Almelo tussen 2022 en 2023 weer een lichte stijging te zien.

Figuur 3.4 Aandeel mensen met MBO-diploma in de beroepsbevolking naar benchmarkregio (in %)

Het aandeel mensen met een MBO-diploma in de beroepsbevolking is in Almelo tussen 2016 en 2022 relatief hard gestegen waar dit in de benchmarkgroepen nagenoeg gelijk is gebleven of licht is gedaald – zie Figuur 3.4. Tussen 2022 en 2023 is dit aandeel in Almelo echter weer sterk gedaald. Deze cijfers zijn gebaseerd op de Enquête Beroepsbevolking, en kan door een kleiner aantal respondenten voor kleinere regio's fluctueren. Het verschil met de overige vergelijkingsgroepen is in de periode 2014-2023 gestegen.

In Almelo is het aandeel van de beroepsbevolking met een HBO- of WO-opleiding juist kleiner dan in de rest van het land. Dit aandeel is in de periode 2014-2023 in lijn met de andere vergelijkingsgroepen gestegen, met een grotere stijging tussen 2022 en 2023 – zie Bijlage 2.

... terwijl het aantal banen met beroepsniveau 3 juist het kleinst is...

Om de participatiegraad zo hoog mogelijk te krijgen, is het goed als het opleidingsniveau van de bevolking aansluit bij het beroepsniveau van de banen. Wanneer in een gemeente veel banen beschikbaar zijn waar een universitair diploma voor nodig is en de beroepsbevolking voornamelijk bestaat uit mensen met een MBO-diploma, dan zullen de mensen die

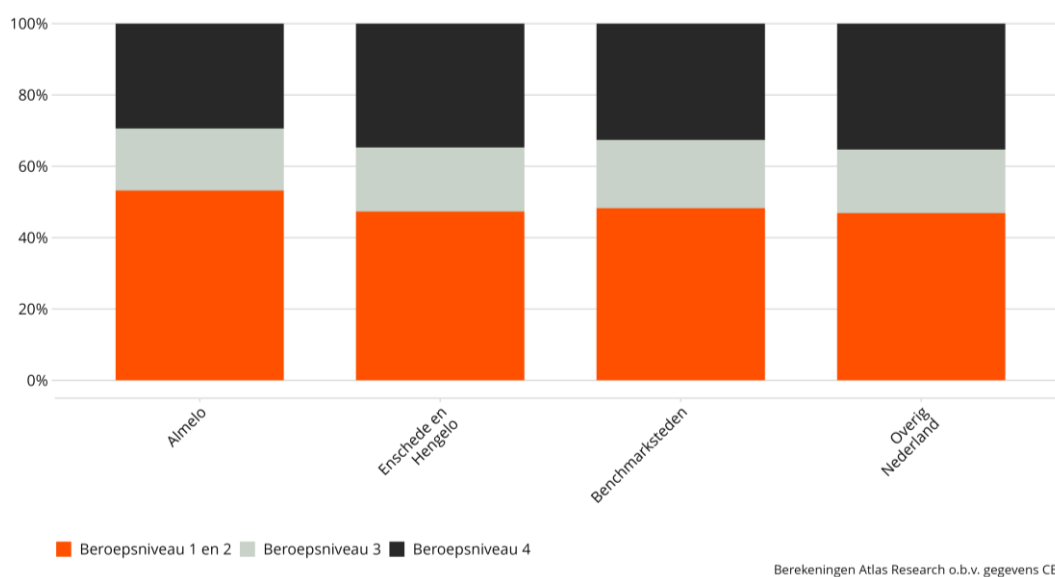
in de gemeente wonen elders een baan moeten vinden of onder hun niveau moeten werken, terwijl de banen in de gemeente opgevuld moeten worden door mensen van buitenaf. Idealiter sluit dit dus zo goed mogelijk op elkaar aan.

In Almelo heeft het grootste deel van de beroepsbevolking een MBO-diploma, gevolgd door het aandeel zonder startkwalificatie, en het kleinste deel van de beroepsbevolking heeft een HBO- of een WO-diploma. Uit Figuur 3.4 blijkt echter dat het aandeel banen met beroepsniveau 3 – wat het best aansluit bij een MBO-diploma en enkele jaren werkervaring of een HBO-bachelor – juist het kleinst is in Almelo in 2022. Het aandeel banen met beroepsniveau 1 en 2 is het grootst, gevolgd door het aandeel met beroepsniveau 4.¹³

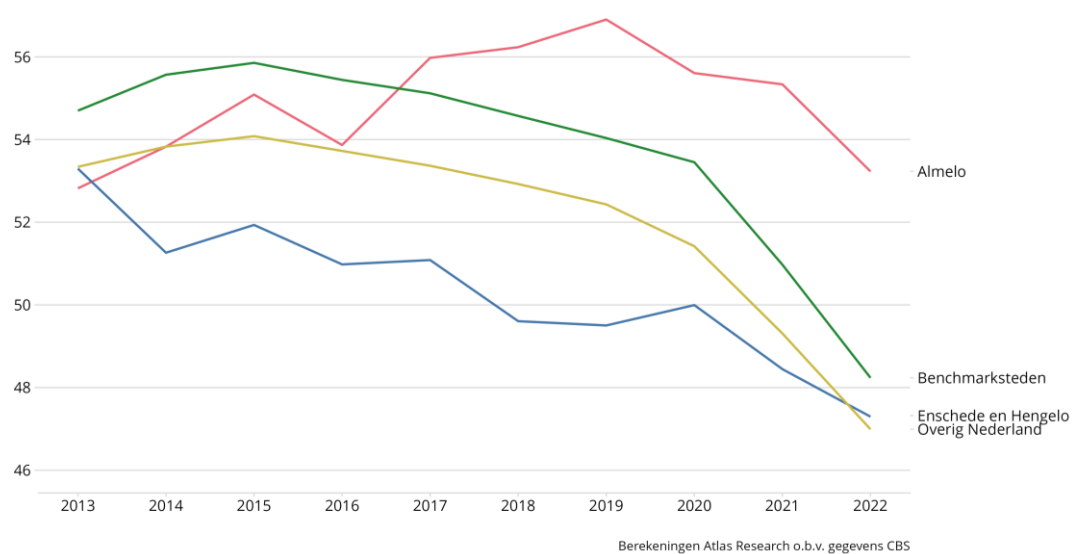
Door, onder andere, technologische ontwikkelingen verandert de werkgelegenheid van samenstelling als het gaat om het gevraagde beroepsniveau. Zo is er meer vraag naar creatieve mensen, die technologische innovaties bedenken, en mensen die uitvoerend net deze innovaties aan de slag kunnen, terwijl banen van het beroepsniveau hier tussenin verdwijnen. Uit Figuur 3.4 blijkt dat ook landelijk het aandeel banen met beroepsniveau 3 veruit het kleinst is. Waar landelijk gezien het aandeel banen met beroepsniveau 1 en 2 de afgelopen tien jaar is gedaald, is dit voor Almelo niet het geval, of lijkt de daling in ieder geval een aantal jaar later te zijn ingezet – zie Figuur 3.5. Waar in de rest van het land het aandeel banen met beroepsniveau 4 is gegroeid, is in Almelo over de periode van tien jaar dit aandeel vrijwel gelijk gebleven – zie Figuur 3.6. Na een relatieve afname in 2015–2016 kwam het aandeel banen met beroepsniveau 4 terug op ongeveer 29%. Zulke fluctuaties kunnen mede ontstaan doordat de cijfers voor kleine regio's zijn gebaseerd op een kleiner aantal respondenten.

¹³ We houden de beroepsniveaus aan zoals het CBS dit ook doet, volgens de ISCO 2008 indeling. Hierbij vallen onder beroepsniveau 1 'eenvoudige routinematige taken' waarvoor 'elementair of lager onderwijsniveau' vereist is. Onder beroepsniveau 2 vallen 'weinig tot middelmatig complexe taken' waarvoor 'lager of middelbaar onderwijsniveau' vereist is. Onder beroepsniveau 3 vallen 'complexe taken' waarvoor 'middelbaar of hoger onderwijsniveau' vereist is. Onder beroepsniveau 4 vallen 'zeer complexe gespecialiseerde taken' waarvoor 'hoger of wetenschappelijk onderwijsniveau' vereist is. Voor voorbeelden van beroepen en een uitgebreidere omschrijving zie <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85276NED/table?searchKeywords=keyword:beroepsniveau>

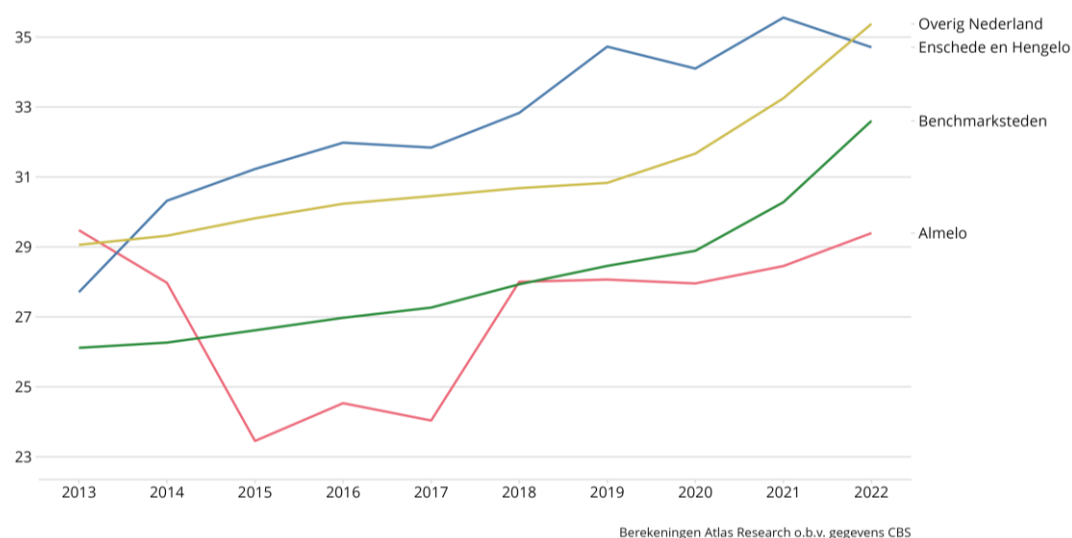
Figuur 3.4 Verdeling banen naar beroepsniveau naar benchmarkregio (in % van aantal banen in 2022)

Figuur 3.5 Aandeel banen met beroepsniveau 1 en 2 naar benchmarkregio (in %)

Figuur 3.6 Aandeel banen met beroepsniveau 4 naar benchmarkregio (in %)

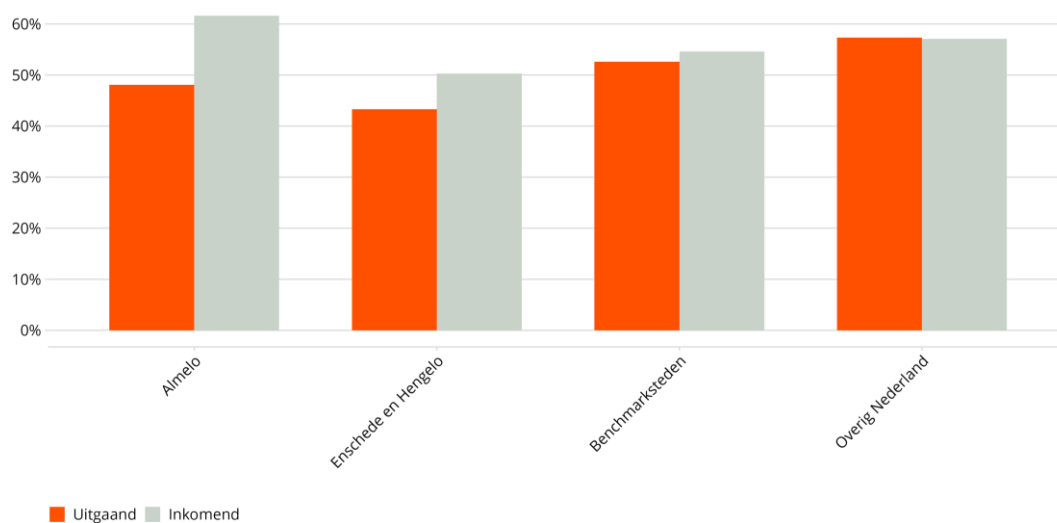

... en voor de overige banen werknemers van buiten de regio komen...

Voor de grootste groep mensen in de beroepsbevolking van Almelo – de mensen met een MBO-diploma – is het kleinste aandeel banen van het meest bijpassende beroepsniveau – niveau 3 – beschikbaar. Daarbij moet worden aangetekend dat deze aansluiting nooit 1-op-1 zal zijn. Voor jonge mensen met een mbo-diploma zal vaak een baan met een beroepsniveau 1 of 2 (eenvoudige tot middelmatig complexe taken) gezien hun geringe ervaring nog prima passen. Ook voor niveau 2 van het MBO zal een baan met beroepsniveau 2 beter passen. Voor de banen met beroepsniveau 1 of 2 (ruim de helft van de banen in 2022) en beroepsniveau 4 (bijna dertig procent in 2022) zijn juist relatief weinig potentiële werknemers beschikbaar in de regio: ruim 26 procent heeft geen startkwalificatie en 23 procent een HBO- of WO-diploma.

Dat er een mogelijke mismatch is wordt bevestigd in de pendelcijfers. Uit Figuur 3.7 blijkt dat de inkomende pendel in Almelo in 2023 inderdaad groot is. Meer dan zestig procent van de banen in Almelo wordt vervuld door mensen die buiten de gemeente wonen. Dit is een beduidend groter aandeel dan in de rest van het land. Deze mensen wonen vaak in Hengelo en Enschede, Tubbergen, Twenterand en Wierden. Vooral voor deze laatste drie gemeenten is Almelo een belangrijke werkgever: meer dan twintig procent van de werknemers uit deze gemeenten werkt in Almelo. Voor de uitgaande pendel gaat dit niet op.

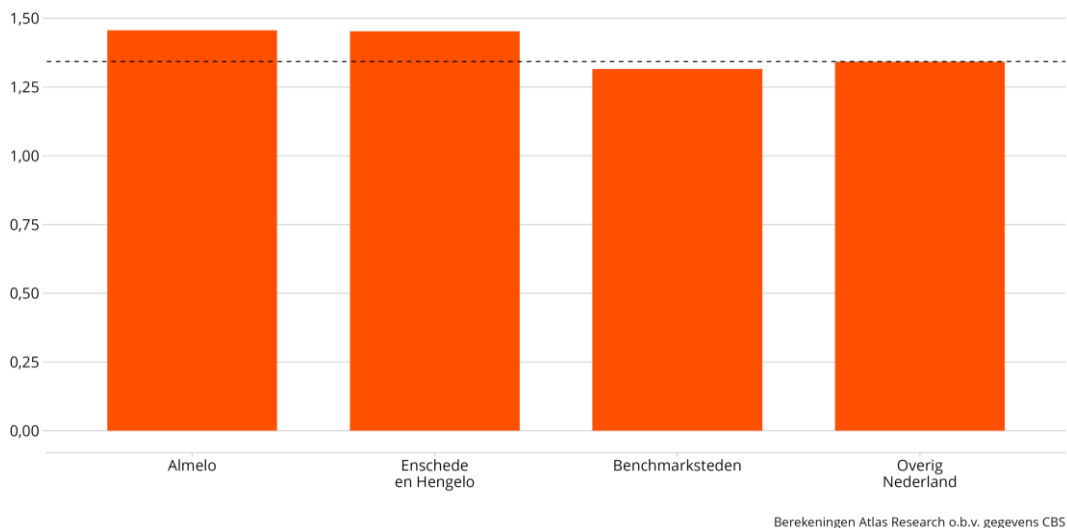
Figuur 3.7 Inkomende en uitgaande pendelstromen in 2023

... of overgekwalficeerde mensen op werken

Het mogelijke tekort aan personeel voor banen met beroepsniveau 1 of 2 en het mogelijke overschot aan personeel voor banen met beroepsniveau 3 kan ervoor zorgen dat in Almelo men vaker overgekwalficeerd is voor hun baan. Wanneer iemand in de eigen regio niet een baan op gepast beroepsniveau kan vinden, kan deze persoon óf buiten de regio hiernaar zoeken, óf binnen de regio op een lager beroepsniveau werken als daar wel werk te vinden is. Uit Figuur 3.8 (volgende pagina) blijkt dat in (de omgeving van) Almelo het aantal banen met beroepsniveau 1 of 2 dat vervuld wordt door mensen met een MBO-, HBO- of WO-diploma in verhouding tot de beroepsbevolking zonder startkwalificatie relatief groot is. Oftewel: in Almelo zijn naar verwachting relatief veel mensen overgekwalficeerd voor hun baan. Wanneer meer banen met beroepsniveau 3 beschikbaar zouden zijn, zou deze verhouding mogelijk veranderen en minder mensen overgekwalficeerd zijn voor hun baan.

Figuur 3.8 Aantal banen met beroepsniveau 1 of 2 vervuld door mensen met MBO-, HBO-, of WO-diploma t.o.v. de beroepsbevolking zonder startkwalificatie

3.2 Opleidingskansen

Niet ieder kind heeft dezelfde kansen in het onderwijs...

Het opleidingsniveau van mensen hangt af van verschillende factoren. Steeds duidelijker wordt dat naast biologische kenmerken ook omgevingskenmerken hierin een rol spelen en dat de omstandigheden waarin kinderen opgroeien samenhangen met kansenongelijkheid in het onderwijs. Zo zijn het onderwijsniveau van de ouders/verzorgers, de financiële situatie en stabiliteit van het huishouden, herkomst, steun van ouders en broers en zussen, de buurt waarin kinderen opgroeien en de kwaliteit van de school belangrijke factoren gebleken voor kansenongelijkheid.¹⁴

Eerder in het hoofdstuk hebben we gezien dat de beroepsbevolking van Almelo een relatief laag opleidingsniveau heeft. Dit zal op basis van de studie van het CBS mee kunnen spelen in de opleidingskansen voor de Almelse kinderen, die mogelijk een lagere kans op een hogere opleiding hebben. De kwaliteit van de school, de steun van ouders en broers en zussen en de stabiliteit van het huishouden zijn kenmerken waar we geen gegevens van beschikbaar hebben om op te kunnen nemen in dit onderzoek. De vorige paragraaf ging in op het onderwijsniveau van de beroepsbevolking, wat een indicatie is voor het opleidingsniveau

¹⁴ Fernandez Beiro, L. Kromhout, J. (2024) Hoe kan de Landelijke Jeugdmonitor bijdragen aan het monitoren van kansenongelijkheid? Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek.

van ouders. Zo bleek dat de Almelose beroepsbevolking relatief veel mensen met maximaal een MBO-diploma bevat en relatief weinig mensen met een HBO- of WO-diploma. In deze paragraaf gaan we in op de financiële situatie van de inwoners van Almelo.

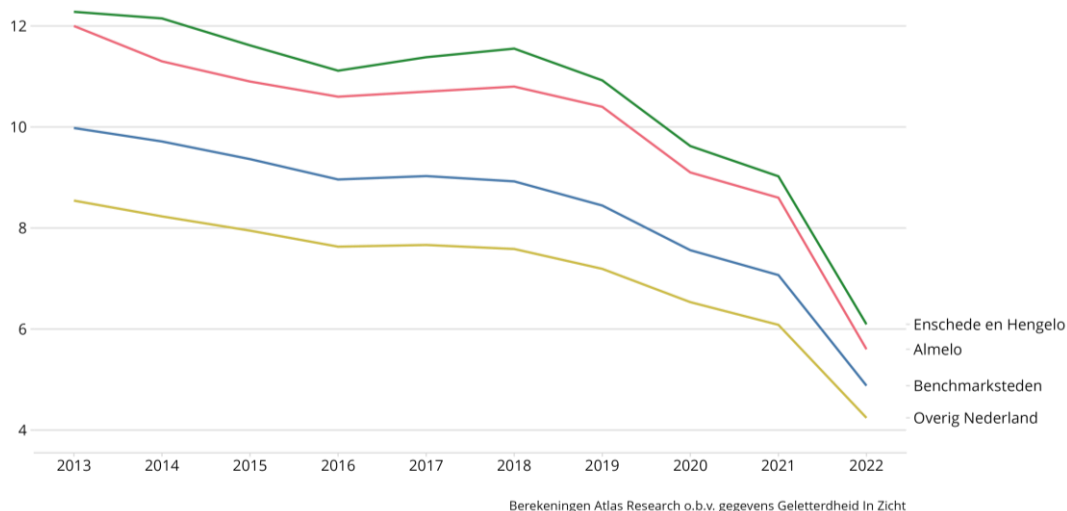
... Almelo heeft steeds minder huishoudens met laag inkomen en vermogen...

De mensen met de ongunstigste kansen in het onderwijs komen over het algemeen uit gezinnen waar het inkomen het laagst is, het vermogen het kleinst, en waar het inkomen voor grotere delen afhankelijk is van uitkeringen.

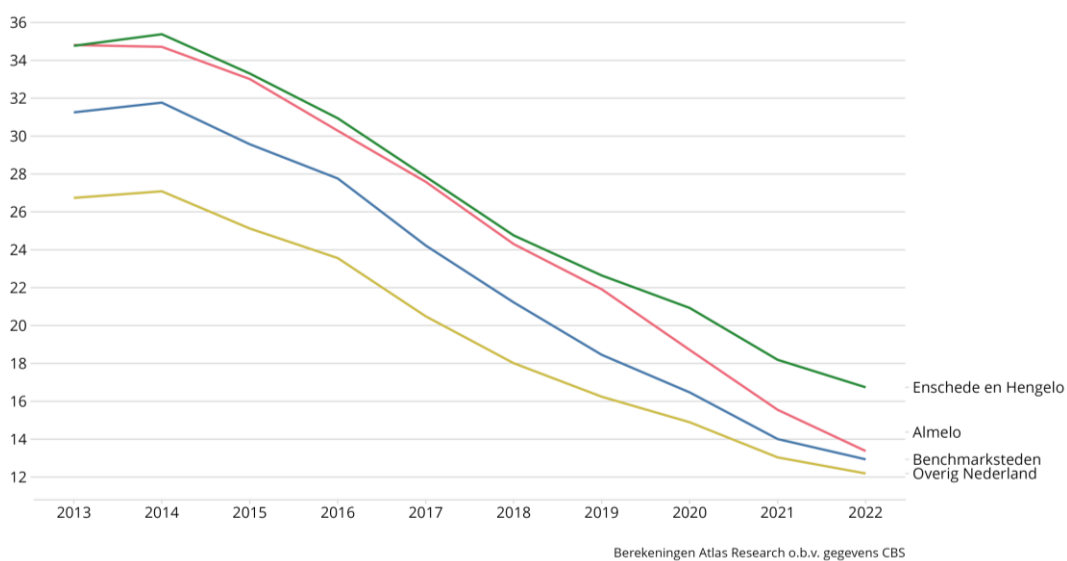
In Almelo is het aandeel huishoudens met een laag inkomen relatief groot ten opzichte van de benchmarksteden en de rest van Nederland, en vergelijkbaar met Enschede en Hengelo – zie Figuur 3.9. In de afgelopen tien jaar is het verschil tussen deze drie steden en de rest van Nederland echter een stuk kleiner geworden. Waar in 2013 het verschil tussen Almelo en de rest van Nederland nog zo'n 3,5 procentpunt was, is dit in 2022 nog ruim een procentpunt.

In het aandeel huishoudens met een negatief vermogen is een vergelijkbare trend voor Almelo te zien – zie Figuur 3.10. In 2013 was het verschil tussen Almelo (en Enschede en Hengelo) met de rest van Nederland nog 8 procentpunt, in 2022 is dit minder dan 2 procentpunt. Hier is de daling voor Almelo ook sterker geweest dan voor Enschede en Hengelo. Almelo heeft in 2022 echter nog steeds een bovengemiddeld aandeel huishoudens met een vermogen tot 100 ton (en een beneden gemiddeld aandeel huishoudens met een hoger vermogen) – zie Figuur 3.11. Dit beeld is vergelijkbaar met Enschede en Hengelo en de benchmarksteden.

Figuur 3.9 Aandeel huishoudens met een laag inkomen naar benchmarkregio (in %)¹⁵

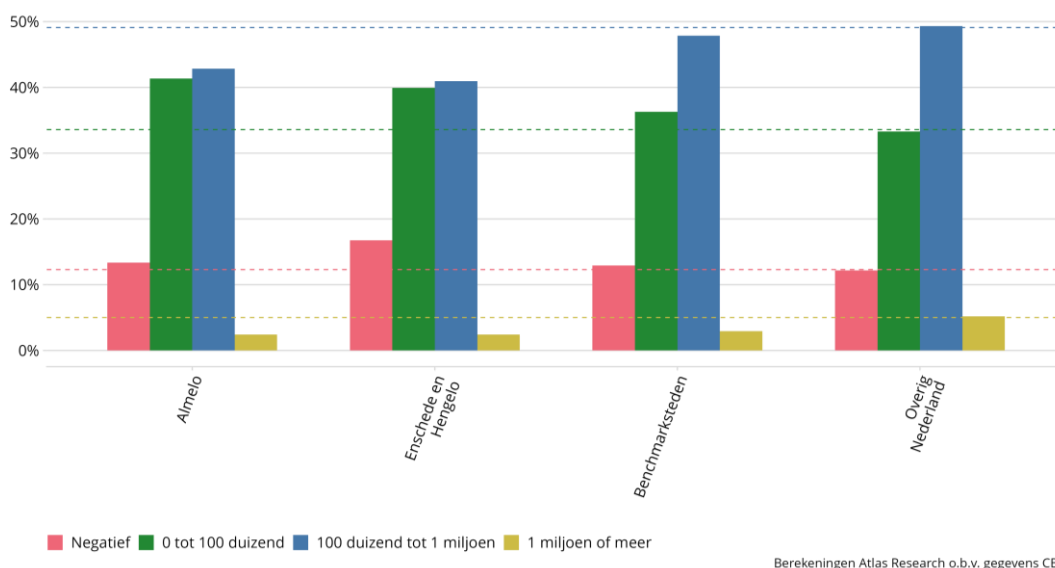

Figuur 3.10 Aandeel huishoudens met een negatief vermogen naar benchmarkregio (in %)

¹⁵ Deze figuur is gebaseerd op de lage-inkomensgrens waarmee het CBS werkt, geënt op de bijstandsuitkering van een alleenstaande (voor volledige omschrijving zie: <https://opendata.cbs.nl/stat-line/#/CBS/nl/dataset/86006NED/table?ts=1734536839631>). Inmiddels hebben het CBS, SCP en Nibud voor het meten van armoede een nieuwe methode ontwikkeld, waarbij niet alleen inkomen, maar ook spaargeld of ander meteen inzetbaar bezit meetelt in het bepalen van armoede. In deze methode wordt zoveel mogelijk uitgegaan van de werkelijke uitgaven aan wonen, energie en zorg, omdat dit de grootste vaste lasten voor de meeste huishoudens zijn. Zie <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/42/nieuwe-armoedemeting-540-duizend-mensen-arm-in-2023> voor een uitgebreide uitleg over deze nieuwe methode.

Figuur 3.11 Vermogen van huishoudens naar vermogensklasse (in %)

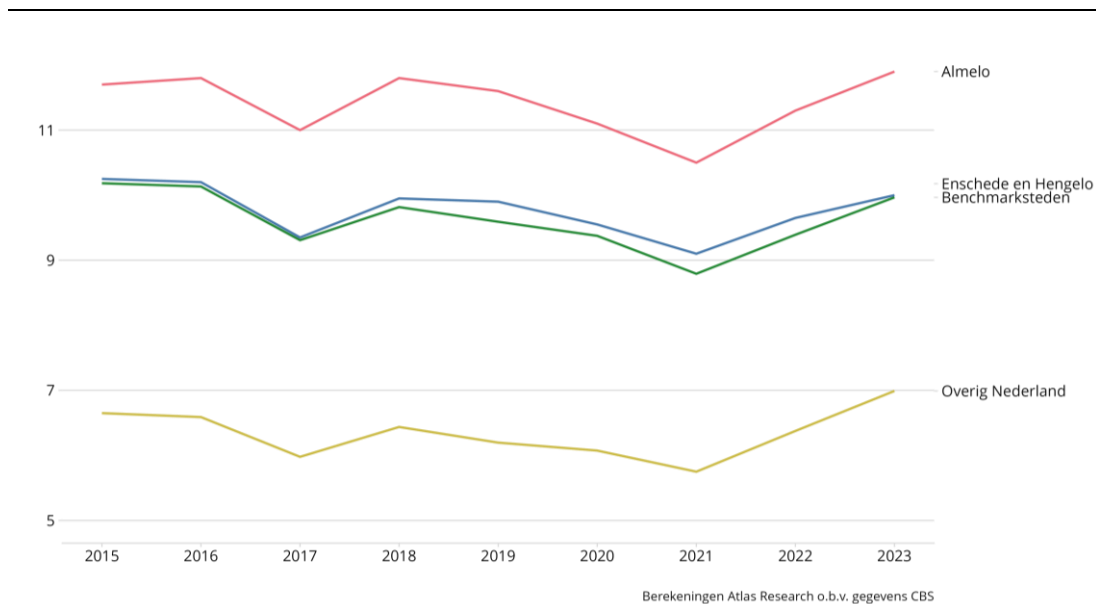

... maar nog altijd een groot aandeel mensen met financiële zorgen ...

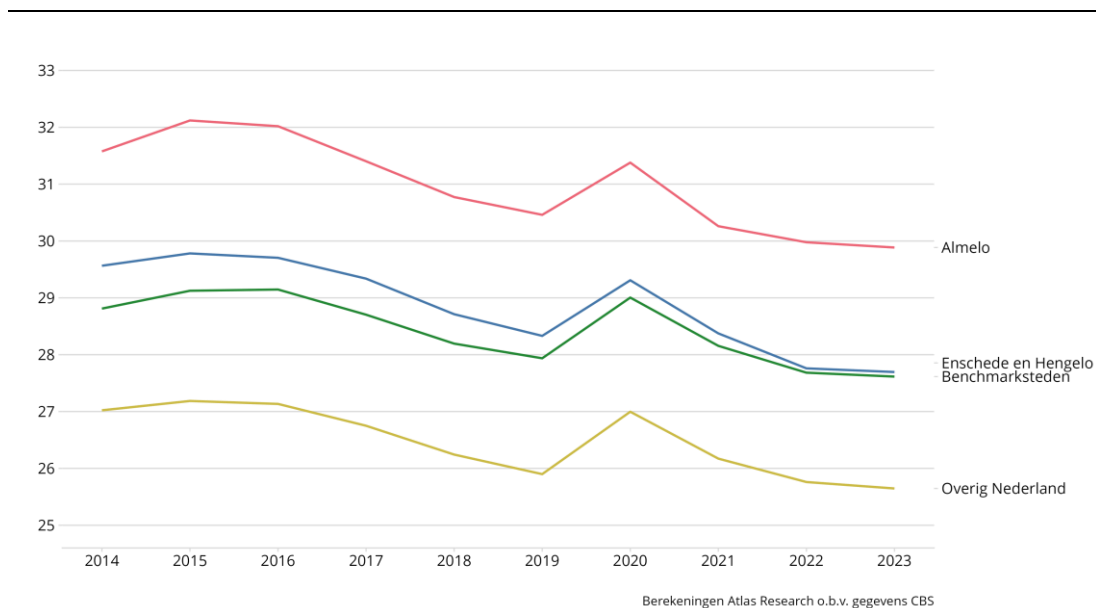
Deze dalende trend zet zich echter niet voort in het aandeel van de bevolking met problematische schulden – zie figuur 3.12. In alle vier de benchmarks is dit aandeel over de periode van 10 jaar bijna volledig gelijk gebleven. Met bijna 12% ligt dit aandeel in Almelo twee procentpunt hoger dan in Enschede en Hengelo en de benchmarksteden, en bijna vijf procentpunt hoger dan in de rest van Nederland.

Almelo heeft bovendien een relatief groot aandeel uitkeringsontvangers ten opzichte van de rest van het land – zie Figuur 3.13. Hierin is een kleine daling te zien de afgelopen tien jaar, in lijn met de rest van het land. Hoewel Almelo voor nagenoeg alle soorten uitkeringen een relatief groot aandeel uitkeringsontvangers heeft ten opzichte van de rest van Nederland, zijn de verschillen voornamelijk groot in het aandeel dat een bijstands(gerelateerde)- of arbeidsongeschiktheidsuitkering ontvangt – zie Figuur 3.14 en 3.15. Het aandeel dat AOW ontvangt of een werkloosheidsuitkering ligt dichterbij dat in de vergelijkingsgroepen.

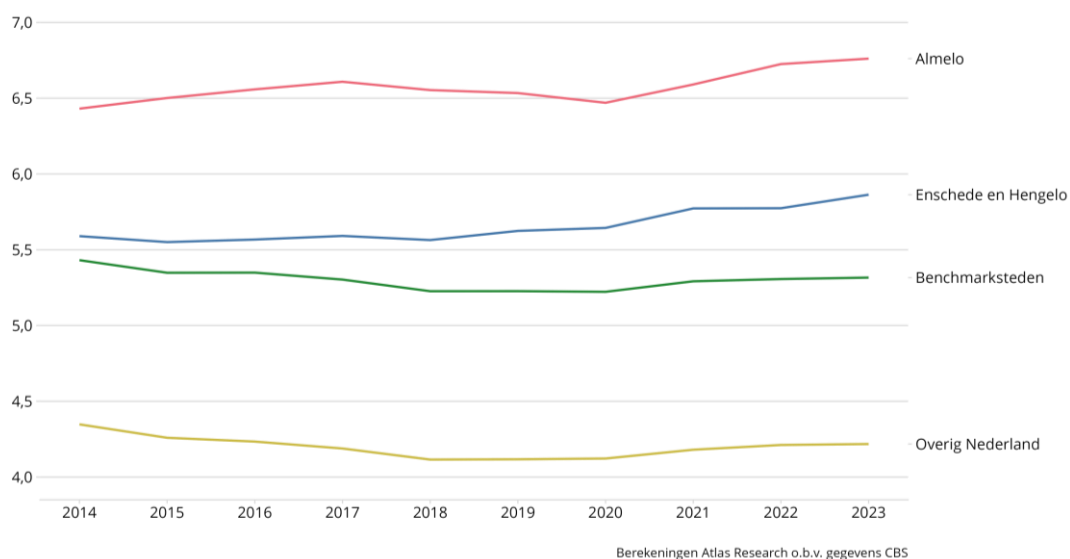
Figuur 3.12 Aandeel inwoners met problematische schulden naar benchmarkregio (in % van de bevolking)

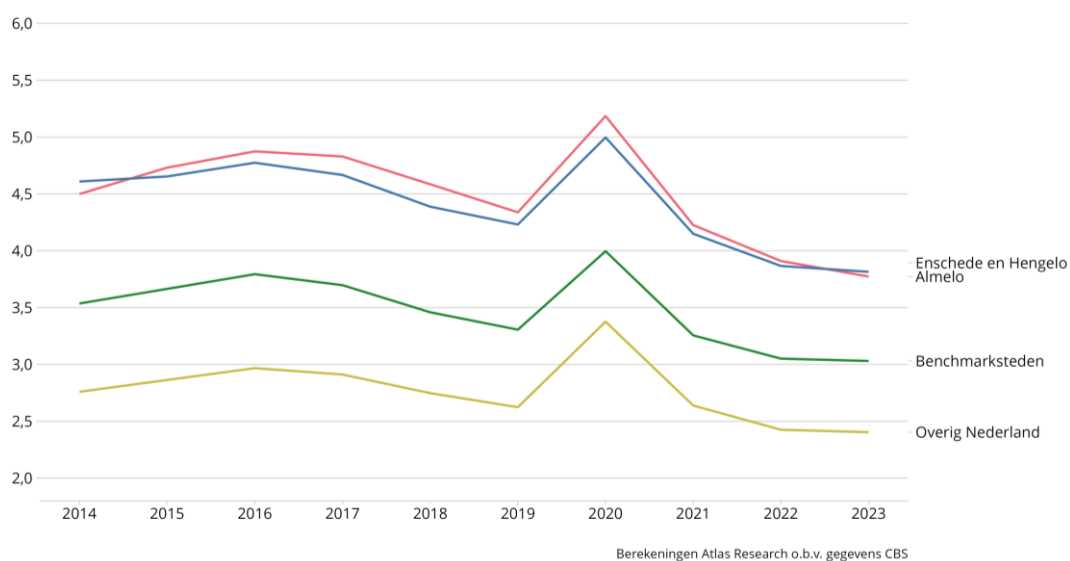
Figuur 3.13 Aandeel uitkeringsontvangers naar benchmarkregio (in % van de bevolking)

Figuur 3.14 Aandeel arbeidsongeschiktheidsuitkeringsontvangers (in % van de bevolking)

Figuur 3.15 Aandeel bijstand(gerelateerde) uitkeringsontvangers tot AOW naar benchmarkregio (in % van de bevolking)

... en de kansen op opleiding mogelijk klein.

Op basis van de financiële situatie van huishoudens in Almelo zou verwacht kunnen worden dat de kansen op opleiding in Almelo relatief klein zijn. Vergeleken met de rest van Nederland heeft in Almelo een relatief groot aandeel huishoudens een laag inkomen en/of een negatief vermogen en een relatief groot deel van de bevolking ontvangt een uitkering.

Hierin is echter wel verbetering te zien in de afgelopen tien jaar. Het aandeel huishoudens met een laag inkomen en/of negatief vermogen krimpt in Almelo harder dan in de overige Nederlandse gemeenten, waardoor de verschillen kleiner zijn geworden.

Dat in Almelo de uitgangssituatie ongunstig is voor de kansen op opleiding, kan meespelen in het feit dat een relatief groot aandeel van de Almelose bevolking geen startkwalificatie heeft. Een eventuele verbetering in deze situatie zou zich op de langere termijn kunnen uiteten in een krimp van het aandeel van de bevolking zonder startkwalificatie: de kinderen die nu opgroeien in een huishouden met niet-optimale omstandigheden komen immers pas over een aantal jaar in de beroepsbevolking terecht.

4 Woonaantrekkelijkheid en leefbaarheid

Naast de economische kansen is de woonomgeving het tweede grote component in de aantrekkingskracht van de stad. Welke voorzieningen de stad biedt, hoe de woningvoorraad eruit ziet, hoe mooi de woonomgeving is in hoeveelheid natuur en historie en hoe veilig het er is, zijn allemaal factoren die meespelen in de aantrekkingskracht op huishoudens. En daarmee in de bevolkingsontwikkeling, de economische kansen die de stad biedt en de mate waarin de bevolking hiervan gebruik weet te maken.

In dit hoofdstuk staan we daarom stil bij de woonaantrekkelijkheid en de leefbaarheid van Almelo. De woonaantrekkelijkheid bekijken we aan de hand van de woonaantrekkelijkheidsindex in relatie tot de vergelijkingsgroepen. Vervolgens zoomen we aan de hand van de Leefbaarometer in op de verschillen in leefbaarheid binnen gemeente Almelo.

4.1 Woonaantrekkelijkheid

Atlas Research meet jaarlijks de woonaantrekkelijkheid in gemeenten aan de hand van een zelf ontwikkelde woonaantrekkelijkheidsindex.¹⁶ De woonaantrekkelijkheidsindex laat zien hoe aantrekkelijk een gemeente gevonden wordt om in te wonen en is gemeten aan de hand van achttien indicatoren die zijn gecombineerd in zeven 'dimensies'; bereikbaarheid (van banen vanuit de gemeente), voorzieningenniveau, veiligheid, historisch karakter, woonomgeving, groen en blauw en (de bereikbaarheid van en variatie in) universitaire opleidingen. De selectie van de factoren die deel uitmaken van de woonaantrekkelijkheidsindex en de bijbehorende wegingsfactoren zijn de uitkomst van een econometrische analyse en zijn dus niet op basis van een enquête en de subjectieve beleving van mensen, maar op basis van het feitelijke (woon)gedrag.

De bereikbaarheid van banen van een gemeente weegt veruit het zwaarst in de aantrekkingskracht van een woonlocatie. Vanuit gemeenten in de Randstad zijn ondanks files meer banen te bereiken dan vanuit gemeenten in de grensregio's. Dat komt mede omdat er hoge grensbarrières zijn, waardoor banen over de grens niet meetellen in de woonbeslissing van mensen en dus ook niet in de woonaantrekkelijkheidsindex. Om deze reden staan

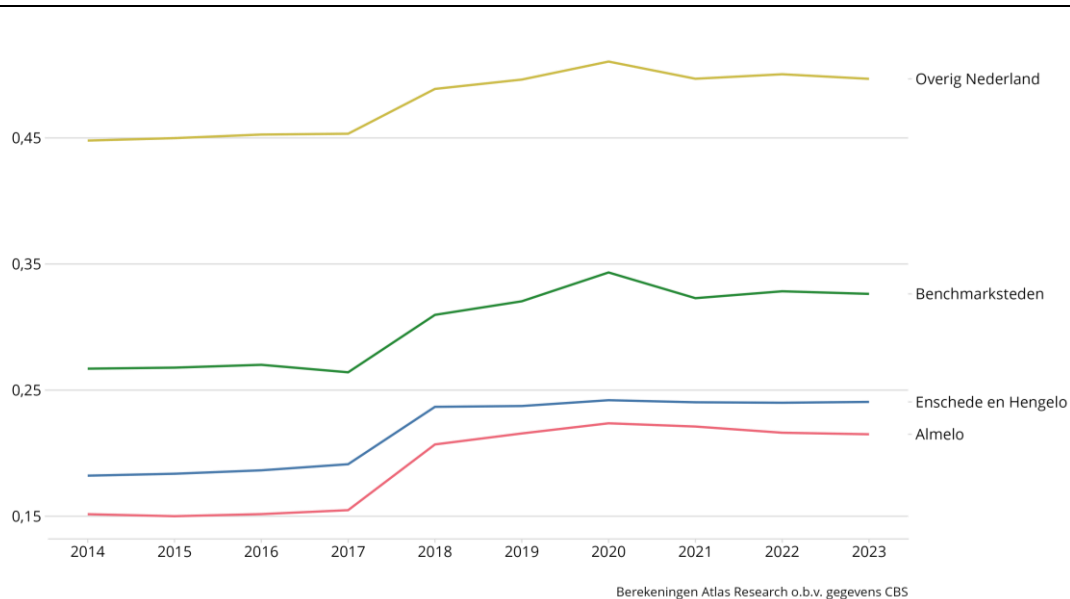
¹⁶ Zie voor een beschrijving van de methode achter de woonaantrekkelijkheidsindex: Middeldorp, M., van den Berg, N., Veldkamp, J. & van Wanrooij, L. (2023). *Atlas voor gemeenten 2023. Thema Groen & blauw*. Nijmegen: R&Z Boeken.

veel gemeenten in de Randstad hoog op de ranglijst van de woonaantrekkelijkheidsindex en gemeenten in de grensregio's laag.

Almelo is weinig aantrekkelijk voor verhuizende huishoudens...

Almelo scoort ten opzichte van alle benchmarkgroepen relatief laag op de woonaantrekkelijkheidsindex, oftewel; Almelo heeft een relatief lage aantrekkingskracht op verhuizende huishoudens – zie Figuur 4.1. Wel is deze aantrekkingskracht de afgelopen tien jaar gestegen, net als in de rest van het land overigens. De relatief lage score op de woonaantrekkelijkheidsindex van Almelo is terug te zien in vrijwel alle onderliggende dimensies. In de Atlas voor gemeenten 2024 staat Almelo van de G50 (de vijftig grootste gemeenten opgenomen in de Atlas) op plek 46 op de woonaantrekkelijkheidsindex en is op de onderliggende scores de beste plek op de dimensie veiligheid, nummer twintig – zie Tabel 4.1.

Figuur 4.1 Woonaantrekkelijkheidsindex naar benchmarkregio (score)

Tabel 4.1 Rang Almelo in G50 op dimensies woonaantrekkelijkheidsindex in Atlas voor gemeenten 2024

Dimensie	Rangorde
Bereikbaarheid	42
Voorzieningen	46
Veiligheid	20
Onderwijs	35
Natuur	30
Historie	34
Woonomgeving	22
Woonantrekkelijkheidsindex	46

... op gebied van veiligheid staat Almelo mogelijk op een kantelpunt...

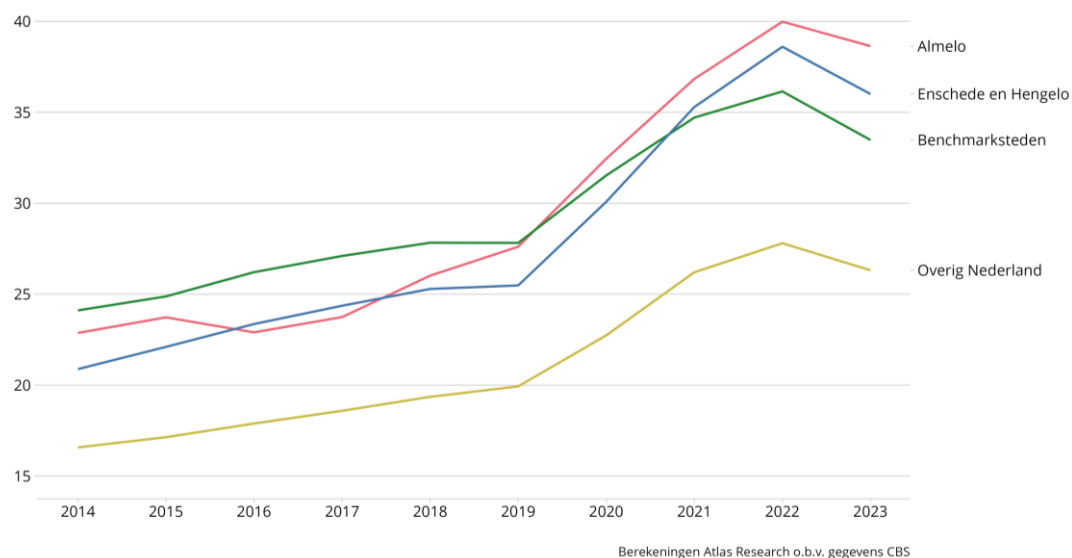
Veiligheid is de dimensie van de woonaantrekkelijkheidsindex waar Almelo het best op scoort. En op deze dimensie zijn alle Nederlandse gemeenten, en dus ook Almelo, over de afgelopen tien jaar vooruit gegaan. De Covid-periode heeft hier wel een negatieve rol in gespeeld. Zo zien we tussen 2019 en 2022 een sterke stijging in het aantal overlastmeldingen in alle benchmarkgroepen – zie Figuur 4.2.

Ook de ervaren onveiligheid is sinds de coronapandemie gestegen – zie Figuur 4.3. Het betreft een indicator gebaseerd op vijf vragen uit de Veiligheidsmonitor met betrekking tot de ervaren onveiligheid in een buurt (bijvoorbeeld “Komt het wel eens voor dat u in uw eigen buurt omloopt of omrijdt om onveilige plekken te vermijden”). Van elk van deze vragen wordt per (combinatie van) PC4-gebieden het aandeel bepaald dat deze bevestigend beantwoordt en gewogen samengenomen in de indicator ‘ervaren onveiligheid’.¹⁷ De Veiligheidsmonitor is tweejaarlijkse enquête.

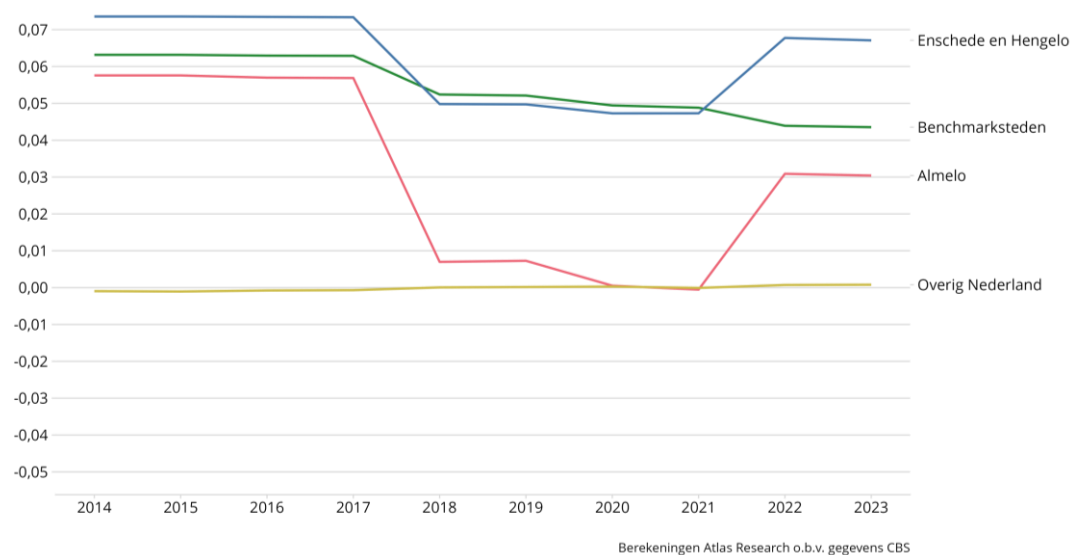
Almelo lijkt uit deze tijdelijke dalingen – of stijgingen in geval van overlastmeldingen – minder goed te herstellen dan de rest van het land. Het aantal overlastmeldingen neemt na 2022 in Almelo minder snel weer af, en het niveau van de ervaren onveiligheid ligt na 2022 beduidend lager dan het was voor 2017, waar dit bij de andere vergelijkingsgroepen weer nagenoeg op hetzelfde niveau ligt of licht is gedaald (zoals bij de Benchmarksteden).

¹⁷ Voor de volledige methode, zie: Mandemakers et al (2021) Leefbaarometer 3.0. Instrumentontwikkeling. Amsterdam: Atlas Research & In.Fact.Research.

Figuur 4.2 Aantal overlastmeldingen per 1000 inwoners naar benchmarkregio

Figuur 4.3 Ervaren onveiligheid naar benchmarkregio

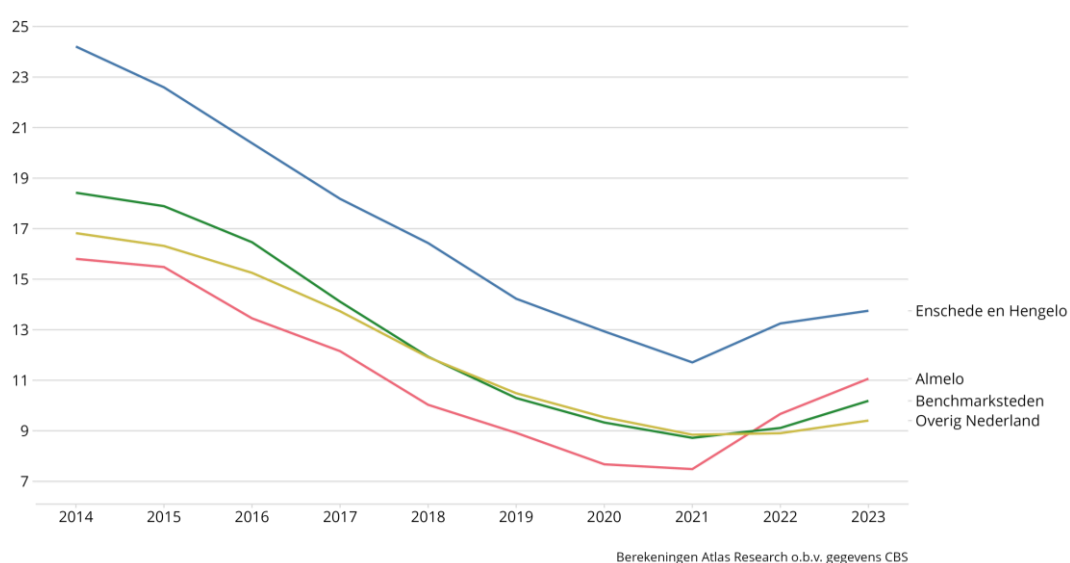

Ook bij andere indicatoren met betrekking tot de veiligheid zien we het beeld bevestigd dat Almelo in de laatste jaren het minder goed lijkt te doen. Zo was in 2014 het aantal diefstallen per 1000 inwoners in Almelo het laagst van alle vergelijkingsgroepen, en daalt dit aantal tot 2021 in alle benchmarkgroepen – zie Figuur 4.4. Hierna is in Almelo – en in iets mindere mate in Enschede en Hengelo – een relatief grote stijging in het aantal diefstallen te zien, terwijl

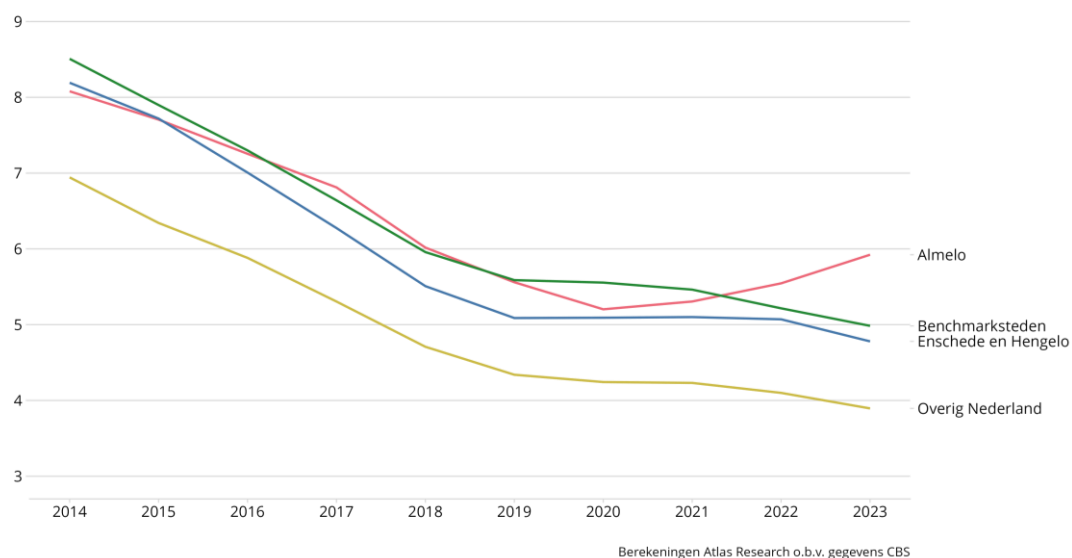
dit voor de rest van Nederland slechts een lichte stijging is. Hierdoor heeft Almelo vanaf 2022 een bovengemiddeld aantal diefstallen per 1000 inwoners.

Bij het aantal vernielingen per 1000 inwoners is ook voor het hele land een daling te zien – zie Figuur 4.5. Waar dit in de rest van de Nederlandse gemeenten een daling is over de hele afgelopen tien jaar – met een afvlakking tussen 2019 en 2022 – is voor Almelo juist vanaf 2020 weer een stijging te zien in het aantal vernielingen per 1000 inwoners.

Figuur 4.4 Aantal diefstallen per 1000 inwoners naar benchmarkregio

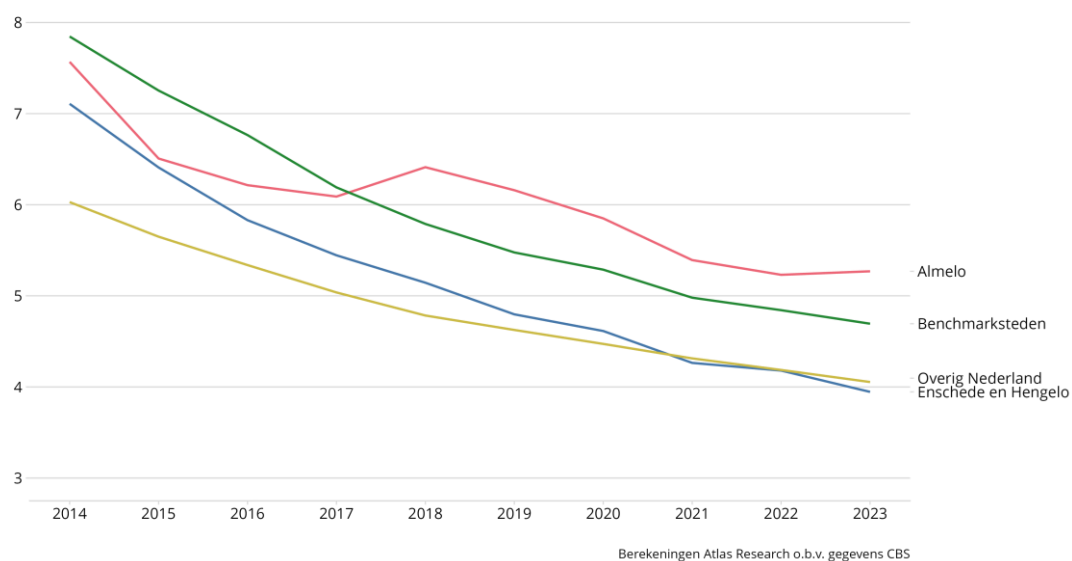

Figuur 4.5 Aantal vernielingen per 1000 inwoners naar benchmarkregio

Het aantal geweldsmisdrijven is wel voor alle gemeenten – inclusief Almelo – over de gehele periode van tien jaar gedaald – zie Figuur 4.6. Voor Almelo is deze daling echter vanaf 2021 aan het afvlakken. Gezien de stijging in de overige indicatoren met betrekking tot veiligheid, is het niet ondenkbaar dat dit een mogelijk begin van een stijging is in het aantal geweldsmisdrijven.

Figuur 4.6 Aantal geweldsmisdrijven per 1000 inwoners naar benchmarkregio

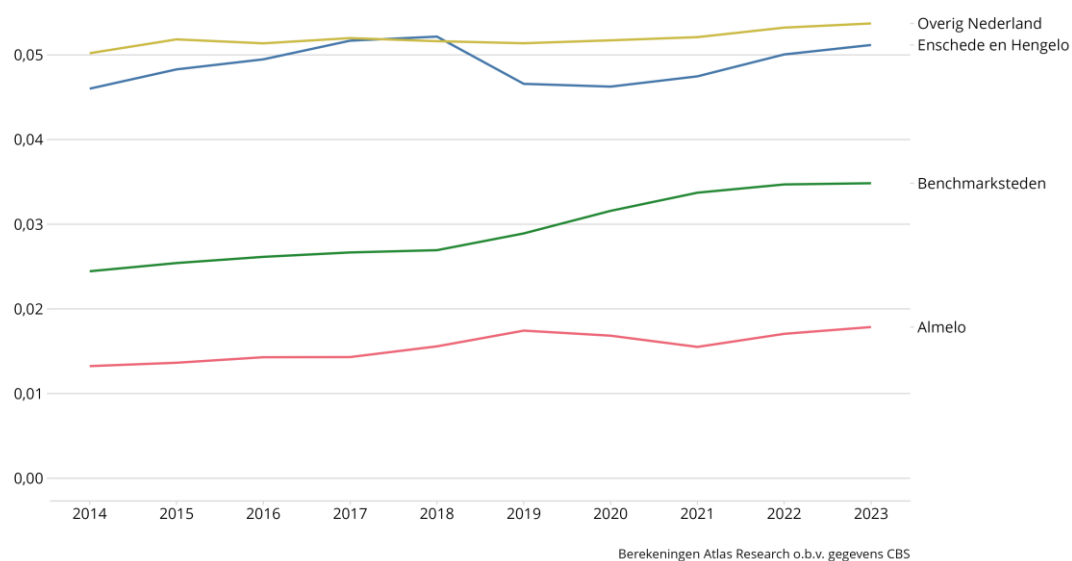
Het lijkt de afgelopen tien jaar in Almelo, net als in de rest van Nederland, objectief gezien een stuk veiliger geworden. Het aantal geweldsmisdrijven, vernielingen en diefstallen is hard gedaald. Hier tegenover staat echter dat het aantal overlastmeldingen over bijna de gehele periode – maar vooral tijdens de Covid-periode – sterk is gestegen. Bovendien lijkt men zich niet veiliger te voelen. Waar de ervaren onveiligheid in overig Nederland nagenoeg gelijk is gebleven over de gehele periode, laten de andere vergelijkingsgroepen een (lichte) daling zien. Deze daling is het grootst in Almelo. Bovendien lijkt Almelo op een kantelpunt te staan: op de indicatoren m.b.t. de objectieve veiligheid laat Almelo een (relatief sterke) stijging zien in aantal incidenten.

... op cultureel vlak is de gestage groei in voorzieningen niet genoeg voor een inhaalslag...

Zoals de 46ste plek op de dimensie 'voorzieningen' uit de woonaantrekkelijkheidsindex al doet vermoeden, is het aanbod voorzieningen in Almelo relatief klein. Dit is zo ten opzichte van de vijftig grootste gemeenten zoals opgenomen in de Atlas voor gemeenten. Hiervan ligt een groot deel in de Randstad en is een lager aanbod voorzieningen verwacht. Uit Figuur 4.7 blijkt echter dat het aanbod voorzieningen in Almelo ook laag is vergeleken met Enschede en Hengelo, en de Benchmarksteden. Deze gemeenten zijn gekozen op hun vergelijkbaarheid in onder andere grootteklasse en stedelijkheid, en op voorhand zou hier dan ook een vergelijkbaar voorzieningenniveau verwacht worden.

In de voorzieningenindex is het aanbod culinaire- en horecavoorzieningen, het aanbod podia met wekelijks aanbod, het aanbod nachtcultuur podia met maandelijks aanbod en het aanbod niet-dagelijkse winkels meegenomen. Voor al deze indicatoren geldt dat het gaat om het aanbod dat bereikbaar is binnen acceptabele reisafstand vanuit de PC4-gebieden in de gemeente. Almelo laat hierop een lichte stijging zien, maar heeft vergeleken met de rest van het land nog steeds een laag aanbod bereikbare voorzieningen.

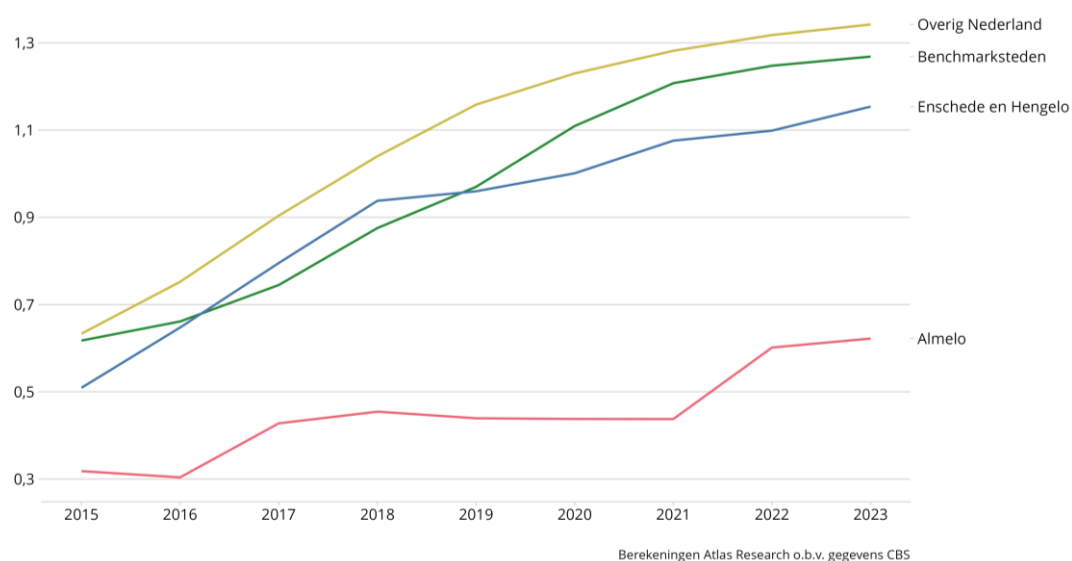
Figuur 4.7 Voorzieningenindex (uit de woonaantrekkelijkheidsindex) naar benchmarkregio

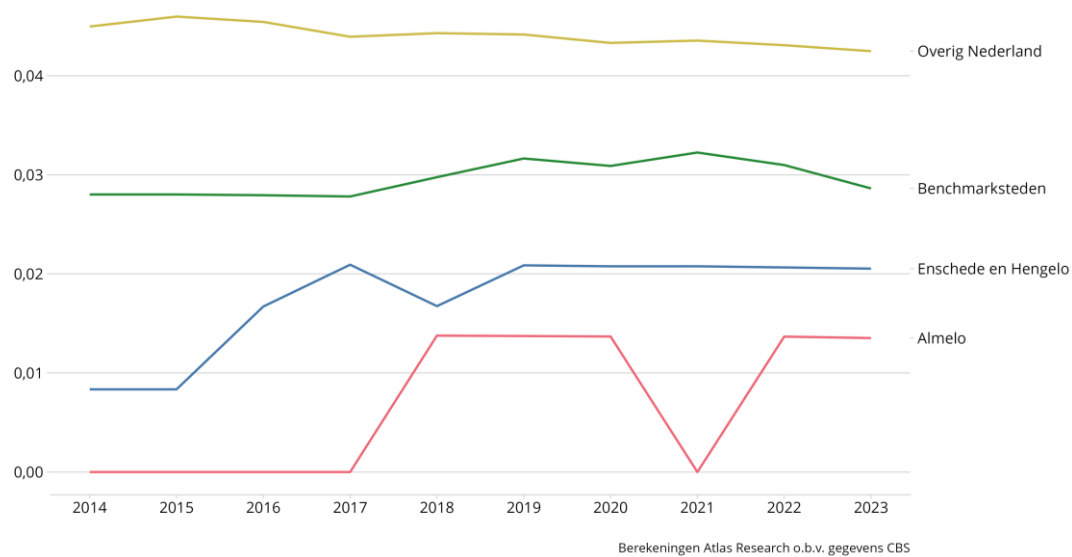
In de rest van deze paragraaf bekijken we het aanbod voorzieningen binnen de gemeenten, in plaats van bereikbaar vanuit de gemeente, om zo duidelijk in beeld te krijgen hoe het aanbod van Almelo zelf zich heeft ontwikkeld.

Op culinair gebied laat Almelo een stijging zien in het aantal horecagelegenheden per 1000 inwoners – zie Figuur 4.8. Deze stijging is echter minder hard dan in de rest van het land, waardoor het gat tussen Almelo en de rest van Nederland de afgelopen tien jaar is gestegen. Kijken we alleen naar kwaliteitsrestaurants – restaurants die in de Lekker-gids zijn opgenomen en/of een Michelinster hebben – dan zien we dat Almelo juist dichterbij is gekomen – zie Figuur 4.9. Hier laten Almelo, Enschede en Hengelo een stijging zien terwijl het aanbod kwaliteitsrestaurants in de rest van Nederland gelijk blijft. Het gaat hier echter om hele kleine aantallen. Eén restaurant dat in het ene jaar wel wordt opgenomen in een van de gidsen en het andere jaar niet zorgt voor grote schommelingen in Almelo, terwijl dit in grotere groepen gemeenten nauwelijks effect zal hebben.

Figuur 4.8 Aantal horecagelegenheden per 1000 inwoners naar benchmarkregio

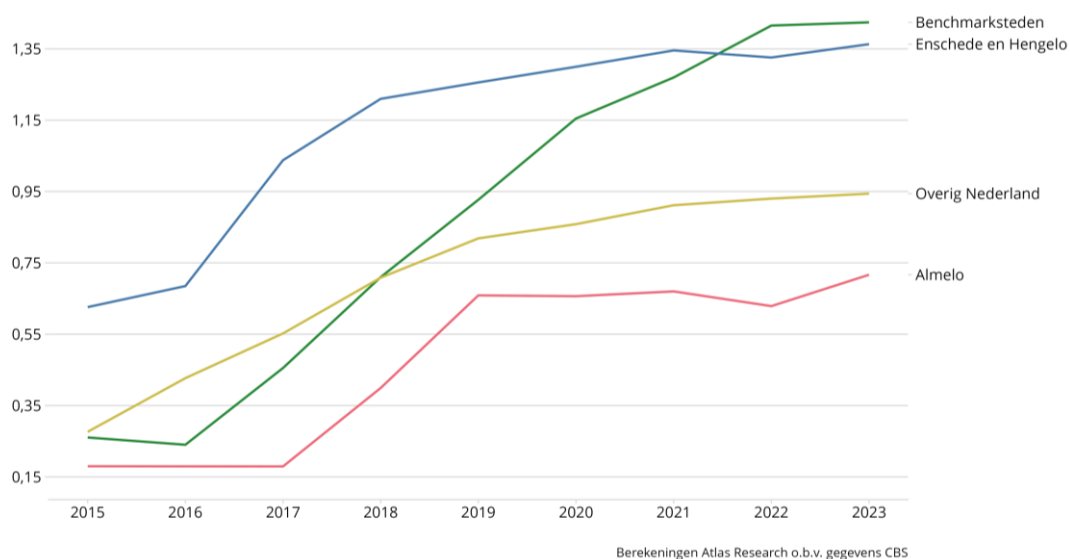

Figuur 4.9 Aantal kwaliteitsrestaurants per 1000 inwoners naar benchmarkregio

Net als voor de culinaire voorzieningen geldt, is ook het aanbod niet-dagelijkse winkels in Almelo gestegen, maar minder hard dan in de benchmarkgroepen – zie Figuur 4.10. Ook hier is het verschil in aanbod tussen Almelo en de rest van Nederland de afgelopen tien jaar gegroeid.

Figuur 4.10 Aantal niet-dagelijkse winkels per 1000 inwoners naar benchmarkregio

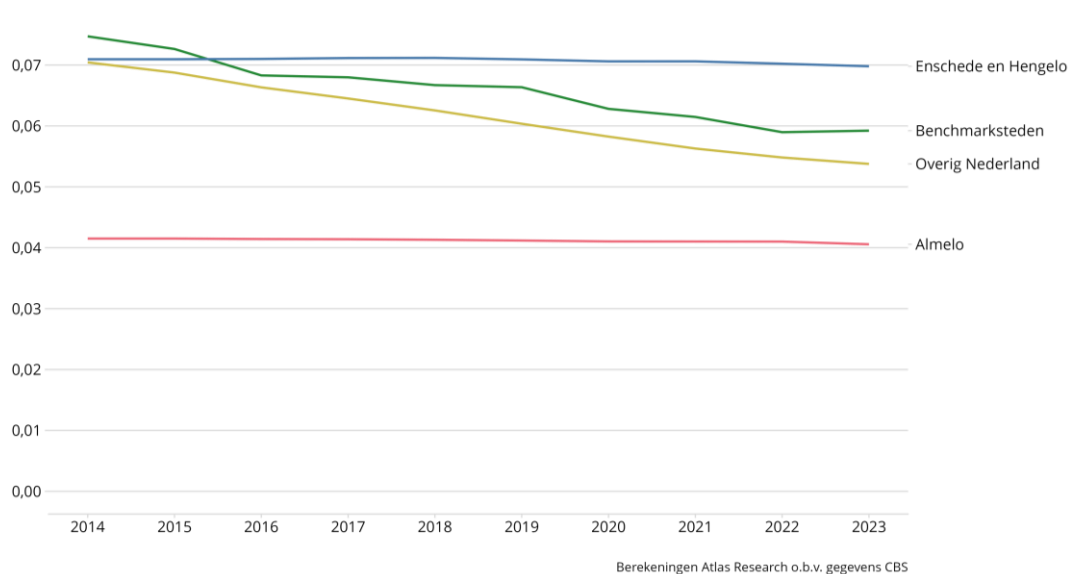

... en speelt Covid op de podia de hoofdrol de afgelopen jaren.

Waar de voorgaande voorzieningen voor het hele land in meer of mindere mate stegen in aantal per 1000 inwoners, geldt dit niet voor het aantal podia en het aantal voorstellingen. Een belangrijke invloed hierin is de Covid-periode, waarin podia hun deuren gesloten moesten houden. Dit is terug te zien in de aantallen voorstellingen per jaar. We zien in de jaren erna echter, dat vanaf 2022 het aantal voorstellingen weer terugveert, in sommige gevallen tot het niveau van voor de Covid-periode, soms hoger en soms lager.

In het aanbod podia is de Covid-periode niet terug te zien – zie Figuur 4.11. Dit aanbod blijft vrij constant over de tijd, waarbij het aanbod in Almelo gedurende de hele periode relatief klein is, en het aanbod in Enschede en Hengelo relatief groot. In de rest van het land is een dalende trend over de tijd te zien.

Figuur 4.11 Aantal podia per 1000 inwoners naar benchmarkregio

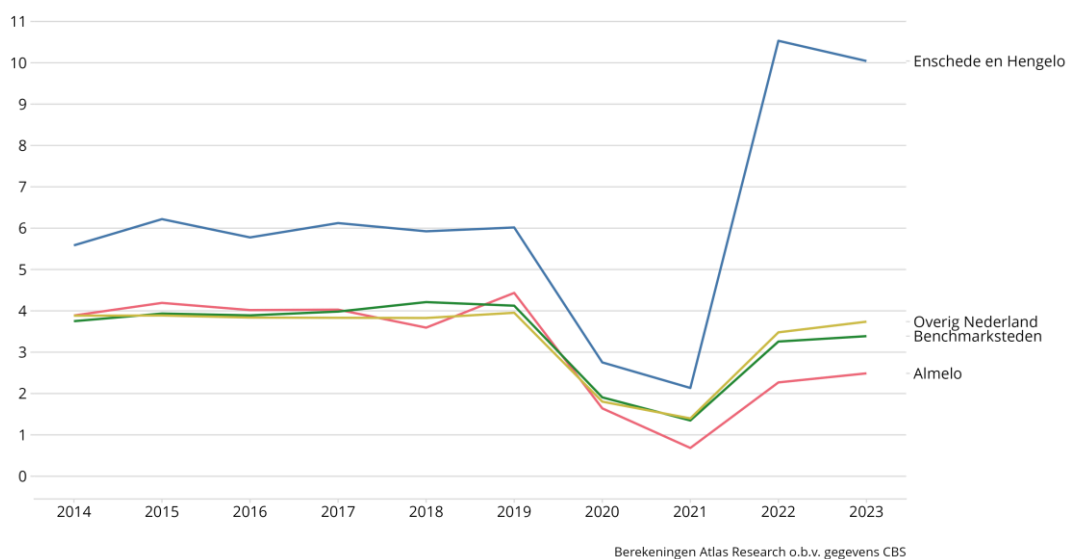

Het totaal aantal voorstellingen podiumkunsten laat voor alle benchmarkgroepen hetzelfde beeld zien: tot en met 2019 blijft het aantal voorstellingen per 1000 inwoners nagenoeg gelijk, hierna keldert het, waarna het vanaf 2022 weer opveert – zie Figuur 4.12. Opmerkelijk is hierbij dat het aanbod in Enschede en Hengelo na de Covid-periode sterk groeit en ver boven het niveau van voor Corona uit komt. In Almelo lijkt het aantal voorstellingen langzamer terug te klimmen naar het oude niveau dan in de rest van het Nederland, en is het in 2023 nog steeds lager dan in 2019. Hoewel ook in de benchmarksteden en de rest van het land het niveau in 2023 nog iets onder dat van 2019 zit, ligt het hier dichterbij elkaar.

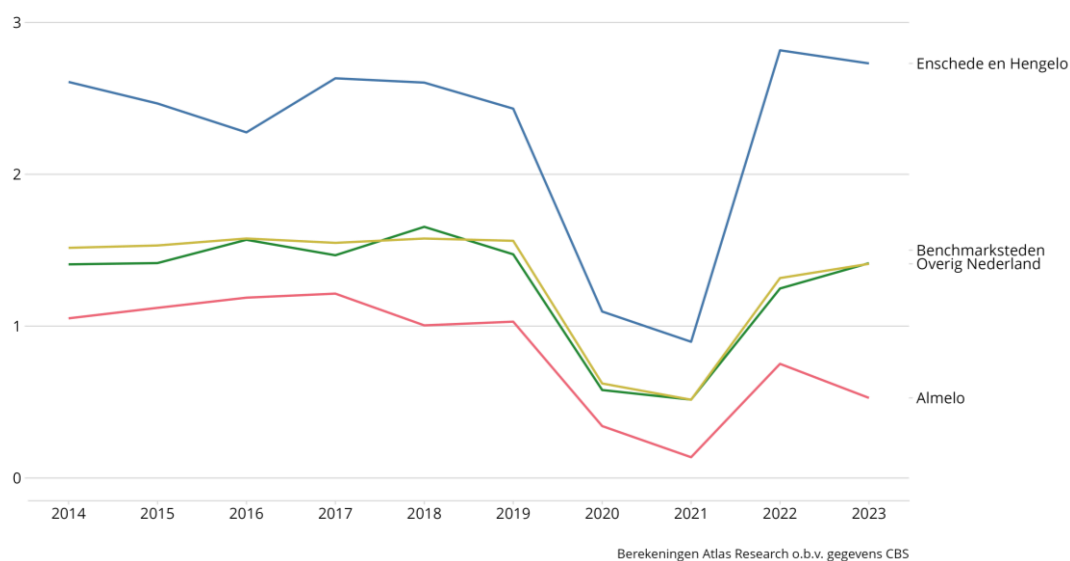
Bij het uitsplitsen van het totaal aantal voorstellingen naar de categorieën toneel, pop en klassiek, zien we een vergelijkbaar beeld bij het aantal toneelvoorstellingen per 1000 inwoners (niet weergegeven). Het aanbod klassieke optredens is zeer klein en laat in Almelo, Enschede en Hengelo om deze reden grote schommelingen zien, terwijl het beeld voor de rest van Nederland vergelijkbaar is met de overige figuren (niet weergegeven).

Ook bij het aantal popoptredens per 1.000 inwoners is de trend vergelijkbaar – zie Figuur 4.13. Hier is echter het aanbod in Enschede en Hengelo na de Covid-periode slechts iets hoger dan ervoor. Voor Almelo geldt dat het aanbod gedurende de hele periode relatief laag is ten opzichte van de rest van het land. Bovendien daalt hier in 2023 het aanbod, waar dit in de rest van het land stijgt (m.u.v. Enschede en Hengelo waar ook een lichte daling te zien is).

Figuur 4.12 Aantal voorstellingen podiumkunsten per 1000 inwoners naar benchmarkregio

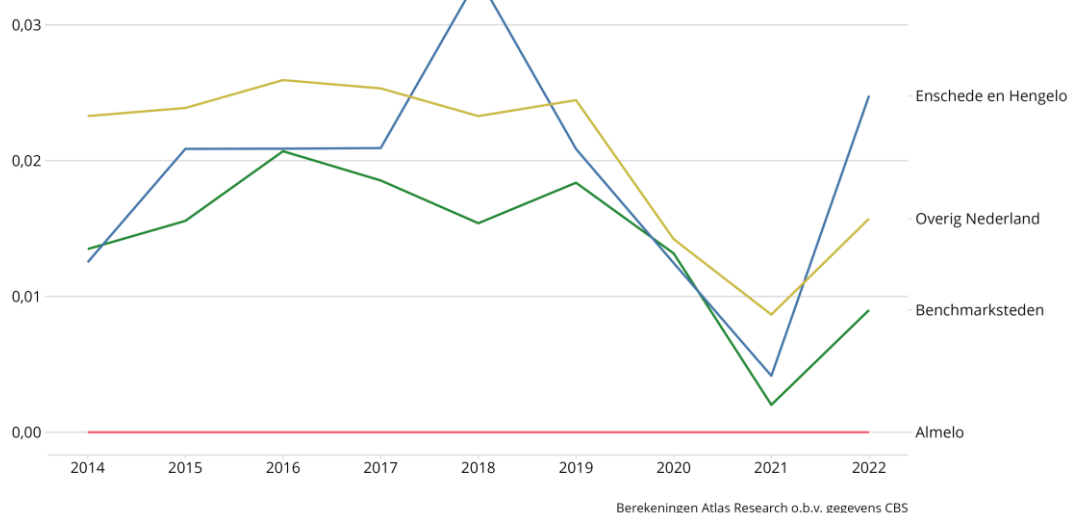
Figuur 4.13 Aantal popoptredens per 1000 inwoners naar benchmarkregio

Bij het aantal *venues* met maandelijks aanbod nachtcultuur per 1000 inwoners zien we dat – voor de benchmarkgroepen met aanbod – het aanbod na 2021 weer sterk stijgt – zie Figuur 4.14. In Enschede en Hengelo ligt in 2022 het aanbod weer boven het niveau in 2019, al fluctueert hier het aanbod sterk. Almelo heeft geen aanbod voor nachtcultuur en is hiervoor volledig aangewezen op het aanbod uit de regio. In de rest van Nederland zien we dat het

aanbod in 2022 weer sterk stijgt, maar nog niet gelijk weer terug is op het niveau van voor de Covid-restricties.

Figuur 4.14 Aantal *venues* met maandelijks aanbod nachtcultuur per 1000 inwoners naar benchmark-groep

4.2 Leefbaarheid

De vorige paragraaf liet zien dat Almelo in vergelijking met andere Nederlandse gemeenten niet heel aantrekkelijk blijkt voor verhuizende huishoudens. Dat wil echter niet zeggen dat Almelo niet fijn is om te wonen. In de woonaantrekkelijkheidsindex staan de voorkeuren van de gemiddelde Nederlander centraal, en hoewel de gemiddelde Nederlander bijvoorbeeld graag veel voorzieningen om de hoek heeft, zal dit misschien niet gelden voor de gemiddelde inwoner van Almelo. Bovendien zijn gemeenten niet homogeen. Binnen gemeenten zijn bijvoorbeeld grote verschillen te vinden in de woningvoorraad, de veiligheid, de mate waarin men zich verbonden voelt met de omgeving, de hoeveelheid groen en het aanbod dagelijkse voorzieningen.

In opdracht van het Ministerie van BZK heeft Atlas Research met In.Fact.Research de Leefbaarometer ontwikkeld; een instrument dat tot op laag schaalniveau een inschatting geeft van de leefbaarheid. Het instrument doet dat op basis van een groot aantal kenmerken van de woonomgeving, variërend van de in een gebied gepleegde misdrijven tot de lokale geluidsbelasting. Het instrument is bedoeld om een beeld te geven van waar het naar

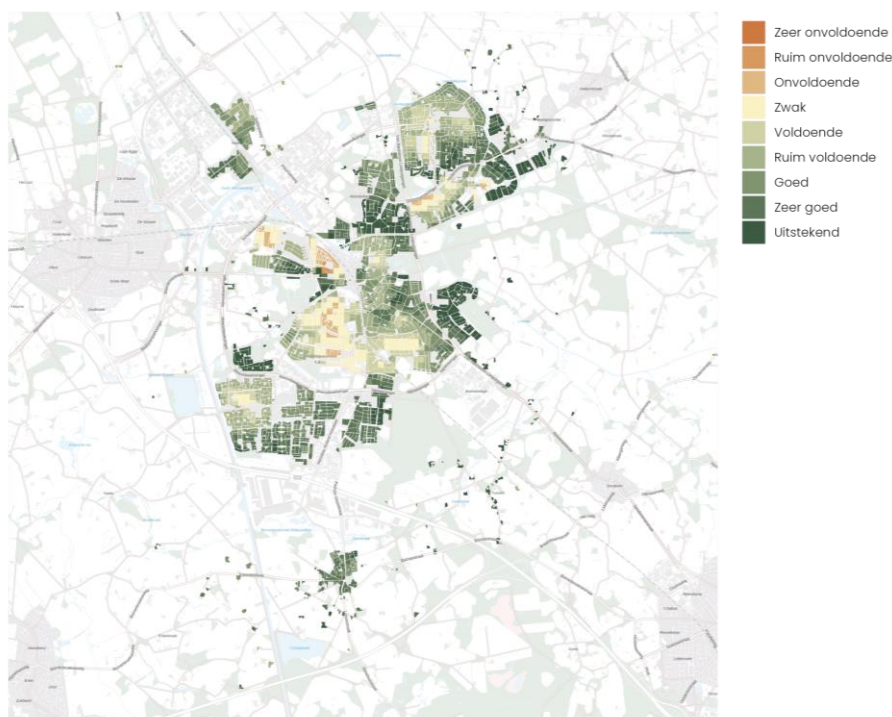
verwachting, op basis van die omgevingskenmerken, goed of slecht is gesteld met de leefbaarheid en hoe deze zich ontwikkelt.¹⁸

In deze paragraaf gaan we in op de leefbaarheid binnen Almelo. Welke verschillen zien we op welke vlakken? Welke gebieden springen eruit, positief of negatief? Waar is het prettig wonen?

In het grootste deel van Almelo is het uitstekend wonen...

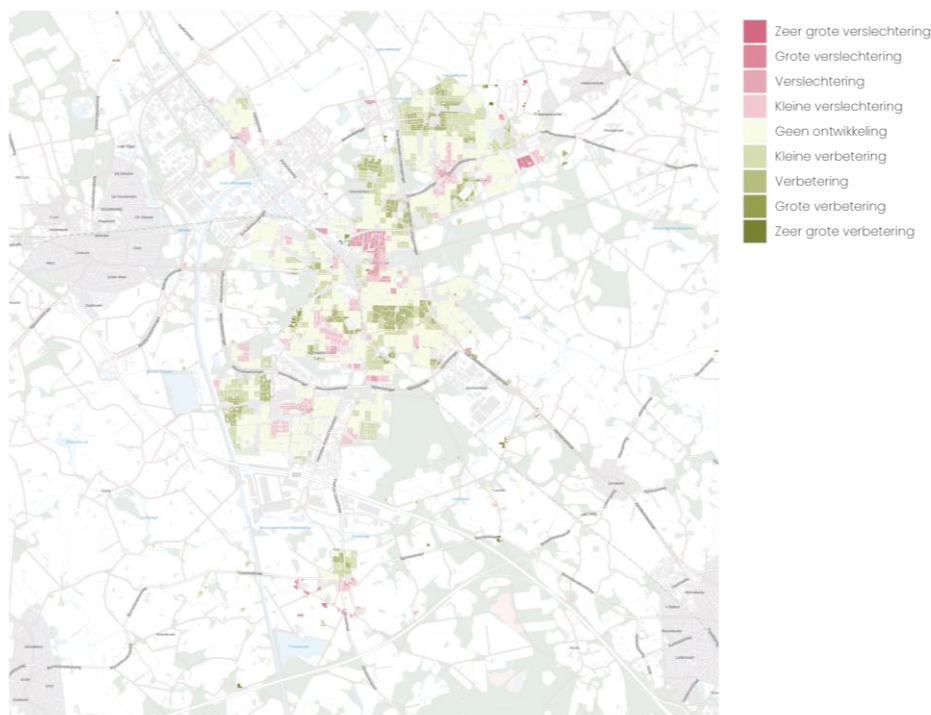
In grote delen van Almelo is de leefbaarheid uitstekend – zie Figuur 4.15. Bijvoorbeeld in de wijken Noorderkwartier, Aadorp, Hofkamp, Bornerbroek en delen van de Wierdense Hoek en Sluitersveld. Ook zijn er gebieden waar de leefbaarheid zwak of lager is. Met name ten zuidwesten van de binnenstad, in de Spoorzone, en ten noordoosten van de binnenstad, in de wijk Sluitersveld, liggen gebieden waar de leefbaarheid lager is. Het gaat hier om de leefbaarheid gemeten in de meest recente update van de Leefbaarometer, peiljaar 2022.

Figuur 4.15 Leefbaarheid op 100x100 meter grid-niveau in Almelo o.b.v. de Leefbaarometer in 2022

¹⁸ Zie voor meer informatie over de Leefbaarometer: Mandemakers et al (2021). Leefbaarometer 3.0. Instrumentontwikkeling, Amsterdam: Atlas Research en In.Fact.Research.

Figuur 4.16 Ontwikkeling van de leefbaarheid in Almelo (2012-2022)

De ontwikkeling van de leefbaarheid in de afgelopen tien jaar laat echter zien dat deze zich minder gunstig ontwikkeld heeft in de gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat – Figuur 4.16. Dat duidt er op dat er gebieden in Almelo zijn, vooral ten zuidoosten van de binnenstad, waar de leefbaarheid structureel onder druk staat.

... maar onveiligheid en gebrek aan sociale samenhang zorgt voor minder leefbare plekken...

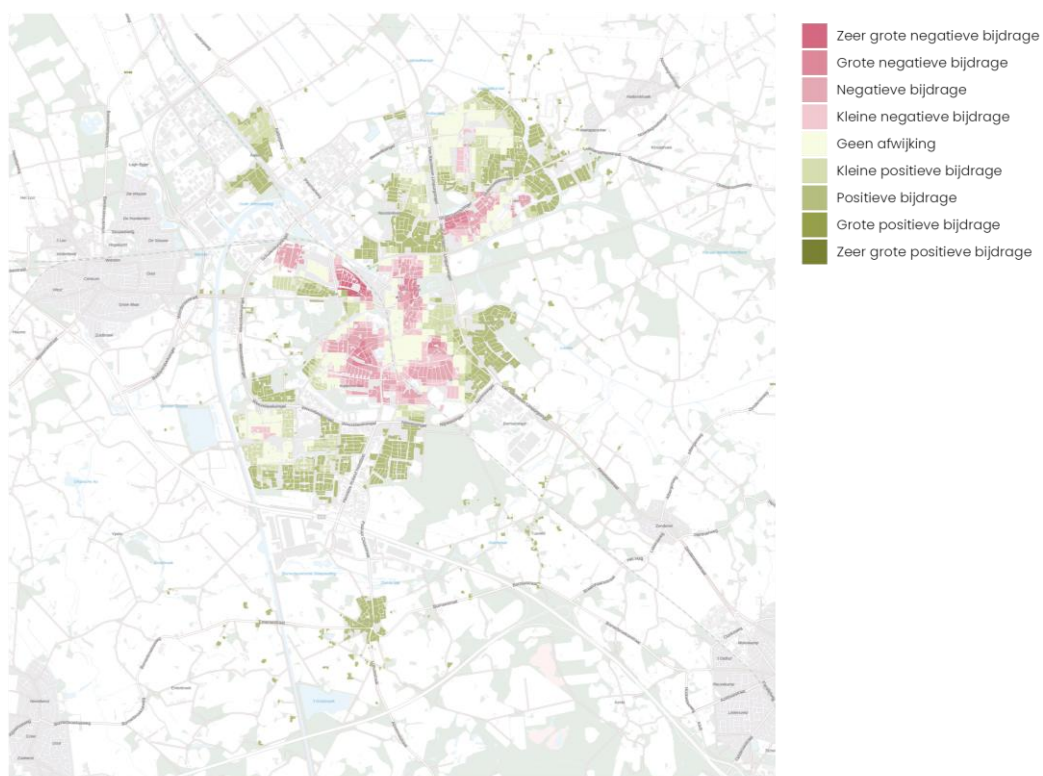
Wanneer we kijken naar de onderliggende dimensies van leefbaarheid, dan zien we dat met name de (on)veiligheid een negatieve bijdrage heeft in de gebieden waar het relatief slecht gaat en een positieve bijdrage in de gebieden waar het relatief goed gaat – zie Figuur 4.16. Daarnaast geeft de dimensie 'sociale samenhang' een vergelijkbaar beeld – zie Figuur 4.17.

De dimensie 'Overlast en onveiligheid' geeft een beeld van zowel geregistreerde misdrijven als de ervaren overlast en onveiligheid, waarbij deze laatste twee gebaseerd zijn op de Veiligheidsmonitor. Voor de ervaren onveiligheid, bijvoorbeeld, is het uitgangspunt een combinatie van vijf vragen uit de Veiligheidsmonitor, waaronder 'Voelt u zich wel eens onveilig in uw eigen buurt?' en 'Komt het wel eens voor dat u in uw eigen buurt omloopt of

omrijdt om onveilige plekken te vermijden?'. Het gaat hierbij om het gevoel dat men heeft in eigen buurt.

De 'sociale samenhang' geeft de ontwikkeling en diversiteit in de bevolking weer (hoe erg verschillen de typen huishoudens zich van elkaar, hoe snel verhuizen mensen en hoe dicht woont men op elkaar), en de mate waarin met sociale cohesie ervaart in de buurt. Voor deze sociale cohesie is eveneens de Veiligheidsmonitor het uitgangspunt, met vijf stellingen waaronder 'Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen' en 'De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om'. Het is niet lastig in te denken dat de gebieden waar men zich verbonden voelt met de buurt ook gebieden zijn waar men zich veilig voelt, en andersom.

Figuur 4.16 De bijdrage van de dimensie veiligheid aan de Leefbaarometer-score van Almelo in 2022

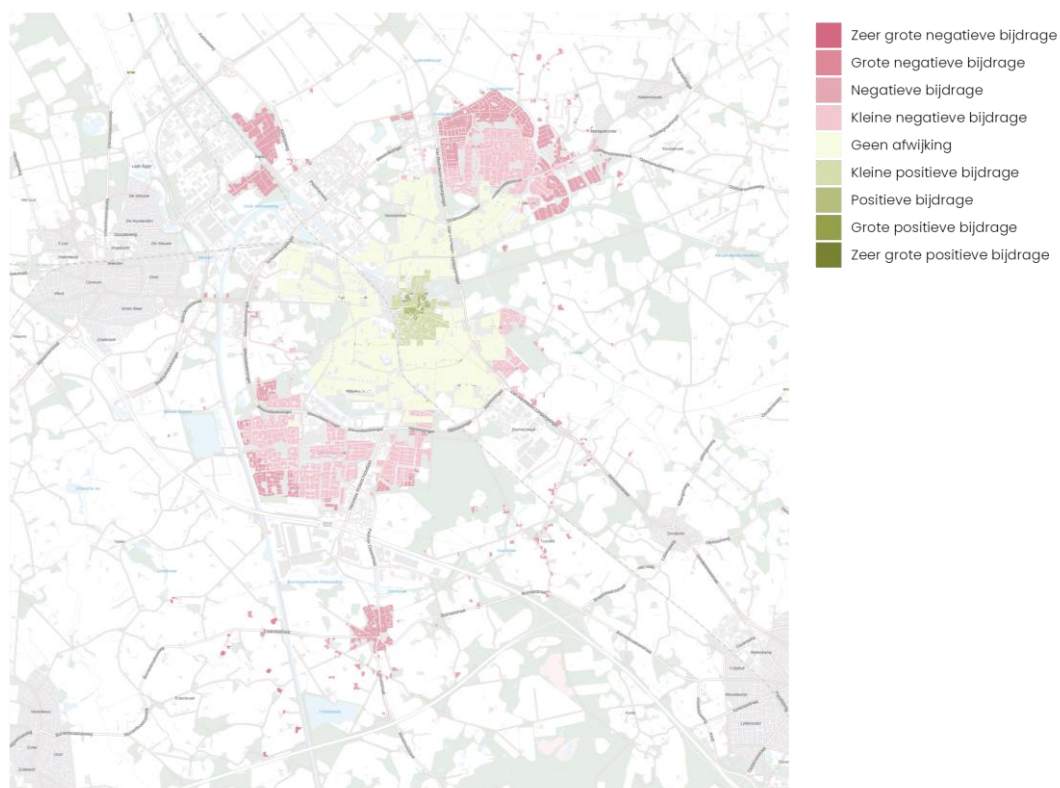
Figuur 4.17 De bijdrage van de dimensie sociale samenhang aan de Leefbaarometer-score van Almelo in 2022

... en voorzieningen zijn sterk gecentreerd.

Een ander kaartbeeld zien we bij de dimensie 'voorzieningen', waaruit duidelijk de binnenstad naar voren komt – zie Figuur 4.18. Alle gebieden die verder van de binnenstad liggen, hebben minder voorzieningen beschikbaar. Het gaat hier bijvoorbeeld om de bereikbaarheid van voorzieningen als onderwijs, zorg, horeca, cultuurvoorzieningen en winkelveorzieningen, waarbij de gemiddelde afstand van personen in een postcodegebied tot de voorziening wordt gemeten, maar ook het aantal voorzieningen binnen een bepaalde straal. In gemeenten waar de voorzieningen in meerdere kernen verspreid liggen, of meer verspreid over de gemeente, zal de bijdrage van de voorzieningen aan de leefbaarheid egaler verdeeld zijn over de gemeente. In Almelo lijken de voorzieningen sterk gecentreerd in de binnenstad te liggen.

Figuur 4.18 De bijdrage van de dimensie voorzieningen aan de Leefbaarometer-score van Almelo in 2022

Tot slot draagt in met name de Spoorzone ook de woningvoorraad negatief bij aan de leefbaarheid – zie Figuur 4.19. Het gaat hier om het type bebouwing (de woningtypen, bouwperiode, bouwhoogte en nabijheid monumenten), of een gebied veel koop- of huurwoningen heeft, en hoeveel woonoppervlak inwoners hebben.

Figuur 4.19 De bijdrage van de dimensie woningvoorraad aan de Leefbaarometer-score van Almelo in 2022

Synthese

In deze synthese passeren de belangrijkste resultaten uit de verkenning kort de revue. De synthese is echter meer dan een samenvatting. Ten eerste zijn tijdens een sessie de resultaten van de Verkenning gedeeld met medewerkers van de gemeente. In die sessie werden ook de resultaten van een parallel lopend onderzoekstraject naar (relatieve) achterstanden in Almelo buurten gepresenteerd. Tijdens de discussies die rondom deze presentaties zijn gevoerd kwamen veel waardevolle inzichten bovendrijven, die helpen om de resultaten van dit onderzoek beter te plaatsen. Deze inzichten hebben hun plek gevonden in deze Synthese. In dit hoofdstuk plaatsen we de onderzoeksresultaten ook in een breder perspectief, trekken we conclusies en doen we aanbevelingen. Soms komen die in de vorm van specifieke beleidsaanbevelingen, soms zijn ze een oproep om na te denken over implicaties van het onderzoek – en soms roepen de onderzoeksresultaten ook vervolgvragen op.

Economie en arbeidsmarkt

In Stadsfoto 2014 stelden we de vraag “[...] of de relatief goede economische prestaties van de stad de komende jaren niet onder druk komen te staan. Door vergrijzing en bevolkingskrimp nemen de toch al benedengemiddelde agglomeratievoordelen sinds 2011 af. Naar verwachting zet deze trend bij ongewijzigd beleid de komende jaren door.”¹⁹ De economie van Almelo heeft zich de afgelopen tien jaar echter sterk ontwikkeld, waarbij vooral ná de coronapandemie, mede of vooral door de gereedkoming van bedrijventerreinen en de komst van een aantal grote bedrijven, een eindsprint lijkt te zijn ingezet. Over de hele periode nam de werkgelegenheid in Almelo de afgelopen tien jaar ongeveer even snel toe als in de benchmarksteden en Hengelo en Enschede en wat trager dan in de rest van Nederland.

De banengroei is vooral te terug te leiden op de hightech-sector, die zowel in absolute als relatieve zin flink is gegroeid. De sector was verantwoordelijk voor 40% procent van de totale banengroei in de gemeente en groeide gemiddeld bijna twee procent per jaar sneller dan in de rest van het land. Almelo was al gespecialiseerd in de sector en is dat in de afgelopen tien jaar nog meer geworden.

19

Typische ‘stedelijke’, verzorgende, sectoren zoals de overheidsdiensten en zakelijke dienstverlening zijn juist minder sterk dan gemiddeld in Nederland gegroeid – en in het geval van de zakelijke dienstverlening geldt dat ze in Almelo al ondervertegenwoordigd waren. Dit zal ten dele samenhangen met een aantal andere kenmerken van de gemeente. Almelo kent een tragere dan gemiddelde bevolkingsgroei, waardoor noodzaak voor meer overheidsdiensten minder groot is. De zakelijke dienstverlening is echter eerder een stuwende bedrijfstak, die in veel andere steden juist wel gegroeid is.

Almelo heeft zich dus in meerdere opzichten meer gespecialiseerd in (of: is afhankelijk geworden van) de Hightech-sector. Sterke specialisatie in een sector wordt in de economische literatuur in verband gebracht met economische voordelen zoals grotere winstgevendheid en een sterke toekomstige groei, de zogenoemde ‘agglomeratievoordelen’. Bijvoorbeeld doordat bedrijven kunnen putten uit een gezamenlijke *pool* aan arbeidskrachten door hun omvang gunstiger kunnen inkopen, maar ook doordat er een grotere kans is dat de werknemers van elkaar kunnen leren (doordat zij elkaar tegenkomen bij gezamenlijke projecten of informeel, in hun vrije tijd). Hierdoor ontstaat kruisbestuiving en innovatie.

Het *Smart Specialization*-innovatiebeleid van de EU, dat erop is gericht om de unieke sterke punten en competenties van regio’s te identificeren en stimuleren, wijst op het belang om kansrijke economische activiteiten te stimuleren die gerelateerd zijn aan bestaande activiteiten waar een regio in gespecialiseerd is. In de wetenschappelijke- en beleidsliteratuur wordt dit ook wel gerelateerde diversificatie genoemd. Door deze specialisaties te ondersteunen en ontwikkelen, streeft *Smart Specialization*-beleid ernaar om de concurrentie- en innovatiekracht van regio’s te stimuleren en hoogwaardige banen te creëren.

Voor een *Smart Specialization*-strategie is echter niet alleen van belang of een regio ergens in is gespecialiseerd, maar ook of deze een comparatief voordeel heeft ten opzichte van andere regio’s – bijvoorbeeld in de vorm van unieke kennis die elders niet eenvoudig kan worden nagebootst. Om een voorbeeld dicht bij huis te noemen: Eindhoven heeft een unieke uitgangspositie op het gebied van (chip)technologie gekoppeld met een technische universiteit, waardoor de regio in staat is om talent te blijven aantrekken en via nieuwe uitvindingen en innovaties deze concurrentiepositie verder uit te bouwen.

Met de analyse uit dit onderzoek is nog niet vast te stellen of dit ook geldt voor het hightech-cluster in Almelo. Er zijn aanwijzingen dat dit in mindere mate opgaat. Ten eerste is in ieder geval een deel van de groei in de hightechsector toe te wijzen aan verhuizende

bedrijven – zoals VDL. De aanwezigheid van zo’n grote speler is, uiteraard, een unieke kans voor Almelo, maar voor de grotere regio is het een *zero sum game*. Ten tweede lijkt het daarnaast, vooralsnog, vooral om uitvoerend werk te gaan – hoewel er plannen zijn voor een onderzoek- en testcentrum.²⁰ Dat blijkt onder andere uit dat het aandeel banen met beroepsniveau 4 in Almelo achterblijft op de rest van het land. Onder beroepsniveau 4 vallen beroepen met taken als het uitvoeren het oplossen van ingewikkelde problemen en nemen van beslissingen die zijn gebaseerd op een uitgebreide theoretische en praktische kennis op een gespecialiseerd gebied. Het zijn deze banen waar kennis wordt ontwikkeld en toegepast en die essentieel zijn voor innovatie. Nader onderzoek, gericht op de mate waarin Almelo een (internationale) concurrentiepositie heeft op het gebied van Hightech, zou meer inzicht kunnen bieden in de haalbaarheid van een *Smart Specialization*-strategie rondom Hightech.

Verder kan een sterke specialisatie in een sector (in het geval van Almelo: Hightech) een voordeel zijn, maar kan het een regio ook kwetsbaarder voor economische fluctuaties maken. Mocht een dominante sector in moeilijkheden komen, dan kan dit direct leiden tot een sterke stijging van de werkloosheid. Gegeven de sterke specialisatie in een enkele sector en het vergevorderde stadium van de huidige conjuncturele cyclus is dit een reële bedreiging voor Almelo. Het is daarom des te belangrijker om meer te weten te komen over wat voor type werkzaamheden er in de hightechsector in Almelo worden uitgevoerd en welke kansen en bedreigingen er zijn voor (de bedrijven en werknemers in) deze sector.

Human capital

In de afgelopen vijftig jaar is het belang van de aanwezigheid van human capital (letterlijk: menselijk kapitaal) steeds groter geworden door wereldwijde integratie van productieprocessen en de bijbehorende transformatie van ontwikkelde economieën naar een kenniseconomie.²¹ In zo’n economie is de aanwezigheid van een goed opgeleide beroepsbevolking, en met name de aanwezigheid van mensen met een hbo- of wo-diploma, cruciaal voor economische groei op de lange termijn. De aanwezigheid van hoogopgeleiden zorgt volgens de wetenschappelijke theorieën voor een groei van de economie door innovatie en *spillover*-effecten. Door deze externe effecten van de aanwezigheid van

²⁰ Bouwhuis, H. (2020), Verhuizing van VDL naar XL Businesspark is megaproject: ‘Behoud werkgelegenheid voor heel Twente’, *Tubantia*. <https://www.tubantia.nl/almelo/verhuizing-van-vdl-naar-xl-businesspark-is-megaproject-behoud-werkgelegenheid-voor-heel-twente-a0f2bd8d/>.

²¹ Antràs, P., Garicano, L. and Rossi-Hansberg, E. (2006). Offshoring in a knowledge economy. *The Quarterly Journal of Economics*, 121(1), pp.31–77.

hoogopgeleiden wordt de gehele bevolking productiever en groeit de lokale economie in een hoger tempo.

De bevolking van Almelo is de afgelopen tien jaar gegroeid, maar minder sterk dan in de rest van Nederland. De netto participatiegraad is gestegen, en in tegenstelling tot de periode 2004-2014 komt dit nu door een daadwerkelijke toename in werkenden, vooral onder jongeren. De beroepsbevolking is in Almelo relatief sterk gegroeid, met een toename van zowel jongeren als ouderen, terwijl het aandeel 25-45-jarigen is afgenomen. Ook vrouwen hebben een inhaalslag gemaakt op de arbeidsmarkt, en de werkloosheid, met name onder jongeren, is sterk gedaald, zonder dat de bereikbaarheid van werk hierin een bepalende factor lijkt te zijn geweest. Weliswaar zijn er in Almelo zelf relatief veel banen, maar het totale aantal banen dat voor de inwoners van Almelo binnen acceptabele tijd te bereiken is, blijft ruim benedengemiddeld.

Hoewel bevolkings- en banengroei vaak hand-in-hand gaan, bleef de bevolkingsgroei in Almelo achter waardoor de werkgelegenheidsgraad in de afgelopen tien jaar is toegenomen. Dit uit zich onder andere in een grote inkomende pendelstroom: meer dan zestig procent van het werk in Almelo wordt uitgevoerd door mensen die niet in Almelo wonen. Deze mensen wonen vaak in Hengelo en Enschede, Tubbergen, Twenterand en Wierden. Vooral voor deze laatste drie gemeenten is Almelo een belangrijke werkgever: meer dan twintig procent van de werknemers uit deze gemeenten werkt in Almelo.

Een belangrijke uitdaging voor Almelo ligt op het gebied van het opleidingsniveau van de beroepsbevolking. Almelo kent relatief weinig werknemers met een hbo- of wo-diploma, en juist relatief veel jongeren zonder startkwalificatie. De trend in deze cijfers is ook niet gunstiger dan in de rest van het land – dus de positie van de gemeente is in de afgelopen tien jaar niet verbeterd. Daar komt bij dat naar verwachting relatief veel inwoners ‘onder hun niveau’ werken ten opzichte van de rest van het land. Ten eerste kan dat leiden tot verdringing (in het ergste geval naar een uitkering of inactiviteit) en het draagt negatief bij aan de aantrekkelijkheid van Almelo als woongemeente – als jonge mensen in Almelo (het gevoel hebben) geen carrière (te) kunnen opbouwen omdat er weinig geschikt werk is, zullen zij er vaker voor kiezen om bij het kiezen of na het afronden van hun vervolgopleiding de stad te verlaten.

Dit wil overigens niet zeggen dat mensen met een mbo-diploma *niet* belangrijk zijn voor Almelo – het tegendeel is waar. Gegeven het vermoedelijk grote aandeel werk dat geschikt is voor mensen met een mbo-diploma zullen deze mensen in de komende jaren hard nodig

zijn. Echter, tijdens de sessie met medewerkers van de gemeente werd ook wel geopperd dat 'knappe koppen' gegeven het type werk dat er in Almelo is minder belangrijk zijn. Voor economische groei op de lange termijn gaat deze bewering over het algemeen niet op.

Woon aantrekkelijkheid, leefbaarheid en sociale achterstanden

De aantrekkingskracht van Almelo op verhuizende huishoudens ("woon aantrekkelijkheid") is benedengemiddeld. De woon aantrekkelijkheid is de afgelopen tien jaar wel gestegen, voor namelijk op het gebied van veiligheid. Echter, juist op die dimensie lijkt Almelo op een kantelpunt te staan. Zo is sinds de coronapandemie het aantal overlastmeldingen, vernielingen en diefstallen gestegen, en nam de ervaren onveiligheid ook toe. Voor de terreinen met 'harde' cijfers (het aantal misdrijven) zijn de cijfers minder vertraagd dan voor de terreinen met 'zachte' cijfers (ervaren onveiligheid). En juist in deze hardere cijfers laat Almelo een sterkere ontwikkeling zien.

De lage score op de woon aantrekkelijkheidsindex van Almelo is terug te zien in vrijwel alle andere onderliggende dimensies. Allereerst is Almelo perifeer gelegen in het land – terwijl baankansen en agglomeratievoordelen een heel belangrijke rol spelen in de verhuisbeslissingen van (jonge) mensen en bedrijven. Dit is overigens een thema dat grotendeels buiten de reikwijdte van gemeentelijk beleid ligt – en dus niet een thema waar gemeentelijk beleid een verschil in zal kunnen maken.

Het voorzieningenniveau biedt wel veel aanknopingspunten voor lokaal beleid. De (concurrentie)positie van Almelo op het gebied van voorzieningen is in de afgelopen tien jaar namelijk verslechterd. De groei van het aantal horecavoorzieningen en (niet-dagelijkse) winkels blijft namelijk achter bij de ontwikkelingen in Enschede en Hengelo, de benchmark-steden en de rest van het land. En juist deze voorzieningen oefenen een grote aantrekkingskracht uit op talent (jonge mensen met een hbo- of wo-opleiding), waarvan we hierboven al benoemden dat het zo belangrijk is voor de toekomstige ontwikkeling van de stad.

Dat er in de stad voorzieningen gemist worden bleek ook uit verschillende geluiden tijdens de verdiepende sessie. Verschillende medewerkers gaven aan geluiden gehoord te hebben van jongeren die niet graag uitgaan in Almelo, of vinden dat het aanbod niet bij hen past. Wij achten het waarschijnlijk dat het voorzieningenniveau in Almelo, en de aansluiting daarvan bij de wensen van jonge mensen, als *push*-factor een rol kan spelen bij de vestigingsplaatsbeslissingen van deze mensen. En wanneer jongeren de gemeente eenmaal verlaten hebben voor studie of werk is het over het algemeen lastig om ze weer te verleiden

om terug te komen – zeker wanneer er huizen, partners en kinderen in het spel zijn gekomen.

De leefbaarheid heeft zich in de afgelopen tien jaar positief ontwikkeld, maar niet overal even sterk – en de gebieden waar de ontwikkeling minder gunstig of zelfs negatief was overlappen vaak met de gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat. Het zijn ook vaak deze gebieden die opkleurden als gebieden met hoge MDI-scores in de analyse van Het PON & Telos.

Ook op andere vlakken lijkt er een groep mensen te zijn die minder profiteert van de ontwikkelingen in de afgelopen tien jaar. We noemden in de vorige paragraaf al het grote aandeel jongeren zonder startkwalificatie, maar wijzen hier ook op het gestegen aandeel mensen met problematische schulden en het nog altijd grotere aandeel mensen dat van een uitkering afhankelijk is en/of een laag inkomen heeft. Uit het parallelle onderzoekstraject van Het PON & Telos bleek verder dat er in Almelo relatief veel onderadvisering en energiearmoede voorkomt en dat er relatief veel mensen met gezondheidsproblemen zijn. Daarmee tekent zich een uitdaging af voor Almelo op sociaal vlak. Hoe kunnen deze mensen ook profiteren van de positieve ontwikkelingen in de stad – of kan voorkomen worden dat zij en hun buurten (sterker) afglijden als het straks misschien economisch tegenzit?

Richting een aantrekkelijke(re) stad in balans

Samengevat licht dit onderzoek drie belangrijke kenmerken en ontwikkelingen uit die zich de afgelopen tien jaar hebben voltrokken in Almelo – en zonder gewijzigd beleid en externe schokken niet zomaar zullen veranderen.

De economie is gegroeid richting een in Hightech gespecialiseerde economie, die sterk leunt op werknemers van buiten de gemeente. De ontwikkeling van het aandeel hogeschoolde banen blijft echter achter, waardoor het de vraag is of in Almelo sprake is van een concurrentiepositie op gebied van hightech.

De woonaantrekkelijkheid van Almelo blijft achter bij de rest van het land en is de afgelopen tien jaar vooral door positieve ontwikkelingen op het gebied van veiligheid gestegen. Die positieve ontwikkeling lijkt over zijn hoogtepunt heen. Het voorzieningenniveau is achtergebleven bij de ontwikkelingen in Hengelo en Enschede, de benchmarksteden en de rest van het land. De ongunstige ligging ten opzichte van de rest van het land uit zich in een lage baanbereikbaarheid – een kenmerk waar gemeentelijk beleid overigens weinig invloed op heeft.

Er is een relatief grote groep mensen die achterblijft – zowel ten opzichte van het landelijk gemiddelde als ten opzichte van de rest van de stad. Er zijn in Almelo relatief veel jongeren zonder startkwalificatie, het aandeel mensen met problematische schulden is groter dan gemiddeld en in de afgelopen tien jaar toegenomen

Wat dat betreft staat Almelo op een belangrijk kruispunt. Er zijn veel 15-24-jarigen die bezig zijn met hun eerste stappen op de arbeidsmarkt of zich oriënteren op hun toekomst. In algemene zin is bekend dat juist deze jonge mensen relatief mobiel zijn – voor een studie of eerste baan zijn veel mensen bereid te verhuizen, maar wanneer zij eenmaal banen, huizen en gezinnen hebben zullen ze de plek waar ze wonen niet zo snel meer verlaten. Het beleid dat Almelo in de komende jaren voert heeft dus invloed op hoe de beroepsbevolking in Almelo er in de nabije toekomst uit gaat zien.

Een beleid dat er op gericht is om een aantrekkelijke(re) stad in balans te worden kan helpen om deze groep mensen aan de stad te binden en de (economische) positie van Almelo op de langere termijn te versterken. Zo'n beleid speelt in op de juiste economische sectoren, bindt talentvolle mensen aan de stad door het woon- en leefklimaat in de stad te versterken en helpt mensen die het niet op eigen kracht redden om het beste uit henzelf te halen.

Bijlage 1: Sectorindeling

Voor dit onderzoek heeft Atlas Research op basis van het LISA vestigingsregister een sectorindeling gemaakt. Tussen haakjes staat per sector het gemiddelde aandeel banen van die sector in de laatste vijf jaar (2019 t/m 2023) in Almelo weergegeven. Dit is een door Atlas Research vaker gehanteerde sectorindeling op basis van een indeling van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), met als doel een balans tussen differentiatie en overzichtelijkheid. De meeste sectoren komen grotendeels overeen met 2-digits SBI-sectoren (hierna: afdelingen), maar in sommige gevallen is dit toegespitst op de lokale structuur van de economie in (de regio) Almelo door verder in- of juist uit te zoomen bij bepaalde sectoren. De sectoren staan geordend op de omvang in gemeente Almelo.

1. **Hightech** (14,4%). Dit is de 'topsector' High-tech systemen en materialen (HTSM). Deze sector bestaat uit het gros van de subsectoren van de volgende sectoren:
 - a. Metaalindustrie (afdeling 24 en 25 (vervaardiging van metalen, producten van metaal) en 33.11 (Reparatie van producten van metaal))
 - b. Vervaardiging van machines en apparaten (afdeling 26 t/m 28, 33 (Vervaardiging van computers, optische apparatuur, elektrische apparatuur, overige machines en apparaten, Reparatie en installatie van machines en apparaten) en 32.50 (Vervaardiging van medische instrumenten en hulpmiddelen))
 - c. Vervaardiging van transportmiddelen (afdeling 29, 30 (Vervaardiging van auto's, aanhangwagens en opleggers, overige transportmiddelen))
 - d. Overige sectoren (62.01 Ontwikkelen, produceren en uitgeven van software, 72.19.2 Technisch speur- en ontwikkelingswerk, 71.12 Ingenieurs en overig technisch ontwerp en advies, 71.20.2 Keuring en controle van machines, apparaten en materialen)
2. **Welzijnszorg** (11,7%). Dit correspondeert met banen van afdelingen 87 en 88, onder meer verpleeghuizen, thuiszorg, kinderopvang en maatschappelijk werk.
3. **Overheid, onderwijs** (10,5%). Onder overheid valt afdeling 84: openbaar bestuur en rechtspraak (o.a. politie, brandweer, defensie). Onder onderwijs valt bijna het gehele onderwijsstelsel (afdeling 85): middelbaar en hoger onderwijs, basisonderwijs, speciaal onderwijs maar ook banen gerelateerd aan studiebegeleiding e.d. We tellen surf- en dansscholen en dergelijke hier echter niet mee, maar bij Overige consumentendiensten (sector 9 in deze lijst).

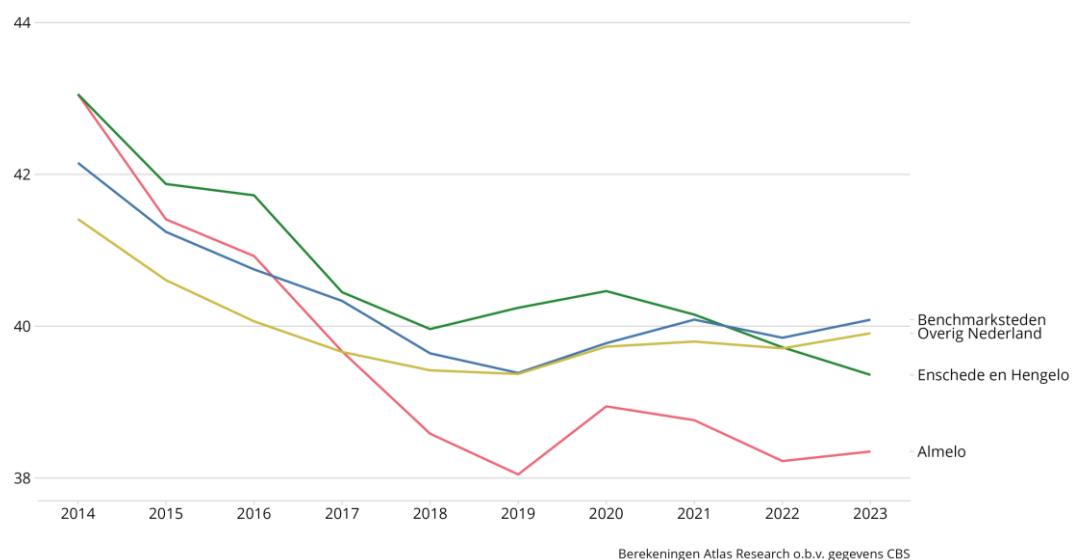
4. **Detailhandel en reparatie** (10,3%). Hier valt de gehele detailhandel onder, inclusief detailhandel via internet (afdeling 47) en reparaties van computers en consumentenartikelen (afdeling 95) – oftewel alle reparaties die niet met machines en apparaten te maken hebben (afdeling 33). Ook hebben we hier de ‘Handel in en reparatie van personenauto’s en bedrijfsauto’s’ (sbi-code 45112) aan toegevoegd vanwege het B2C karakter.
5. **Gezondheidszorg** (7,9%). Dit zijn afdelingen 75 en 86 en zijn alle banen in zowel de publieke- als de private zorg, exclusief welzijnszorg. Denk aan ziekenhuizen, huisartspraktijken, psychologen e.d., maar ook bijvoorbeeld samenwerkingsorganen op het gebied van gezondheidszorg (sbi-code 86929).
6. **Groothandel** (7,8%). Hier vallen alle groothandelaren onder (afdelingen 45 en 46). Dit is onafhankelijk van de soort business en varieert van auto’s, eten en drinken, kleding en elektronische apparatuur. De ‘Handel in en reparatie van personenauto’s en bedrijfsauto’s’ (sbi-code 45112) omvat relatief veel banen in de regio van dit onderzoek (ca. 500 op bijna 140 vestigingen) en hebben we in plaats van hier toegevoegd aan de sector “Detailhandel en reparatie” vanwege het B2C karakter. Vrijwel alle banen van Groothandel nemen verder namelijk de B2B-vorm aan.
7. **Bouw** (6,3%). De bouw correspondeert vrijwel volledig met afdelingen 35, 36, 41, 42 en 43 (grond-, water-, wegen-, algemene- en gespecialiseerde bouw), exclusief projectontwikkeling (sbi-code 4110). Er zijn echter geen banen in de winning en distributie van water (sbi-code 3600) in Almelo.
8. **Advisering en onderzoek** (5,0%). Hier vallen de afdelingen 69, 70, 71, 72 en 73 voor. Dit zijn onder meer banen met betrekking tot accountancy, architecten, speur- en ontwikkelingswerk maar ook reclame- en marktonderzoek. Ingenieurs, en het technisch speur- en ontwikkelingswerk zijn ondergebracht in sector ‘Hightech’ en vallen niet onder deze sector.
9. **Overige consumentendiensten** (4,7%). Hier vallen banen onder die raken aan kunst (afdeling 90), loterijen, sport en recreatie, levensbeschouwelijk en politieke organisaties (afdelingen 92 t/m 94), culturele uitleencentra, musea, dierentuin, bibliotheken (afdeling 91), maar ook bv. wasserijen en afvalwater- en behandeling (afdeling 37-39). Hieraan voegen we ook zeil- en surfscholen (85511), dansscholen (85221), kunstzinnige vorming van amateurs (85522), auto- en motorrij scholen (8553) en overig sport- en recreatieonderwijs (85519) toe. Die banen zouden anders bij onderwijs meegeteld worden (want afdeling 85). Ook bioscopen (5914) worden hierin meegenomen.

10. **Overige zakelijke dienstverlening** (4,2%). Hier vallen de afdelingen 74, 77, 80, 81 en 82 onder en worden banen met betrekking tot onder andere beveiliging, facility, call-centers, maar ook fotografie, architecten, vertalers, etc. meegeteld.
11. **Overige industrie** (3,0%). Hier vallen de afdelingen 8, 9, 16, 17, 23, 24, 31, 32 onder met onder meer banen die raken aan de bewerking van hout en meubels, maar ook sociale werkvoorzieningen en interieurbouw.
12. **Horeca** (3,0%). Onder horeca vallen de afdelingen logiesverstrekking (afdeling 55) en eet- en drinkgelegenheden (afdeling 56) in zijn geheel.
13. **Logistiek** (2,2%). Het vervoer (transport) en logistiek komt volledig overeen met de afdelingen 49 t/m 53 (vervoer over land/water/lucht, de opslag en dienstverlening daarvan en post en koeriers). Afdeling 79 ("reisbemiddeling, reisorganisatie en informatieverstrekking toerisme") nemen we mee onder vrijetijdseconomie in plaats van bij deze sector.
14. **Metaalindustrie** (non-hightech; 2,0%). Dit is afdeling 25, de vervaardiging van producten van metaal, voor zover deze niet onder de sector Hightech valt.
15. **Voedingsmiddelenindustrie** (1,7%). Deze banen vallen onder afdelingen 10 en 11, de vervaardiging van voedingsmiddelen en van dranken. De tabaksindustrie (afdeling 12) wordt hier ook geteld, maar gemeente Almelo heeft slechts een handvol banen hierin (als aparte sector meenemen is dus niet zinvol).
16. **ICT en media** (1,3%). Onder ICT vallen afdelingen 61 (telecommunicatie), 62 (dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatietechnologie) en 63 (dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie) onder – voor zover deze nog niet onder de sector 'Hightech' vallen. Wat betreft software nemen we uitgeverijen van software (5829) op. Ook databanken (58120) tellen we mee bij ICT. Wat betreft media zouden we de afdelingen drukkerijen (18), uitgeverijen (58) en de productie en uitgifte van films, tv en radio (afdelingen 59 en 60) als aparte sector op kunnen nemen, in plaats van dat we dit onder ICT laten vallen. Ook zijn bioscopen (5914) hieruit gehaald en aan Overige consumentendiensten (sector 9) toegevoegd.
17. **Bank- en verzekeringswezen** (0,9%). Hier vallen de afdelingen 64-66 volledig onder: alle financiële instellingen, verzekerings- en pensioenfondsen en overige financiële dienstverlening.
18. **Onroerend goed** (0,8%). Dit is de verhuur van en handel in onroerend goed (afdeling 68) plus projectontwikkeling (sbi-code 4110)
19. **Landbouw** (0,8%). Naast landbouw (afdeling 1) ook bosbouw (afdeling 2) en visserij (afdeling 3), plus landschapsverzorging (sbi-code 8310).

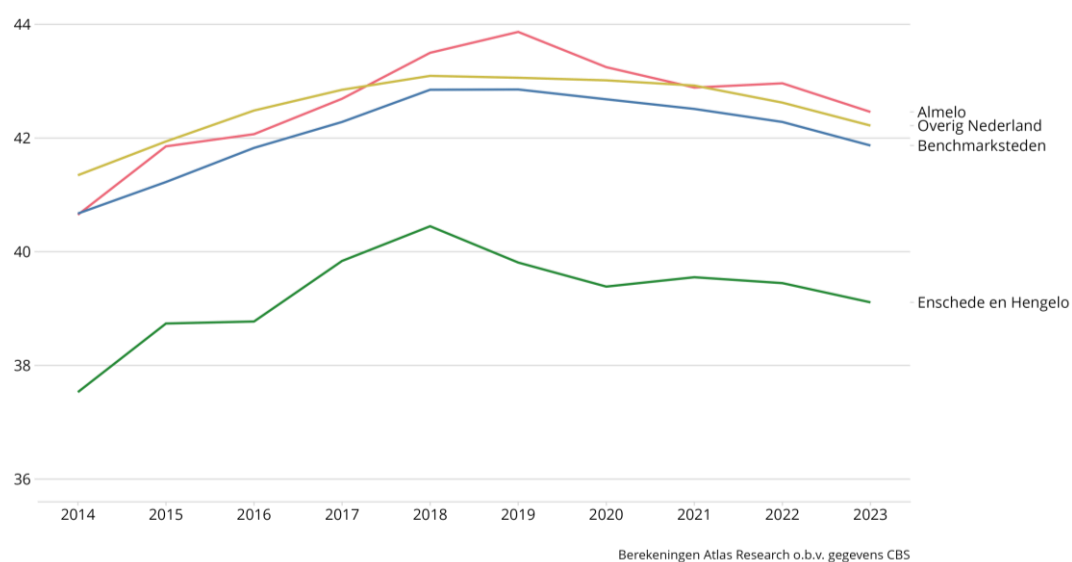
20. **Chemie** (0,7%). Hier worden banen met betrekking tot de vervaardiging van chemische producten (afdeling 20), de vervaardiging van producten van rubber en kunststof (afdeling 22) en de vervaardiging van farmaceutische grondstoffen en producten (afdeling 21) meegenomen – voor zover deze nog geen onderdeel vormen van de sector Hightech. Conceptueel valt de vervaardiging van cokesovenproducten en aardolieverwerking (afdeling 19) en sbi-code 2446 (smelten en raffineren van uranium) hier ook onder, maar gemeente Almelo heeft er geen banen in.
21. **Kledingindustrie** (0,3%). Hier vallen de afdelingen 13, 14, 15 onder met onder meer de vervaardiging van textiel, kleding, leer en schoenen.
22. **Uitzendbureaus** (0,2%). Dit komt volledig overeen met afdeling 78, arbeidsbemiddeling, uitzendbureaus en personeelsbeheer. Ons voorstel is om deze sector bij een andere sector te voegen, want er zijn (gemiddeld in de laatste vijf jaar) slechts 90 banen in gemeente Almelo.
23. **Overige elektro-industrie** (non-hightech; 0,2%). De volledige afdelingen 27 en 32, die corresponderen met de vervaardiging van elektrische apparatuur en de vervaardiging van overige goederen, tellen hier mee. Afdeling 33 (reparatie en installatie van machines en apparaten) wordt deels meegenomen, hier tellen alleen banen mee die raken aan (de reparatie en installatie van) elektrische apparatuur e.d.
24. **Overige transportmiddelen industrie** (0,1%). Hier vallen de afdelingen 29 tot en met 33 onder – voor zover deze nog geen onderdeel zijn van de sector Hightech.
25. **Delfstoffenwinning** (0%). Dit is de winning van aardolie en aardgas, overige delfstoffen en de dienstverlening daarvan (afdelingen 6, 8 en 9). Er zijn geen banen in Almelo in deze sector.

Bijlage 2: Aanvullende figuren

Figuur B1 Aandeel 25-45-jarigen in de beroepsbevolking naar benchmarkregio (in %)

Figuur B2 Aandeel 45-75-jarigen in de beroepsbevolking naar benchmarkregio (in %)

Figuur B3 Aandeel mensen met een HBO- of WO-diploma in de beroepsbevolking naar benchmarkregio (in %)

